

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

30971

491.99-5

U-96

4-99

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ՆԱՐԱԴԱՍԵԱՅ

Կ. Վ. ՍՐԱՊ.

Ի ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵՆԷ Ս. ՅԱԿՈԿԼԲԵԱՆՅ

ՅԵՐՈՒՍԵՂԻՄ

Ի ՏՊԱԿԱՆԻ ՄԻՐՈՅ ՅԱԿՈԿԼԲԵԱՆՅ

-1870-

11980

748
39

12002

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵՁՈՒԻ

Printed in Turkey

491.542-5
U-96 mg.

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ՇԱՐԱԴԱՍԵԱՑ

Կ. Վ. ՍՐԱՊ.

Ի ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵՆԷ Ս. ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՑ

ՅԵՐՈՒՍԵՂ ԷՄ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՑ

=1870=

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ

Տ. Տ. ԳԷՈՐԳԱՅ

ՎԵՋԱՓԱՌ Ս. ԿԱԹՈՒՂՈՍԿՈՍԻ

ՀՐԱՄԱՆԱԻ

ՊԱՏՐԻԱՐԻՒՄԻ ՍՐԲՈՅ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ

Տ. ԵՍԱՅԵԱՅ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐԻԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԻՈՒԹԵԱՆ Կ. ՊՕԼՍՈՅ

Տ. ՄԿՐՏՉԻ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐԻԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Յ Ա Ռ Ա Չ Ա Բ Ա Ն

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ուսուցիչ որ լեզուին կանոնը կ'աւանդէ ուսանողաց, հայկական լեզուի մէջ առաջին դարերուն բարգաւաճ, և վերջին դարերուն հետզհետէ գրեթէ անհետացած, դարուս մէջ ըստ բուսականին յառաջացած է դարձեալ սմանց արժանի հեղինակաց հմտակց քննութեամբն անցայտ եղած քերականական կանոններն նախնի ընտիր մատենագրաց գրուածքներէն հանուելով:

Նոյն քերականութեանց վրայ նաեւ շարադասուած է ներկայս ոչ ընդարձակ և ոչ կարի համառօտ, այլ այնչափ կանոններ պարունակած զորս ուսանելով կարող ըլլայ աշակերտ մը ոչ միայն կարգացածն հասկնալ այլ և գրել ալ իւր միտքը բացատրելու շարի:

Եւ աշակերտաց 'ի դիւրութիւն իրենց ընթերցուածն ըլլալիք Նոր Ատակարանի գիրքերէն առնուած է ընդհանրապէս օրինակները, որոնք հայկական լեզուի պարզութիւնն ու միանգամայն վայելչութիւնն ունին իրենց մէջ:

Աշակերտաց չունիմք ուրիշ ըսելիք մը, բայց միայն գիտցնել, որ վարժապետին դասախօսածին վրայ որչափ աւելցնեն վարժութիւննին, այնչափ կը զօրացնեն իրենց հմտութեան հաստատութիւնը:

Փորձ պէտք չէ գիտնալու համար՝ թէ սուանց քերականութեան լեզու մը բարգաւաճ չէ և չկրնար ըլլալ, և ունեցած քիչ շատ գործածութիւնն ալ հետզհետէ կը քիչնայ, դարձեալ վարժուլ ալ հաստատուած է, թէ շատ քերականութիւն, և անոնց մէջ արձանագրուած շատ քերականական կանոններ ունենալն ալ երբէք օգուտ չունի լեզուին բարգաւաճմանը, եթէ ուսուցանող և ուսանող չըլլայ: Ինչպէս որ հին Աղիպոսացւոց լեզուին քերականութիւնն ու շատ կանոններն այսօր մէջ տեղը կան, սակայն զանոնք քիչ հասկցող՝ կամ մէկ, կամ առ առաւելն երկու հոգի կայ, եթէ անոնք ալ մեռնին, այնուհետեւ գիտցող չկայ: Այսպէս է նաեւ ամեն լեզու և ամեն քերականութիւն, որ բարգաւաճ

ըրայու համար ուսանողաց և ուսուցանողաց առաւել
պէտք ունի :

Մեր ազգին շատ փոքրիկ մէկ մասն զգացած է լեզուին
այս պէտքը . որուն տարածական հետեւութիւնն է այսօր
ազգիս մէջ գտնուած վարժապետներուն (որոնք գիտեն ու
ուսուցանել) առանց պաշտօնի մնալը , և ոմանց տղէտներու
և անկարներու , չքսեմ շատերուն ալ վարժապետական պաշ-
տօն վարելը : Եւ այս ինչո՞ւ . վասն զի այն տկարները գիտեն
գովել այն հայ մեծերը , որոնք չեն գիտեր ելլէք ի՞նչ է լե-
զու , ի՞նչ է բարգաւաճանք :

Ար յորդորենք Հայ մեծամեծները , որոնք վարժապետ-
ներ ՚ի պաշտօն պիտի կոչեն : Գովեստի վրայ դրուած սկզբ-
բունք մը սխալ է . սկզբունք մը բարւոյն վրայ պէտք է հիմ-
նուած ըլլայ . որուն հետեւութիւնն է միշտ օրինաւորու-
թիւն և օգուտ : Ուստի այս պաշտօնի մէջ պէտք է միշտ
խափը դնել կարողին և անկարողին : Եթէ ոչ պիտի ըլլայ
այն ատեն , սնտոյի գովեստ՝ առ տղէտս փառք :

ԿԻՒՐԵՂ, Վ. ՍՐԱՊ.

Ջ

« Քերականական կանոնի լեզուին՝ վայելչու-թիւնի
հարմար թանկն =

« I լեզու-անկանոնի իմացումն անցաջոլ » :

Կ . Վ . Ս .

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԶՆ ԼԵՋՈՒԻ

1. Քերականութիւնն է ուղիղ խօսելու
և անսխալ գրելու արուեստը :

2. Խօսքը բառերով կը կազմուի . բա-
ռը վանկով , ու վանկն ալ տառով : Տառ
կ'ըսուի հեգելու ատեն լուսած ձայնը : Այս
տառը ցուցնող նշանական գիծերն
կ'ըսուին գիր կամ նշանագիր : Անկ կ'ըս-
ուի երբ մէկ կամ քանի մը տառ մէկ տեղ
գալով մէկ հնչմամբ դուրս կ'ելլէ մարդուս
բերնէն : Իսկ կ'ըսուի երբ մէկ կամ քանի մը
վանկ մէկ տեղ գալով բան մը կը նշանակեն :

3. Հայկական գրերն երեսուն և վեց
հատ են , որոց եւթն ինքնիրեննին ձայն հա-
նելնուն համար կ'ըսուին ձայնաւոր , որ են
ա . ե . է . ը . ի . ո . = : Իսկ միւս քսան և ինն
հատը , որովհետեւ ինքնիրեննուն ձայն չեն
կրնար հանել առանց միւս ձայնաւորներու
օգնութեանը , կ'ըսուին Բաղայայն . որ են . ք ,

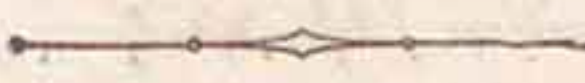
1 . Ի՞նչ է Քերականութիւնը :

2 . Խօսք մը կազմելու համար քանի՞ բան պէտք է :

3 . Հայկական գրերը քանի՞ են և քանի՞ տեսակ :

Գ. Դ. Է. Թ. Ժ. Լ. Խ. Ծ. Կ. Կ. Զ. Է. Ը.
Տ. Ծ. Կ. Է. Ը. Կ. Զ. Է. Ը. Կ. Զ. Է. Ը.

4. Քերականութիւնն երկու Վասի կը
բաժնուի. առաջին՝ Վասուէք բանի կամ
Տառ, երկրորդ՝ Համաձայնութիւն :

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՍՈՒՆԻ ԲԱՆԻ ԿԱՄ ԲԱՌ

5. Վասուէք բանիները կամ բառերը
սլաթը տեսակ են. այսինքն Վուէն, Քերա-
նուէն՝ Վախդիր կամ Վախագրուի. Տայ, Քեր-
բայ, Վակբայ, Շաղկապ և Սիջարկութիւն :

Գ Լ ՈՒ Խ Ա .

Ա Ն ՈՒ Ն

6. Վուէնն է այն բառը որ իրի մը կու-
տանք, և անոր անուէնն ըլլալով երբ բառը
կ'ըսուի, խնայն իրը կ'իմանանք, զոր օրինակ
Մարդ. Տառ. կարմիր, աղգ, մասիս. լսե-
լով կ'իմանանք իրեց նշանակած բաները :

- 4. Քերականութիւնը բանի մասի կը բաժնուի :
- 5. Վասուէք բանիները կամ բառերը բանի տեսակ են :
- 6. Ի՞նչ է անուէր :

7. Անուան վրայ գիտնալու բաներն են, անոր գոյականն և անձական ըլլալը, թիւը, հոլովն ու հոլովմունքը :

8. Անուն մը երբ իրին ինչ ըլլալը կը նշանակէ, կ'ըսուի գոյական. զոր օրինակ, մարդ, բան, քար : Իսկ երբ իրին ինչպէս ըլլալը կը նշանակէ, կ'ըսուի անձական, որ միշտ գոյականի մը հետ կ'ըսուի. զոր օրինակ իմաստուն, հանճարալի, ծանր :

9. Անուն մը խօսքի մէջ կ'առնուի երբեմն միաբար, և կը նշանակէ մէկ, ինչպէս, տուն, քաղաք, երբեմն ալ կ'առնուի բազմաբար և կը նշանակէ մէկէն աւելի, ինչպէս, մարդք, տուներ, քաղաքք, իշխանս, դատաւորաց : Անուան այսպէս միաբար կամ բազմաբար առնուիլը կ'ըսուի թիւ. միաբար առնուիլը, եղակի. բազմաբար առնուիլն յոգնակի :

10. Անունը խօսքի մէջ միշտ նոյն ճանապարհով կը փոփոխի իւր վերջը. զօ, մարդ, մարդոյ, մարդով, և անուան այս փոփոխութիւնը կըսուի հոլով, և վեց է. Աւղղական, Սեռական, Տրական, Վայցառական, Վործիական, Հայցական :

7. Անուան վրայ գիտնալու ինչ բաներ կան :

8. Արն է գոյական անունը : Արն է անձական անունը :

9. Արն է անուան թիւը : Արն է եղակին և յոգնակին :

10. Ի՞նչ է հոլովը և քանի :

11. ԱճԵՆ բառի հոլովք միասպէս չըլլար. 40.
բան . բանի . ՚ի բանէ . բանիւ . քաղաք .
քաղաքի . ՚ի քաղաքէ . քաղաքաւ . հիւ
մըն . հիման . ՚ի հիմանէ . հիմամբ : Անուան
այս հոլովելու տարբերութիւնն ալ . կ'ըս
ուի հոլովմանս անուանց . և ե՛ն ինն :

ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ ԵՌԱԶԻՆ

Եղակի .

Ուղղական .	բան .	խօսք .
Սեռական .	բանի .	խօսքի .
Տրական .	բանի ՚ի բան ⁽¹⁾	խօսքի .
Բացառական .	՚ի բանէ .	խօսքէ .
Գործիական .	բանիւ .	խօսքով .
Հայցական .	դբան .	խօսքը .

Յոբնակի .

Ուղղական .	բանք .	խօսքեր .
Սեռական .	բանից .	խօսքերու .
Տրական .	բանից ՚ի բանս	խօսքերու .
Բացառական .	՚ի Բանից .	խօսքերէ .

11. Ի՞նչէ հոլովումը , և բանի :

(1) Տրականն երկու է , մին վերջահոլով , և միւսը նախդ
րիւ : Նախդրիւը կը կազմուի , ուղղականին սկիզբն ՚ի նախ
դիրն աւելնալով . իսկ երբ հոլովուած բառը ձայնաւորով
սկսի . յ . կամ ՚ի յ . նախդիրը կը գրուի :

Գործիական . բանիւք . խօսեցող .
 Հայցական . զբանս . խօսեցրը =

12. Այսպէս կը հօլովին շատ անուաներ .
 զոր օրինակ .

Հայ .	հացի . հացիւ ,	հաց =
Սարգարէ .	րէի . րէիւ .	Տարգարէ =
Իժ .	իժի . իժիւ .	օջո = յագ =
Ուխտ .	ուխտի . ուխտիւ .	ուխտ =
Մայր .	մայրի . մայրիւ .	Տայր ծատ =
Այր .	այրի . այրիւ .	չարայր =
Է .	էի . էիւ ,	Էղած Բան =
Գոյ .	գոյի . գոյիւ .	Էղած Բան =
Արուեստ .	արուեստի . տիւ ,	արեւտ =
Հարուէ .	հարուէի . էիւ .	հարուէ =
Բանտ .	բանտի . տիւ .	Բանտ =

13. Այն անուաներ ալ որոնք եղակի չու-
 նին , և չեն հօլովուիր . և միայն յօքնակի
 կը հօլովին ու կ'ըսուին անեղականք . զոր օր

Աղօթք .	աղօթից . աղօթիւք .	աղօթի =
Ելք .	ելից . ելիւք .	ելել =
Հրաշք .	հրաշից . հրաշիւք .	հրաշ =
Անէծք .	անիծից . անիծիւք .	անէծի =
Խնջոյք .	խնջոյից . խնջոյիւք .	խնջոյի =

12. Առաջին հօլովման վրայ ալ բառեր կը հօլովուին .
 13. Անեղական անուաները որոնք են :

14. Կան նաեւ շատ բառեր ալ որոնց վերջին վանկի ձայնաւորները կը փոխուին ուրիշ ձայնաւորների: Այլ ընդ հանրապէս այս տեսակ բառերու մէջ է ձայնաւորը կը փոխուի է ե է ձայնաւորներու, է ե ու ձայնաւորներն ալ կը փոխուին ը ձայնաւորի. էա ձայնաւորները կը փոխուին է ձայնաւորի. էայ ձայնաւորը, կը փոխուի է ձայնաւորի. ոյ ձայնաւորն ալ էի. զոր օրինակ:

Հանդէս .	դիտի . համ դետի . դիտիւ .	հանդէս =
Կէտ .	կիտի . կիտիւ .	կէտ =
Շէն .	շինի . շինիւ .	գիւղ =
Իղձ .	ըղձի . ըղձիւ .	փափայ =
Ինչք .	ընչից . ընչիւք .	ունեցած =
Ղշմարիտ .	մարտի . մարտիւ .	ճշմարիտ =
Սիրտ ,	սրտի , սրտիւ .	սիրտ =
Օգուտ .	օգտի . օգտիւ .	շահ =
Խուլ .	խլի . խլիւ .	խուլ =
Մատենան .	մատենի . տենիւ .	գիրք =
Լեարդ .	լերդի . լերդիւ .	սև ճիցիւր =
Հնգամեան .	մենի . մենիւ .	հինգ աս- րեկան =
Լտեան .	տենի . տենիւ .	ասիւան =
Հրեայ .	հրէի . հրէիւ .	հրեայ =
Աշտեայ .	աշտէի . աշտէիւ .	նիղաի =

14. Փոփոխմամբ էնչպէս կը հարախուին :

Չորեքօրեաց .	րէի . օրէիւ .	չորս անուոյր =
Կնոջ .	անուշի . անուշիւ .	անուշ =
Նշոյլ .	նշուլի . նշուլիւ .	չոսի ճաւ տագայի =
Կոյս .	կուսի . կուսիւ .	կոյս =
Համբար .	բուրի . բուրիւ .	պագիներ =
Կոյտ .	կուտի . կուտիւ .	դէղ =
Սեղմագոյն .	գունի . գունիւ .	Բոյլ =

15. ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ ԵՐԿՐՈՐԻ

Եղակի .

Յոքնակի .

Ո . աղգ .	աղգ . աղգք .	աղգեր =
Ս . աղգի .	աղգի . աղգաց .	աղգերո =
Տ . աղգի .	աղգի . աղգաց .	աղգերո =
	յաղգ .	յաղգս .
Բ . յաղգէ .	աղգէ . յաղգաց .	աղգերէ =
Գ . աղգաւ .	աղգով . աղգօք .	աղգերով =
Հ . դաղգ .	աղգը . դաղգս .	աղգերը =

16. Ե յապէս կը հոլովին նաեւ շատ ա
նուաներ պարզու թեամբ և փոփոխու թեամբ
դոր օրինակ =

Բանակ .	բանակի . կաւ .	Բանակ =
Բաժակ .	բաժակի . կաւ .	Գաւակ . Գիւի =
Եղատ .	աղաաի . տաւ .	աղապ =
Ղեկավար .	վարի . վարաւ .	ղեկավար =

Չար .	չարի . չարաւ .	չար =
Խոյրարար .	արարի . արարաւ .	խոյր շինող =
Կօշկակար .	կարի . կարաւ .	կօշ կակար =
Մուրվառ .	վառի . վառաւ .	բո՛ւրվառ =
Գաւ ազանն .	զանի . զանաւ .	գաւազանն =
Սրսկապանն .	պանի . պանաւ .	անկողնոց խոսոց =
Ազնուականն .	կանի . կանաւ .	ազնուականն =
Խարտոց .	տոցի . տոցաւ .	խարտոց =
Խայթոց .	թոցի . թոցաւ .	խայթող գործի =
Դպրոց .	րոցի . րոցաւ .	դպրոց =
Սարմնաւոր .	ւորի . ւորաւ .	ճարմն ունող =
Արու .	արուի . արուաւ .	արու , որն =
Լեզու .	լեզուի . լեզուաւ .	լեզու - բարբառ =
Խուզարկու .	կուի . կուաւ .	փնարող =
Հատու .	հատուի . տուաւ .	կարող , կարուի =
Հարկատու .	տուի . տուաւ .	հարկ տուող =
Սեղու .	մեղուի . դուաւ .	Սեղու =
Փայլածու .	ծուի . ծուաւ .	ճողորակ ճլ =

17 . Փոփոխմամբ .

Գեւ .	դիւի . ՚ի դիւի .	ստացանաց =
Լգ .	իգի . իգաւ .	էգ =
Հոգեղէն .	ղինի . ղինաւ .	հոգիէ =
Սկեղէն .	ղինի . ղինաւ .	սկիէ =
Վէմ .	վիմի . վիմաւ .	գար =
Տեգ .	տիգի . տիգաւ .	նիգակ =

Քննասեր .	սիրի . բաւ .	Կեփասքիւր =
Քարաշէն .	շինի . շինաւ .	Կարէ շինոս =
Բժիշկ .	բժշկի . բժշկաւ .	Բժիշի =
Գրագիր .	գրի . գրաւ .	Գիր Գոր =
Գպիր .	գպրի . գպրաւ .	Գպիրա =
Գահիճ .	գահճի . գահճաւ .	Գահիճ =
Խեցգետին .	գետնի . գետնաւ .	ասպիղա- ստան ճր =
Կարիճ .	կարճի . կարճաւ .	Կարիճ =
Աղմուկ .	աղմկի . աղմկաւ .	խոռվո-նի =
Բաղում .	բաղմի . բաղմաւ .	շապ =
Խուց .	խցի . խցաւ .	խուց =
Կամուրջ .	կամրջի . կամրջաւ .	Կամուրջ =
Մանեակ .	մանեկի . նեկաւ .	Մանեակ =
Չորեակ .	ջորեկի . ջորեկաւ .	Տարախ =
Սենեակ .	սեկի . սեկաւ .	խուց =
Վառեակ .	ռեկի . ռեկաւ .	նոր Կա =
Աղնիւ .	աղնուի . աղնուաւ .	աղնոսական =
Հովիւ .	հովուի . հովուաւ .	Կովի =
Մակոյկ .	մակուկի . կուկաւ .	նասակ =
Վարագոյր .	գուրի . գուրաւ .	Վարագոյր =

18 . Անեզակամք =

Աճք .	աչաց . աչօք .	աչք =
Աղաչանք .	չանաց . չանօք .	աղաչանք =
Արտասուք .	սուաց . սուօք .	արցունք =

Օարմանք .	մանաց .	մանօք .	ղարմանք :
Կեանք .	կենաց .	կենօք .	կեանք :
Հանգամանք .	մանաց .	մանօք .	հանգամանք :
Հառաչանք .	չանաց .	չանօք .	հառաչանք :
Մահիճք .	մահճաց .	մահճօք .	անկողին :
Մեղք .	մեղաց .	մեղօք .	Մեղք :
Ունչք .	ընչաց .	ընչօք .	չի՛ն :
Փառք .	փառաց .	փառօք .	փառք :
Օրէնք .	օրինաց .	օրինօք .	օրէնք :

19. ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ ԵՐՐՈՐԴ

Եղանկի .

Յոքնանկի :

Ո .	մարդ .	Տարդ .	մարդք .	Տարդեր =
Ս .	մարդոյ .	Տարդոս .	մարդոց .	Տարդերոս =
Տ .	մարդոց .	Տարդոս .	մարդոց .	Տարդերոս =
	ի մարդ .		ի մարդս .	
Բ .	իմարդոց .	Տարդեր .	ի մարդոց .	Տարդերեր =
Հ .	մարդով .	Տարդով .	մարդովք .	Տարդերով .
Գ .	զմարդ .	Տարդը .	զմարդս .	Տարդերը =

20 . Այսպէս կը հօլովին շատ բառեր ալ

թէ պարզու թեամբ և թէ փոփոխամամբ զօ :

Աստուած .	տուծոյ .	տուծով .	Ճշմարիտ սաստիկ :
Աստուած .	ուածոյ .	ուածով .	սաստիկ սաստիկ :

Ամօթ .	ամօթոյ . ամօթով .	խաչնիլը =
Այս .	այսոյ . այսով .	սասքաննայ =
Աղտ .	աղտոյ . աղտով .	աղտ =
Անդ .	անդոյ . անդով .	արտ =
Բարբառ .	բոյ . բով .	լեղո =
Թեւ .	թեւոյ . թեւով .	թե =
Երգ .	երգոյ . երգով .	երգ =
Լու .	լուոյ . լուով .	լո = (լիլի) =
Չու .	ձուոյ . ձուով .	հաւկիթ =
Բու .	բուոյ . բուով .	Բո = (պայտո = շ)
Նու .	նուոյ . նուով .	հարան =
Հիւսիս .	սիսոյ . սով .	հիւսիս =
Հայ .	հայոյ . հայով .	հայ =
Նոր .	նորոյ . նորով .	նոր =
Շնորհատուր .	տրոյ . տրով .	ճիւրիտո = ղ =
Չի .	ձիոյ . ձիով .	ձի .
Թի .	թիոյ . թիով .	թի (թի - թիլ) =
Դի .	դիոյ . դիով .	լեւ =
Ծող .	ցողոյ . ցողով .	ցող =

20 . Փոխախառնք :

Ուղիղ համ .	ուղղոյ . ուղղով :	
ողիղ .		Գլխու ծոծ =
Լշ .	լշոյ . լշով .	կշ =
Սեղ .	սիղոյ . սիղով .	սեղ . խոտ ճշ =
Սեր .	սիրոյ . սիրով .	սեր =

Հին .	հնոյ . հնով .	հին =
կնիք .	կնքոյ . կնքով .	Ռօկիւր =
Մարմին .	մարմնոյ . մնով .	Տարմին =
Վերին .	վերնոյ . վերնով .	վերին =
Միջին .	միջնոյ . միջնով .	Ռջ Կեղե =
Ստորային .	րայնոյ . րայնով .	վարելը =
Բուս .	բսոյ . բսով .	ոս Կեղե =
Հուր .	հրոյ . հրով Կամ հուրք . կրակ =	Ջուր =
Զուր .	ջրոյ . ջրով .	խորհոսրք =
Խորհուրդ .	հրդոյ . հրդով .	ցոս =
Յուս .	ցսոյ . ցսով .	հայվան =
Անասուն .	անոյ . անով .	հոնս =
Ունդ .	ընդոյ . լնդով .	սոս Կեղե =
Առաքեալ .	քելոյ . քելով .	ընարած =
Տարեալ .	տրելոյ . տրելով .	Տարեի =
Որեար .	որելոյ . որելով .	Գոն =
Գոյն .	գունոյ . գունով .	Բոսած =
Բոյս .	բոսոյ . բոսով .	ըոս =
Լոյս .	լոսոյ . լոսով .	ոս Բոս =
Յոյս .	յոսոյ . յոսով .	Լեկեոլի =
Անու .	անուոյ . անուով .	համբանս =
Թիւ .	թուոյ . թուով .	հիսսոյ =
Հաշիւ .	հաշուոյ . հաշուով .	սոս Կեղե =
Պատիւ .	պատուոյ . տուով .	նսիւր =
Անդեայ .	անդէոյ . անդէով .	

22 . Անեգականք :

Պահք .	պահոց . պահովք .	պահիք :
Տիք .	տիոց , տիովք .	չարք :
	տիօք .	
Դժոխք .	խոց . խովք .	դժոխիք :
Կուռք .	կուոց . կուովք .	կուռուքիք :
Կոչուհք .	կոչնոց . կոչնովք .	կոչնիւրոյնիք :
Այգեկուծք . կիծք . կիծոց . կիծովք .	այգիի քարք :	
Սեամք .	սեմոց . սեմովք .	սեմիք :

23 . ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

Եղակի .

Յոքնակի .

Ո .	տեղի .	փեղ .	տեղիք .	փեղեր :
Ս .	տեղւոց .	փեղե .	տեղեաց .	փեղերուք :
Տ .	տեղւոց .	փեղե .	տեղեաց .	փեղերուք :
	ի տեղի .		ի տեղիա .	
Ը .	ի տեղւոջէ ⁽¹⁾ .	փեղե .	ի տեղեաց .	փեղերէ :
Գ .	տեղեաւ .	փեղով .	տեղեօք .	փեղերովք :
Հ .	զտեղի .	փեղը .	զտեղիա .	փեղերը :

24 . Այսպէս կը հոլովին շատ բառեր

(1) Այս բառին բացառականն և ուրիշ քանի մը բառերունն ալ շէ կ'ըլլայ . բայց միւսները կ'ըլլան . և ոչ : Սեռականին վրայ միայն ՚ի նախդիրն աւելնալով :

Խրե՛նց վերջին սեռականի մէջ, -ի և գործի-
ականի մէջ եի փոխելով. զոր օրինակ :

Աղաւնի .	աղաւնւոյ .	նեռ .	Կօվերճի՛ն =
Արծուի ,	արծուոյ ⁽¹⁾ .	արծուեալ .	արծի- =
Գինի .	գինւոյ .	գինեալ .	գինի =
Գօտի .	գօտւոյ .	գօտեալ .	գօտի =
Գալարի .	լարւոյ .	րեալ .	լարի =
Եկեղեցի .	ցւոյ .	ցեալ .	եկեղեցի =
Երանելի .	ներւոյ .	ներեալ .	երանելի =
Օտրմանալի .	նալւոյ .	նալեալ .	ոտրմանալի =
Թագաւհի .	գաւհւոյ .	ուհեալ .	թագաւհի =
Լուցիի .	լուցիւոյ .	ցիեալ .	լուոլ Բան =
Խաղողե՛նի .	ղե՛նւոյ .	ղե՛նեալ .	խաղողի՛ծառ =
Օխրանի .	անւոյ .	նեալ .	օխրի =
Կարասի .	րասւոյ .	սեալ .	բան կան =
Հանի .	հանւոյ .	հանեալ .	Խճ Ծայր =
Չարի .	ձարւոյ .	ձարեալ .	ձարոյ =
Մանկալի .	նկաւոյ .	նկաեալ .	արայ =
Ոսկի .	ոսկւոյ .	ոսկեալ .	ոսկի =
Յնցօտի .	տւոյ .	տեալ .	հինո-Ռի՛ն =
Փռչի =	փռչւոյ .	փռչեալ .	Ռոլ =

(1) Արգէն ուղղականը - վերջաւորումը բառերուն վրայ
սեռականի մէջ ուրիշ = չաւելնար , իրենք բառական սեպե-
լով . զօ . ծարաւի . ծարաւոյ . կտաւի . կտաւոյ : Երբեմն
ձեռք բառերուն եւս = շղթալի : աղաւնոյ աղաւնով :

Հողի . հողւոյ . հողւով⁽¹⁾ . հողի =
 Արդի . դւոյ . դւով . դւոյ . որդի =
 Տրոյացի . ցւոյ . ցւով . ցւոյ արովադացի =

25 . Անեզականք :

Անեանք . եանեաց . տեօք . տեօքիս =
 Արախանք . առեաց . տեօք . Բարեբարոս =
 Անեւք . լեաց . լեօք . լեւն =
 Աարծիք . ծեաց . ծեօք . կարծիք =

26 . ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԻ

Եզակի

Յոքնակի

Ո . զարդ . շարտ . զարդք . շարտեր =
 Ս . զարդու . շարտի , զարդուց . շարտերոս =
 Տ . զարդու . շարտի . զարդուց . շարտերոս =
 'ի զարդ . 'ի զարդս =
 Բ . 'ի զարդուէ⁽²⁾ շարտի . 'ի զարդուց . շարտերի =

(1) Հողի և որդի բառերը երրորդ հոլովման պէս կը հոլովին բաց 'ի սեռականի ւ էն : Այսպէս կը հոլովին նաև աշի վերջաւորող բառերը , երբ այս ինչ երկրի մը կամ քաղաքի բնակիչն ըլլայն նշանակէն : զօ , մակեդոնացի , մակեդոնացւոյ մակի . դոնացւով . մակեդոնացւոյ . մակեդոնացւով :

(2) Այս հոլովման վրայ դնացող բառերէն ոմանց բացառականը երկու տեսակ կ'ըլլայ . ոմանցն ալ մէկ տեսակ . զօ . 'ի զարդուէ կամ 'ի զարդէ , 'ի վնասէ կամ 'ի վնասուէ , 'ի դօրուէ , կամ 'ի դօրէ : իսկ հաւ , 'ի հաւէ . ժամ 'ի ժամէ , ծամ , 'ի ծամէ միայն կըլլան բացառականները :

Գ. զարդու. զարդով. զարդուք. զարդերով:
 Հ. զզարդ. զարդը. զզարդս. զարդերը:

Ա. յայէս կը հօլովին

Ա. յգ.	այգու.	յայգւէ.	այգուք =
Գանձ.	գանձու.	'ի գանձուէ.	գանձ =
Գաս.	գասու.	'ի գասուէ.	գաս =
Ճակատ.	տու.	'ի ճակատուէ.	ճակատք =
Նախանձ.	ձու.	'ի խանձուէ.	նախանձ,
Վնաս.	վնասու.	'ի վնասուէ.	վնաս =
Ոօր.	զօրու.	'ի զօրուէ.	զօրք =
Առիւծ.	առիւծու.	յառիւծէ.	առիւծ =
Առաւօտ.	տու.	յառաւօտէ.	առաւօտք =
Արեւ.	արեւու.	յարեւէ.	արեւ =
Բով.	բովու.	'ի բովէ.	կալոյ կնոյ =
Ժամ.	ժամու.	'ի ժամէ.	սամբ =
Ծով.	ծովու.	'ի ծովէ.	ծով =
Հաւ.	հաւու.	'ի հաւէ.	խաւոսք =
			պէպէ =
Չագ.	ձագու.	'ի ձագէ.	չագ (կաւոսք) =
Սով.	սովու.	'ի սովէ.	սով =

28. Փոփոխամարք =

Աղուէս.	աղուխու	կմեսու	Բիւլի =
Օէն.	զինու.	'ի զինուէ.	զէնք. սիլանք =
Ենձ.	ընձու.	յնձէ. յընձուէ.	Գաղան =
Ցուլ.	ըլու.	'ի ցլէ.	պոսղոս =

26 . Ընեցականք :

Բարք .	բարուց . բարուք .	Բնո-նի-ն :
Պարտք .	պարտուց . պարտուք .	պօրձ :
Վարք .	վարուց . վարուք ,	կերիչ :

27 . Կարգ մը ըբ վերջաւորող երկա-
վանկ բառեր ալ կան , որ հինգերորդ հարմի
վրայ կը հարմիմն թիչ զանազանութեամբ . ու
լոց օրինակ մը կը գնենք հոս :

Եզակի

Յոգնակի

Ո .	փոքր	պղտիկ . փոքունք .	պղտիկներ :
Ս .	փոքու .	պղտիկի . փոքունց .	պղտիկներո- :
Տ .	փոքու .	պղտիկի . փոքունց .	պղտիկներո- :
	'ի փոքր :	'ի փոքունա	
Պ .	փոքումք .	պղտիկով . փոքումք .	պղտիկներով :
Բ .	'ի փոքուէ .	պղտիկէն . 'ի փոքունց .	պղտիկներէ :
Հ .	զփոքր .	պղտիկը . զփոքունա .	պղտիկները :

Այսպէս կը հարմիմն

Թանձր .	Թանձու .	Էասար .
Բարձր .	բարձու .	Բարձր :
Օտար .	ծարու .	Ժծար :
Օանր .	ծանու .	Ժանր :
Մանր .	մանու .	Մանր :
Մեղր .	մեղու .	Մեղր :
Քաղցր .	քաղցու .	Քաղցր :

28. ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ-

Եղակի .

Յոգնակի .

Ա .	սերմն .	սերմ .	սերմուէնք .	սերմեր =
Ա .	սերման .	սերմ .	սերմանց .	սերմերո =
Տ .	սերման .	սերմ .	սերմանց .	սերմերո =
	ի սերմն .		ի սերմուէնս .	
Գ .	սերմամբ .	սերմով .	սերմամբք .	սերմերով =
Բ .	ի սերմանէ .	սերմէ .	ի սերմանց .	սերմերէ =
Հ .	զսերմն .	սերմը .	զսերմուէնս .	սերմերը =

Ե յայտնա կը հոլովին

Եկն .	ական .	ակամբ .	աչ (Չի) .	պա .
				պոսական բար .
Երեղակն .	դական .	կամբ .	արեգակ =	
Եղեռն .	եղեռան .	ռամբ .	չարիք =	
Հիմն .	հիման .	մամբ .	հիմ =	
Հիւան .	հիւան .	սամբ .	հիւս =	
Չմեռն .	ձմերան .	ի ձմե	Յմե տղանակ .	
	բայնէ .	ձմերուէք .		
Արամն .	արաման .	արամամբ .	որո՞մ .	պէլիւձի =
Արդն .	արդան .	յարդանէ կամ		
		յարդանէ .	որդ .	պէօձիկ =
Աւլն .	աւլան .	յուլանէ .	վէլ .	վէնոյ =

29. Փոփոխականք ։

Ըսեցին .	ասղանս . ասղանք .	ասեղ =
	յասղանե , ասղուէք :	
Եղեգն .	եղեգանս . եղեգուէք :	ղամիշ =
Թեկն և Տ	[Թեկն . [Թիկան . [Թիկուէք .	կանակ =
Աղջիկն .	աղջկանս . աղջկուէք .	աղջի =
Փոքրիկ .	փոքրկանս . փոքրկուէք .	պլպլպի =
Սկզբն .	սկզբանս . սկզբուէք .	սկիւք =
Դուռն .	դրանս . դրուէք .	դոռո =
Նուռն .	նուանս . նուուէք .	նոռո =
Պաշտու մն .	պաշտանանս . ամուէք .	պաշտել =
Խլուրդն .	խլրդանս . խլուրդք .	խլոլր =
Գարուն .	գարնանս . գարուէք .	գարոն =
Աշուն .	աշնանս . աշուէք .	աշոն =
Տուն .	տանս . տուէք .	տոն =
Հանգիստ .	հանգստեանս .	հանգիստ =
Գարուստ .	գարստեանս .	գարլ =
Խորհուրդ .	հրդեանս . հուրդք .	խորհոլր =
	խորհրդոց . դուլք .	
Օնուեղ .	ճննդեանս . դեանք .	ճնուեղ =
Անուն .	անուանս . անուանք .	անուան , իսմ :
Չեղուէն .	ձեղուանս . ձեղուանք .	առի =
Մահ .	մահուանս . հուանք .	մակ =
Պաշտօն .	պաշտանանս պաշտու մուէք . երբեմն պաշտօնք :	պաշտօն =
Կանգնու մն .	կանգնանանս . նմանք .	կանգնիլ =

Կորիւն .	կորեան . կորեամբ .	առի-ծի
Հերիւն .	հերեան . հերեամբ .	յագ =
	համ հերան . հերամբ .	Տախաթ =
Չիւն .	ձեան . 'ի ձեանէ .	Յիւն =
Սիւն .	սեան , 'ի սեանէ .	սիրեի =
	սեամբ . սիւնք =	

30 . Անեցաւիւսք :

Արտեւանուք .	տեւանանց .	աշի Ռարիւր =
'Իահամուք .	համանց .	ապելի =
Իրաւուք ,	իրաւանց ,	իրաւունք =

31 . Ին վերջաւորող բառերէն ոմանք
 և ին վերջաւորող բոլոր բառերուն բա-
 ցառականը սեռականին ա ձայնաւորը կոր-
 անցնելով կ'ըլլայ . զոր օրինակ :

Արիւն .	արեան . յարենէ .	արիւն =
'Քրթմնջիւն .	մնջեան . ջենէ .	ար-ար-ալք =
Տիւ .	տուրնջեան . նջենէ .	յերեի =
'Աեղու թի .	թեան . թենէ .	նեղու-ի-ն =
Համբերու ի .	թեան . թենէ .	համբերու-
		ի-ն =
Գիտու թի .	թեան . թենէ .	գիտու-ի-ն =
Աւարիւն ի .	թեան . թենէ .	Ֆաղելի =

32. ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ ԵՕԹՅԵՐՈՐԴ

Աղակի

Յողնակի

Ո.	անձն .	անջ .	անձինք .	անյեր =
Ս.	անձին .	անջի .	անձանց .	անյերո =
Տ.	անձին .	անջի .	անձանց .	անյերո =
	յանձն .		յանձինս .	
Պ.	անձամբ .	անյով .	անձամբք .	անյերով =
Ր.	յանձնէ .	անյէ .	յանձանց .	անյերէ =
Ղ.	ղանձն .	անյը .	ղանձինս .	անյերը =

Այսպէս կը հօլովին

Աղն .	աղին .	յաղնէ .	այգ =	
Ղաշն .	ղաշին .	'ի զաշնէ .	ղաշն , զաշ =	
Ղառն .	ղառին .	'ի զառնէ .	ղռն =	
Նեռն .	նեռին .	'ի նեռնէ .	նեռ =	
Քեռն .	քեռին .	'ի քեռանէ .	քեռ =	
	'ի քեռնէ .			
Եղն .	եղին .	յեղանէ .	եղ =	
Եղն .	եղին .	յեղանէ .	եղնի =	
Խաշն .	խաշին .	'ի խաշնէ .	այծի խո =	
	'ի խաշանէ .		ծի =	
Կաթն .	թին .	թնէ .	կաթ =	
Արմն .	արմին .	յարմնէ .	մուկք .	ծառի բոն =
Ային .	ային .	յայինէ .	այիուկք .	գեպի , ծո
				վո =
				դեմար =

Վիւցաղն . զիւցաղնէ . աղունք .	վաղ :
Հարան . սին . սնէ . սունք .	հարա :
Սան . սին . սնէ . սունք .	սա :
Սանն . սինն . սնէն . սանէն . սունք .	սաք :
Սիանձն . ձին . անձնէ . ձունք .	սիւնաք :
Սղն . սղին . յողանէ . սղունք .	հանալ :
Լեռն . լերին . ՚ի լեռնէ .	լեռ :
Չեռն . ռին . ռանէ . ձեռք .	չեռ :
	ձեռաք . ձեռօք .
Ռան . ռանին . յոռանէ . ռաք .	ռաք :
	ռանիք . ռանիք .

33. ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ ՈՒԹԵՐՈՐԳ

Եղակի

Յոգնակի

Ո . համր . հունջ . համերք . հունջեր :
Ս . համեր . հունջի . համերց ⁽¹⁾ . հունջերո :
Տ . համեր՝ . հունջի . համերց . հունջերո :
՚ի համր . ՚ի համերս .
Գ . համերք . հունջով . համերքք . հունջերով :
Բ . ՚ի համերսէ . հունջի : ՚ի համերց . հունջերէ :
Հ . զհամր . հունջը : զհամերս . հունջերը :

(1) Այս հոլովման վրայ գնացող անուանց յոգնակիները ու զղականէն զատ . երկրորդ հոլովման յոգնակիին պէս ալ կը հոլովին . զոր օրինակ . համերաց . համերօք . աղղերաց . աղղերօք . աղղերաց . աղղերօք :

34. Այսպէս կը հօլովին ը և ը լերջաւո,
ցեալ բաւերը, սեռ ահանի մէջ եր, եր ըլլա-
լով զոր օրինակ:

Աղբը .	աղբեր . դերբ :	պոստ :
Անգղ .	անգեղ . անգեղք .	խաչան ճ :
Ատող .	ատեղ . ատողք .	ասպղ :
Արիղ .	կեղ . կեղք .	անպոսի :
Աղբ .	եղեր . եղերք .	ճայր :
Այաղ .	եատեղ . եատեղք .	գեղ :
Ապար .	սեր . սերք .	հայր :
Առճղ .	ճեղ . ճեղք .	կոճ :
Ասկր .	ոսկեր . ոսկերք :	ոսիր :
Աւար .	ուատեր . ուատերք .	ճանչ :
Ապեր .	վապեր . վապերք .	գաղան ճ :
Տարր .	տարեր . տարերք .	պարք :

35. Փայտխաւք :

Ալիւր .	ալեր . ալերք .	արիւր :
Աղբիւր .	աղբեր . աղբերք .	աղբիւր :
	աղբիւրք . աղբերք .	
Դուար .	դուար . տերք .	աղ ջի :
Դինար .	լնար . ճարք .	ակասի միա :
Լիար .	լար . լարք .	լաի ճ :
Կուար .	կար . կարք .	ե- ի-ի :
Սկիղ .	սկեղ . սկեղք .	կե նո-ի :
Սկուար .	սկար . սկարք .	ի-ի-ի :

36. ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Նշանակի

Ո.	Նրամ.	Նրամ =
Ս.	Նրամայ .	Նրամի .
Տ.	Նրամայ . ՂՆրամ.	Նրամի .
Գ.	Նրամաւ .	Նրամով .
Ի.	ՂՆրամայ .	Նրամին .
Հ.	ղՆրամ.	Նրամը =

37. Նյս հոլովմանն վրայ կը հոլովինն առն զի և մարդոց անուաններն ընդ հանրապէս . որուն համար յատուկ անուանաց հոլով ալ կ'ըսուի : Նյն յատուկ անուաները , որոնք է կամ ի կը վերջաւորին , իրենց սեռականք էաց կը դառնայ : առ վերջաւորողներն ալ այ . իակ էս , իս և ոս վերջաւորածներն էաց . և կանն ալ այնպիսի յատուկ անուաներ , որ թէ այսպէս և թէ ուրիշ հոլովմանն մը պէս ալ կը հոլովինն . նաեւ կանն ալ որ միայն ուրիշ հոլովմանց վրայ կը հոլովինն :

Նդամ.	առջամայ .	Նդամ =
Նդին .	առջինայ .	Նդին դրամիսը =
Նկն .	ակնայ .	Նկն դաղայր =
Ննախոր .	անախորայ .	Ննախիայ =
Նրհմն .	արհմնայ կամ արհմենայ .	Պարսից շասար ուսմը իր =

Բէլ .	բէլայ .	Բէլ =
Եփրատ .	եփրատայ .	Եփրատ գէպը =
Թորգոմ .	Թորգոմայ .	Թորգոմ .
Հայկ .	Հայկայ .	Հայոց առաջին
		Նահապետ =
Յետու .	յետուայ .	Յետու =
Սահակ .	սահակայ .	Սահակ .
Արսինոյէ .	արսինոյէայ .	Արսինոյէ =
Հեղինէ .	հեղինէայ .	Հեղինէ =
Սանի .	սանիէայ .	Սանի =
Նանէ .	նանիէայ .	Նանի =
Վահէ .	վահէայ .	Վահի =
Ագրիպայաս .	ագրիպայայ .	Ագրիպայաս =
Ալիւզաս .	ալիւզայ .	Ալիւզաս =
Եղրաս .	եղրայ .	Եղրաս =
Ղուկաս .	ղուկայ .	Ղուկաս =
Յուդաս . կամ յուդա . յուդայ .		Յուդայ =
Պիլթագորաս . պիլթագորայ .		Պիլթագորաս =
Աթանագինէս . նագինէայ . կամ		Աթանագինէս =
	գինէայ =	
Արէս	արիէայ .	Արիէս =
Անդրէաս .	անդրիէայ .	Անդրիէաս =
Արիստակէս .	արիստակէայ .	Արիստակէս =
Աքիլլէս .	աքիլլէայ .	Աքիլլէս =
Հերակլէս .	իլէայ .	Հերակլէս =
Արոգինէս .	արոգինէայ .	Արոգինէս =
Սոկրատէս .	սոկրատէայ .	Սոկրատէս =
Կիպրոս .	կիպրոսայ .	Կիպրոս =

Հոմերոս .	Հոմերոսայ .	Հոմերոս =
Յովհաննէս .	յովհաննէսայ .	Յովհաննէս =
Պափոս .	պափոսայ .	Պափոս =
Տիմոթէոս .	տիմոթէոսայ .	Տիմոթէոս =
Փիլիպպոս .	փիլիպպոսայ .	Փիլիպպոս =
Քսէրքսէս .	քսէրքսէսայ .	Քսէրքսէս =

38 . Փոփոխմամբ :

Մնահիա .	անահատայ .	Չաստոսաւ ճո-կի ճը :
Գուրգէն .	գուրգէնայ .	Գո-րգէն :
Գաւիթ .	գաւթայ .	Գա-իթ :
Սարիամ .	մարեմայ .	Սարիամ =
Յովսէփ .	յովսէփայ .	Յովսէփ =

39 . Այն նաև այնպիսի յարուհ անուներո
 ոյ միւս հոլովմանց պէս կը հոլովուին . զօ :

Աստն .	անտոնի . նիւ .	Աստն =
Գրիգորիա .	րիսի . րիսիւ .	Գրիգորիա =
Էդիա .	եդիայի . չիւ .	Էդիա =
Թովմաս .	թովմացի . յիւ .	Թովմաս =
Իկոնիան .	իկոնիոնի . նիւ .	Իկոնիան =
Դուկաս .	դուկասի .	Դուկաս =
Սաաթէոս .	մաաթէոսի .	Սաաթէոս =
	կամ մաաթէի . իւ .	
Յիսուս .	յիսուսի . սիւ .	Յիսուս =
Քրիստոս .	քրիստոսի . սիւ .	Քրիստոս =

Արասչէս .	չիսի . շիսիւ .	Արասչէս =
Դաւիթ .	դաւ [Թի . Թիւ .	Դաւիթ =
Կասանդնու .	պօլսի . պօլսիւ .	Կասանդու =
	պօլիս :	
Արմիզդ .	արմիզի .	Արմիզդ =
Ինթղեհեմ .	ղեհեմի .	Ինթղեհեմ =
	բեթղեհեմաւ :	
Երուսաղէմ .	ղեմի . մաւ .	Երուսաղէմ =
Շամիրամա .	կերտի . տաւ .	Վան =
	կերտ :	
Սեպուհ .	պուհոյ . հով .	Սեպուհ լիւ .
Կարին .	կարնոյ . կարնով .	Երդրոմ =
Շապուհ .	շապհոյ . հով .	Շապուհ =
Ուտի .	ուտիոյ . տիով .	Ուտի =
Սանդուխա .	դխաոյ .	Սանդուխա =
Լնի .	անուոյ . անուով .	Լնի =
Արածանի .	նուոյ . նուով .	Արածա =
Ոչտունի .	տունուոյ . նուով :	Ոչտունի =
Աբրահամ .	մաւ .	Աբրահամ =
Բահաղ .	հաղու .	Բահաղ =
Ղուկաս .	տաւ .	Ղուկաս =
Յակովբ .	կովբու .	Յակովբ =
Յովհաննէս .	հաննու .	Յովհաննէս =
Յովսէփ .	սեփու .	Յովսէփ =
Գողթն .	դողթան .	Գողթան Գաւ .
		աւաղ =
Օսղիտան .	կատան .	Օսղիտան
		Գաւաղ =

Աստղիկ .	աստղիան .	Աստղիկ շատ- ստ-աճո-հին :
Յուսիկ .	յուսիան .	Յոսիկ :
Սաթիսիկ .	թիսիան .	Սաթիսիկ :
Հաշտեանք .	տենից .	Հաշտեանից Գատառը :
Աղուանք .	ուանից .	Աղուանից :
Ալանք .	ալանաց .	Ալանից :
Գամիրք .	գամրաց .	Գամիրից :
Տայք .	տայոց .	Տայոց Գա- տառը :
Ատրիք .	ատրեաց .	Ատրոյերիւրը :
Սիւնիք .	սիւնեաց .	Սիւնեաց եր- կերը :
Աղարեանք .	րեանց .	Աղարեանից :
Վարդանանք .	նանց .	Վարդանանից :
Հայաստա- նեայք :	նեայց . նեօք .	Հայաստան- ից :

ԶԱՐՏՈՒՂԻ ՀՈՒՈՎՄՈՒՆԻ

40 . Այս ինն հանոնաւոր հոլովումներէն զատ կան նաեւ քանի մը անուններ . որոնք առանձինն հոլովումն ունենալով կ'ըսուին անկանոն կամ զարտուղի հոլովումն , որոնց զրայ կը հոլովին իրենցմէ բաղադրեալ ա-
նուններն ալ . զոր օրինակ :

41 · ՕՐԻՆԱԿ ԱՌԱՋԻՆ

Աղակի

Յոգնակի

- Ա. այր. երիկ ճարդ. արք. երիկ ճարդեր =
 Ա. առն. երիկ ճարդոս. արանց. երիկ ճարդերոս =
 Տ. առն. երիկ ճարդոս. արանց. երիկ ճարդերոս =
 յայր. յարս.
 Գ. արամբ. երիկ ճարդո՛ւ. արամբք. երիկ ճարդերո՛ւ =
 Բ. յառնե՛. երիկ ճարդե՛. յարանց. երիկ ճարդերե՛ =
 Հ. զայր. երիկ ճարդը. զարս. երիկ ճարդերը =

Այսպէս կը հոլովին =

- Ակտորայր. սկտորառն 'ի սկե. կեա՛րե երեիւ =
 սրառնե՛.
 Քեռայր. քեռառն. 'ի քր՛ջ երեիւ =
 քեռառնե՛.
 Տէր. տեառն. 'ի տեառ. փեր. աղա =
 նե՛. տերամբ.
 տեարք. տերանց.
 տերամբք.
 Տանուտէր. պարտատէր. Էն =

42 · ՕՐԻՆԱԿ ԵՐԿՐՈՐԻ

Աղակի

Յոգնակի

- Ա. հայր. հայր = հարք. հայրեր =

U. հօր . հօր . հարց , հա , հայրերո =
րանց :

S. հօր . 'ի հօր . հարց . 'ի հայրերո =
հայր . հարս .

Գ. հարբ , հա , հօրձով . հարբք . հայրերով =
րամբ . հարսամբք .

Բ. 'ի հօրե . հօրձ . 'ի հարց . հայրերե =

Հ. զհայր . հայրը . զհարս . հայրերը =

Այսպէս կը հօլովին =

Մայր . մօր . մարբ . մարբք . մայր =
մարց . մարբք .

Եղբայր . եղբօր . եղբարբ . եղբայր =
եղբարբք . եղբարց .

Նախահայր . նախամայր . տիրամայր . տեւա ,
նեղբայր . հօրեղբայր . մօրեղբայր :

43. ՕՐԻՆԱԿ ԵՐՐՈՐԴ

Եղակի

Յոգնակի

Ա.	կին .	կնի .	կանայք .	կնիկեր =
Ս.	կնոջ .	կնկան =	կանանց .	կնիկերո =
Տ.	կնոջ . 'ի	կնկան =	կանանց .	կնիկերո =
	կին .	'ի	կանայս .	
Գ.	կանամբ ,	կնիկով .	կանամբք .	կնիկերով =
	կնա .			

Բ. ՚ի կնօղէ . կնիկե . ՚ի կանանց .	կնիկերէ =
Ն. զկնն . կնիկ . զկանայս .	կնիկերը =

Այսպէս կը հօլորակու =

Տիկնն .	տիկնօղ . տիկնայք .	պան ՌԺ կիկ =
	տիկնայց . տիկնանց .	
Անանկիկն .	կնօղ . կանանց .	կարգուած կնիկ =

44. ՕՐԻՆԱԿ ՉՈՐՈՐԴ

Ազատիկ

Յոգնակի

Ո. բոյր .	բոյր .	բոյրք .	բոյրեր =
Ս. բեռ կճ	բոջ .	բերց կճ	բոյրերո =
բուեր .		բուերց .	
Տ. բեռ .	բոջ .	բերց . իբոյրս .	բոյրերո =
բուեր . ՚ի բոյր .			
Գ. բերք .	բոյրով .	բերքք .	բոյրերով =
բուերք .		բուերքք .	
Բ. ՚ի բեռէ .	բոջմե . ՚ի բերց .		բոյրերէ =
Ն. զբոյր .	բոյրը .	զբոյրս կամ	բոյրերը =
		զբոյրս .	

Այսպէս կը հօլորակու =

Նօրարար .	մօրարար =
-----------	-----------

45. ՕՐԻՆԱԿ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Եզակի

Յոգնակի

Ո.	աւր, օր, օր :	աւուրք .	օրեր :
Ս.	աւուր . աւուր . աւուրց .		օրերո՛ւ :
Տ.	աւուր . աւուր . աւուրց .		օրերո՛ւ :
	յաւր, յօր :	յաւուրս .	
Գ.	աւուրք . օրով .	աւուրքք .	օրերով :
Բ.	յաւրէ . օրէ .	յաւուրց .	օրերէ :
	յօրէ .		
Հ.	զաւր, զօր . օրը .	զաւուրս .	օրերը :

46. ՕՐԻՆԱԿ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Եզակի

Յոգնակի

Ո.	գիւղի՛ս	գիւղ .	գիւղքի՛ս	գիւղեր :
	գեւղ .		գեաւղք .	
Ս.	գեղջ, գեւղջ .	գիւղ .	գիւղից .	գիւղերո՛ւ :
Տ.	գեղջ, 'ի գիւղ .	գիւղ .	գիւղից, 'ի գեաւղս .	գիւղերո՛ւ :
Գ.	գիւղիւ .	գիւղիւ .	գիւղիւք .	գիւղերով :
Բ.	'ի գեղջէ .	գիւղէ .	'ի գիւղից .	գիւղերէ :
Հ.	զգեւղ, գգիւղ .	գիւղ .	զգեաւղս, գգիւղս .	գիւղերը :

ՀՈԼՈՎՄՈՒՆԻ

Մ Ի Զ Ա Կ Ա Ն Ա Ն Ո Ւ Ա Ն Յ

47. Միջական անուէն կ'ըսուին քանի մը գոյական և ածական անուններ, որ դերանունան և անունան մէջ տեղն են, այսինքն ինքնին որոշեալ և յայանի չեն, այլ անորոշ, և երկու տեսակ են, թուական և մասնական:

48. Պարզ և Նճանցեալ թիւերու անուններն յատուկ հոլովումն չունին, այլ միւս հոլովումներէն մէկուն վրայ կը հոլովին:

Մի . միոյ . միում . միով . 'ի միոջէ .	Տէի =
Երկու . երկուց . երկուք .	Երկուս =
Երեք . երեց . երեք .	Երեք =
Չորք . չորեց . չորիւք .	չորս =
Հինգ . հնգի . գիւ . գից . գօք .	հինգ =
Վեց . վեցի . իւ . ից . իւք .	վեց =
Եւթն . եւթան . եւթանք .	եօթը =
եւթանց . եւթամքք :	
Ութ . ութի . իւ . ից . իւք :	ութը =
Ինն . ըննի . ըննիւ . ինուներ .	ինը =
ինունց . ըննից . ինամքք :	
Տասն . տասին . 'ի տասնէ . տասուներ .	տասը =
տասաց . տասամքք :	
Սետասան . երկստասան . երեքտասան . չա	

րեքտասան . հնգեւտասան . վեչտասան . սաս-
նի սանիւ . սանից . սանիւք . սանօք :

Եւթնեւտասան . ութեւտասան . իննեւտասան .
եւթնեւտասանիս . եւթնեւտասանիք . սանց .
եւթնեւտասանից :

Քսան (1) . քսանի . քսանիւ . ից . իւք :

Երեսուն . երեսնի . երեսնիւ . նից . նիւք :

Քառասուն . քառասնի . ռասնիւ . նից :

Յիսուն . յիսնի . յիսնիւ . յիսնից . վաթսուն

վաթսնի . թսնիւ . եւթանասուն . նասնի .

նիւ . նից . ութսուն . ութսնի . ութսնիւ :

Իննասուն . իննսնի . իննսնից . իննսնիւք :

Հարիւր (2) . հարիւրոց . հարիւրով . հարիւ-
րոց . հարիւրովք :

Երկերիւր . երեքարիւր . կամ երեք հարիւր .

Չորեքհարիւր կամ չորք հարիւր . հինգ հարիւր .

վեց հարիւր . եւթն հարիւր . ութն հարիւր .

ինն հարիւր :

ՀԱՂԱՐ . հաղարի . ըաւ հաղարաց հաղարօք :

ՀՍՂԱՐ ԵՒ ՄԻ . հաղար և ինն . հաղար և տասն .

հաղար և քսան և հինգ . հաղար և երկերիւր

և տասն . հաղար և հինգ հարիւր և վեչտաս-

(1) Քսան և մի . քսան և երկու . քսան և երեք քսան և
չորք . քսան և հինգ և այլն . կը հոլովին . քսան և մից .
քսան և երկուց . երեսուն և չորից . քառասուն և հնգից :

(2) Հարիւր և մի . հարիւր և երկու . հարիւր և երեք
և այլն . կը հոլովին հարիւր և մից . հարիւր և երկուց .
հարիւր և երից . և այլն :

տան : հաղար և միայ . հաղար և ըննից . հաղարաց և բուն և հնգից . հաղարաց և երկերիւրաց և տասանց . զհաղար և զհինգ հարիւր և զվեչտասան ևն :

ԼՆԿՈՒ ՀԱԶԱԲ . երեք հաղար . չորք հաղար . հինգ հաղար և հինգ հարիւր և մի . հնգետասան հաղար և երեք հարիւր . հարիւր յիսուէ երեք հաղար և վեց հարիւր . կամ հարիւր յիսուէ հաղար և երեք հաղար և վեց հարիւր . երկուց հաղարաց . երկից հաղարաց . չորից հաղարաց . հինգ հաղարաց . հնգից հաղարաց . հնգօք հաղարօք :

ԲԻԻԲ . բիւրու . բիւրք . բիւրուց բիւրուք . երկու բիւրք . երեք բիւրք . չորք բիւրք . հինք բիւրք . ինն բիւրք . տասն բիւրք . երկուց բիւրուց . երկից բիւրուց . հինգ բիւրուք . տասն բիւրուք . և ն :

ՀԱՐԻԻԲ ԲԻԻԲ կամ հաղարք հաղարաց . Ձի Դիւն : 49 . Թուականն անուանեցրը , որ կարգ մը կը ցուցնեն , որք , երբէ մասնիկներն իրենց պարզերուն վրայ աւելցնելով կը կազմուին բաց ՚ի Դէն , որ կըլլայ առաջինէն առնելով առաջներորդ կամ առաջնորդ :

ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ . առաջներորդի . առաջներորդաւ . առաջներորդաց . առաջներորդօք . երկրորդ . երրորդ . չորրորդ . հինգերորդ . վեցերորդ . եւթներորդ . ութերորդ . իններորդ . տասներորդ :

ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԳ. համ տասներորդ առաջնորդ.
 Երկուտասներորդ համ տասներորդ երկրորդ.
 Երեքտասներորդ համ տասներորդ երրորդ.
 չորեքտասներորդ համ տասներորդ չորրորդ.
 հնգետասներորդ . . . վեչտասներորդ . . .
 եւ թնւտասներորդ . . . ու թեւտասնե-
 րորդ . իննեւտասներորդ . տասներորդի
 հինգերորդի . քսաներորդի երկրորդի . յիս-
 ներորդի ու թւտասներորդի . . . իննանե-
 րորդի իններորդի . հարիւր վաթսուն և
 վեցերորդի հարիւրերորդի յիսներորդի . ևն:

50. Այբբեմն կրնայ ըլլալ որ վաթր թիւն
 ըսուի յառաջ. զոր օրինակ :

Յամին հինգերորդի հարիւրերորդի հազա-
 րերորդի . Գոխանակ ըսելո՝ յամին հազարերոր-
 դի հարիւրերորդի հինգերորդի :

51. Վեհն կամ չին մասնիկով ամանցեալ
 թուականները . որ են երկոքեան , երկոքին .
 երեքեան , երեքին . չորեքեան , չորեքին .
 հնգեքեան , հնգեքին . վեցեքեան , վեցեքին .
 և այլն . յատուկ հարավու մն ունին , և կը նը-
 շանակեն երկո՝ չն ալ , երե՛ չն ա . և այլն :

- Ո. երկոքեան . երկոքին երկո՝ չն ալ :
- Ս. երկոցունց . երկոցուն . երկո՝ չին ալ :
- Տ. երկոցունց . երկոցուն . երկո՝ չին ալ :
- յերկուսեան . յերկուսին .

---

(1) Ան կամ եակ մասնիկով ամանցեալներ ալ կան . զօ .
 միակ . երկեակ . երեակ , չորեակ . հնգեակ , վեցեակ . ևն :

Գ. երկօքու մք . երկօքու մքք . երկօ-գո՞նն ալ =
 Ք. յերկօցու նց . երկօ-գե՞նն ալ =
 Հ. զերկօսեանն . զերկօսինն . երկօ-գնն ալ =

52. Այսպէս կը հօլովինն :

Ամենեքեանն , ամենեքինն , ամենեցունց , ամե-
 նեցունն , ամենեքու մք , ամենեքու մքք . զա-
 մենեսեանն . զամենեօինն . ամենե՞նն ալ =
 Քօլորեքեանն կամ բօլորեքինն . բօլորեցունց .
 բօլորեցունն . բօլորեքու մք . բօլորեքու մքք .
 զբօլորեսեանն զբօլորեօինն :

53. Այն նշանակու թեամք կը վարին
 նաեւ :

Արկաքանչիւր . երկաքանչիւրոյ . չիւրով .
 երկաքանչիւրք . երկաքանչիւրոց , երկաքան-
 չիւրոց , երկաքանչիւրց . երկաքանչիւրովք .
 երկօ-գնն ալ =
 Իւրաքանչիւր . չիւրոյ . լով . լոց . չիւրց .
 չիւրովք . չիւրոց . ամենն թիլը =
 Անձնիւր կամ անձնիւր . նիւրոյ . լով . լոց .
 ամենն թիլը =

54. ՁԻ . ՁԻՆՁ . ԻՆՁ :

Ազատի

Ո . զի՞ . զի՞նչ . ի՞նչ . Ի՞նչ բան . Ի՞նչ . Ի՞նչ որ .
 Ս . էր . էր , Ի՞նչ բանի . Ի՞նչո՞ւ .

Տ. իմ. հիմ. էրում. էրում. յի՛նչ.	ի՞նչ Բանի. ի՞նչո՞ւ.
Գ. իւ.	ի՞նչ Բանով. ի՞նչով.
Բ. առ իմէ՞.	ի՞նչ Բանէ. ի՞նչէ.
Հ. զի՞. զի՞նչ. ի՞նչ.	ի՞նչ Բան. ի՞նչ. ինչ որ =

55. Արբեմն առանց հարցականի կը վարի ինչոր կամ Բան ճշնշանակած ժամանակ, զօ = Գիտէ հայր ձեր երկնաւոր զինչ պիտոյ է ձեզ = Գիտէր զինչ եղեւ նմա = Աչ ունին զինչ ուտիցեն = Օ ինչ կամի՛ ե լինի. զինչ կամեցաւ ե արար =

56. ԻՄՆ. ԻՔ. ԻՆՉ =

Ազգակի

Ա. իմն.	կք ⁽¹⁾ . ինչ.	Բան ճը. ճը.
Ս. . .	իբիք. . .	Բանի ճը.
Տ. իմեմն.	իմիք. յի՛նչ.	Բանի ճը.
Գ. . . .	իւիք. . . .	Բանով ճը.
Բ. յիմեմնէ. յիմեքէ. . .		Բանէ ճը.
Հ. իմն. . . . ինչ.		Բան ճը =

(1) Ի՞ Բազմականը խօսքի մէջ գրեթէ չգործածուիր. սակայն իւր հարմարութեամբ քոլորն ալ կը գործածուին առ հարցականի :

57 . ՈՎ . Ո :

Եզրակի

Յոգնակի

Ո . օվ , ո .	ով որ .	օյք .	որոնք որ .
Ս . սյր .	սրոս որ .	սյց .	սրոնց որ .
Տ . տւմ , յով ,	տրոնց որ .	տյց , յոյս .	տրոս որ .
	յո .		
Գ	. . . .	. . . .	. . . .
Բ . յոււմէ ,	որմէ որ .	յոյց .	որոնցմէ որ :
Հ . զով , զո .	որն որ .	զոյս .	որոնք որ :

58 . ՈՄՆ . ՈՔ :

Եզրակի

Ո . օմն .	օք .	Ռէիլ , Ռէիլճլ =
Ս . ուրումն .	ուրուք .	Ռէիոսճլ =
	ուրեք .	
Տ . ումեմն ,	ումեք , յոք ,	Ռէիոսճլ =
	յումն .	
Գ . ոմանք .	. . . .	Ռէիովճլ =
Բ . յոււմեմնէ ,	յոււմեքէ .	Ռէիէճլ .
Հ . զոմն .	զոք .	Ռէիլ =

Յոգնակի

Ո . ոմանք .	Ռէի քանին .	Ռէի քանինէր .
Ս . ոմանց .	Ռէի քանիին ,	Ռէի քանիինէրս =

Տ. ունանց, յունանա .

Գ. ունամբ .

Բ. յունանց .

Հ. զունանա .

Տի քանիին =

Տի քանիոլ =

Տի քանիէն =

Տի քանին =

Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

Ո Ն Ո Ի Ա Ն Վ Ր Ա Յ

59. Ինչպէս որ տեսանք անուներ որ միայն յոգնակի կը բանէին և եղակի չունէին, այսպէս ալ կան անուներ որ միայն եղակի կը բանին և յոգնակի չեն ունենար. զոր օրինակ, հիւսիս, հարաւ, սէր, խիղճ, յոյս, խաւար :

60. Կան անուներ որ եղակի ձայնով շատու թիւն կը նշանակեն և հասարական կ'ըստին, որոնք թէեւ յոգնակի մէջ ալ կը հստակութիւն սակայն ընդհանրապէս ասոնց եղակին կը գործածուի շատ, զոր օրինակ, ազգբանակ, ժողովուրդ, գունդ :

61. Ածական անուները սրովհետեւ գոյականաց որպիսութիւնը կը ցուցնեն, իրենց մէջն աստիճան կամ առաւելութիւն և սաստիկութիւն մը ցուցնելու համար առանձինն բարդութիւն ունին : Ինչպէս

պարզ ածականէն քիչ մը առաւել յուցնելու համար գոյն մասնիկը բարդելու է պարզին վրայ . զոր օրինակ . ճշմարիտ . ճշմարտագոյն . անմիտ . անմտագոյն . չար . չարագոյն . վատթար . վատթարագոյն :

62. Աւելի սաստիկութիւն յոյց տալու համար ալ աւելցնելու է իրենց հետ առաւել եւս , կարի , յոյժ , ամէն , գեր . բառերը , և կամ նոյն իսկ ածականը կրկնելով . զոր . օրինակ . անմտագոյն եւս . եւս չար , առաւել վատթար . եւս վատթար . վատթարագոյն եւս . կարի գեղեցիկ . կարի քաջ . յոյժ գովելի . ընտիր ընտիր . մանր մանր , սասց սուտ , կարծի կարծոյ , ամենամեծ . գերակատար :

63. Արան գոյականն անուններ որ կամ առաջէն և կամ ետեւէն և կամ երկու կողմէն ալ միանգամայն , աննշան մասնիկով մը ածանցուած են , երբեմն առանց յօդի , երբեմն ալ ա , է ձայնաւորներով յօդուելով , զոր օրինակ . անմիտ , անխմտ , անօգուտ , սպէտ , սկար , սպերախտ , սիրական , հերատ , մտացի , խելացի , կամաւոր , հոգեւոր , աղմուտ , գիտութիւն , տմարդի , անպիտան , ակամայ , տգիտութիւն :

64. Արան անուններ ալ որ երկու կամ երեք նշանական բառերէ բարդուած են . զօմարդասէր , օդաչու , կամակար . գունդագունդ , տանուտէր . հնգետասան . երկաւ

Տեայ . բարեգործ . չարամիտ : Ասու մնասէր .
 աղատախօս . ճարտասան կամ ճարտարասան :
 Տնդդիմամարտ . այլայլելիք . միաբանասէր :

65. Վարդոց անուններուն վրայ ունի (1) ,
 անոց և դո՛ւրս մասնիկները դրուելով կը նշանակեն նոյն մարդոց դուստրը կամ քոյրը . զօ .
 տիգրանուհի , վարդանոց , հայկանոց , սրմբատուհի , սեբատանոց , խտրովի դուխտ :

66. Նոյն ունի մասնիկը դրուելով նաև հասարակ գոյականաց վրայ կը նշանակեն նոյն գոյականներուն իգականը . զօ . աշակերտուհի , աստուածուհի , քանանուհի , սամարուհի , արմէնուհի , ախրուհի , թագուհի , սրբուհի , վկայուհի . ևն :

67. Կան մասնիկներ ալ որ բառերու վերջը դրուելով յոգնակի կընեն . որոնցմէ ոմանք յոգնակիի ձայն ունին . ոմանք ալ եզակիի . զգ . Իշան , ձիան : Աւագանի , ազատանի , հանդերձանի , նամականի : Վրբեան , իշեան , թղթեան , նախարարեան : Վարդիկ , արտորաց , վանորաց : Այգեատան ձիաստան , մանկաի , փոքուաի :

68. Եոգնականացուցիչ մասնիկներ ալ կան որ յոգնակիի ձայն ունին : զոր օրինակ . Աղախնայք , հսեարայք : Աղախնանք , մե-

---

(1) Երբեմն այս մասնիկն ունի ալ գրուած կայ զոր օրինակ : Սեբատուրհի :

դանք , նուիրանք : Արմատիք կամ արմտիք .
 երաշխիք , պարտիք , դրուաաիք , սերմանիք :
 Տարոյք , գահոյք : Ապիսկոպոսուէնք , հող-
 մուէնք , երագուէնք , ճրագուէնք :

69 . Արբեմն ալ բառերը յոգնակի կ'ըլլան
 նոյն բառը կրկնելով . զոր օրինակ . ազգք
 ազգք , ընտիր ընտիր , բարի բարին , յոռի
 յոռին (1) :

70 . Շատ անգամ յ և Էան վերջացած
 բառերուն յոգնակի սեռականը միայն յ ա-
 ւելցնելով կ'ըլլայ . զոր օրինակ : Ապագայց .
 պարագայց . սանտեայց . յաւիտեանց . գը-
 թեանց . Շամիրամանց . Հախիսիսեանց . Ա-
 դամանց :

71 . Շատ անգամ անուն մը այս կամ
 այն հոլովման վրայ ալ միանգամայն կը հոլո-
 վի . զոր օրինակ : Արուեստ . արուեստի .
 արուեստիւ . արուեստից . արուեստաւ .
 արուեստաց . եղջիւր . եղջեր . եղջերք . եղ-
 ջիւրի . եղջիւրիւ :

Աւագոյն . լաւագունի . լաւագունիւ . նից .
 լաւագունաց : Աճիւն . աճիւնի . աճեան :
 Աւսին . լուսնի . լուսնոյ : Վանձ . գանձու .
 գանձից . գանձիւք : Դամ . ժամու . ժամի .

(1) Այս տեսակ բառի կրկնութիւններն երբեմն ալ
 կը նշանակեն զանազան . զոր օրինակ . ՚ի տեղիս տեղիս . բա-
 զորաց բազորաց . ՚ի գաւառս գաւառս :

Ժամաւ : Ն,աւ . նաւու . նաւի . նաւով . նաւ
ւուց . և այլն :

72. Հատ անգամ ալ մի և նոյն բառն
այս ինչ հոլովման վրայ հոլովելով ու բիշ նը-
շանակութիւն կ'աւնենայ . և ուրիշ հոլով-
ման վրայ հոլոված ժամանակ ալ տարբեր
նշանակութիւն . զոր օրինակ :

Այր .	այրի . այրիւ .	բարայր .
Այր .	առն . արամբ .	երէի ճարդ .
Մայր .	մայրի . մայրիւ .	չամ ճատ .
Մայր .	մօր . մարբ .	ճայր . անա .
Կոյս .	կուսի . կուսիւ .	արջի .
Կոյս .	կուսի . կուսաց .	կողմ .
Որժ .	որժոյ . որժով .	ամա .
Որժ .	որժու . թուց .	կորն .
Օդ .	օդի . օդից .	ուրի մանն .
Օդ .	օդոյ . օդով .	կամա :

73. Աճականները երբեմն իրենց գոյա-
կանին վերջս գրուելով միասին կը հոլովին
զոր օրինակ :

Աղակի

Յոգնակի

Ա .	այր իմաստունն .	արբ իմաստունք .
Ա .	առն իմաստնոյ .	արանց իմաստնոյ .
Տ .	առն իմաստնոյ .	արանց իմաստնոյ .
	յայր իմաստունն .	յարս իմաստունն .

Բ. յառնէ իմասանոց . յարանց իմասանաց .
 Գ. արամբ իմասանով . արամբք իմասանովք .
 Հ. զայր իմաստուէն . զարս իմաստուէն :

74 . Իսկ երբ ածականը նախադաս ըլլայ
 գոյականէն , այն ժամանակ ածականը չը
 հոլովիր միայն գոյականը կը հոլովի . զոր օրին-

Ազականի

Յոգնակի

Ա . ոսկեղէն դար . ոսկեղէն դարք .
 Ս . ոսկեղէն դարու . ոսկեղէն դարուց .
 Տ . ոսկեղէն դարու . ոսկեղէն դարուց .
 յոսկեղէն դար . յոսկեղէն դարս .
 Գ . ոսկեղէն դարու . ոսկեղէն դարուք .
 Բ . յոսկեղէն դարէ . յոսկեղէն դարուց .
 Հ . զոսկեղէն դար . զոսկեղէն դարս :

75 . Այբեմն միավանկ կամ կարճ ածա-
 կաններն իրենց գոյականէն յառաջ դրուե-
 լով ալ համաձայն կը հոլովին՝ դիմորսչ յօդ-
 մի առնելով զորօրինակ :

Ա . քայն . Ալարդան .
 Ս . քաջին . Ալարդանայ .
 Տ . քաջին . Ալարդանայ . ՚ի քաջն Ալարդան .
 Գ . քաջիւն . Ալարդանաւ .
 Բ . ՚ի քաջէն . Ալարդանայ .
 Հ . զքաջն . Ալարդան :

76. Այսպէս են նաեւ . մեծին Աստու-
ծոյ . ճանկապիտին Աստուծոյ . արդարոյն
Նոյի . անեղծին Աստուծոյ . սրբոյն Սահա-
կայ . սաղմասերգութիւն Ռաւթի :

Գ Լ ՈՒ Խ Բ .

Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ Մ Ա Ս Ն Բ Ա Ն Ի

Դ Ե Ր Ա Ն ՈՒ Ն

76. Դերանունն կ'ըսուին այն բառերը ,
որոնք գէմք և կարգ կը ցուցնեն , և անունի
մը տեղը կը գրուին չկրկնելու համար , որ
յասուկ հալովումն ունին :

77. Դէմքն երեք է , առաջին՝ Իս , այսին-
քն խօսողը . երկրորդ՝ Դու , այսինքն որու
որ կը խօսուի . երրորդ՝ նա , այսինքն որու
վրայ որ կը խօսուի :

78. Դերանուններէն ոմանք գոյական
են և ոմանք ածական , գոյականներն էական
ալ կ'ըսուին :

ԷԱԿԱՆ ԿՍՄ ԳՈՅԱԿԱՆ ԴԵՐՍՆՈՒՆՆԵՐ

79. ԱՌԱՋԻՆ ԴԵՄՔ, ԵՍ

Եղակի

Յողնակի

Ո.	ես .	ես .	մեք .	ձեռք .
Ս.	իմ .	իմ .	մեր .	ձեր .
Տ.	ինձ . յիս .	ինձի .	մեզ . ՚ի մեզ .	ձեզ .
Գ.	ինեւ .	ինչմով .	մեւք .	ձեզմով .
Բ.	յինէն .	ինչմէ .	՚ի մէնջ .	ձեզմէ .
Հ.	ղիս .	իս .	զմեզ .	ձեզ .

80. ԵՐԿՐՈՐԴ ԴԵՄՔ, ԴՈՒ

Եղակի

Յողնակի

Ո.	դու .	դուան .	դուք .	դուք .
Ս.	քո .	քոս .	ձեր .	ձեր .
Տ.	քեզ .	ձեզ .	ձեզ .	ձեզ .
	՚ի քեզ .		՚ի ձեզ .	
Գ.	քեւ .	ձեզմով .	ձեւք .	ձեզմով .
Բ.	՚ի քէն .	ձեզմէ .	՚ի ձէնջ .	ձեզմէ .
Հ.	զքեզ .	ձեզ .	զձեզ .	ձեզ .

81. ԵՐՐՈՐԴ ԴԵՄ ԻՆՔՆ

Աղակի

Յոգնակի

Ա.	խնքն.	խնք.	խնքեանք.	խրենք.
Ս.	խնքեան.	խրեն.	խնքեանց.	խրենց.
Տ.	խնքեան,	խրեն.	խնքեանց.	խրենց.
	յխնքն.		յխնքեանս.	
Գ.	խնքեամք.	խրճոլ.	խնքեամքք.	խրենցճոլ.
Ը.	յխնքենէ.	խրճե.	յխնքեանց.	խրենցճե.
Հ.	զխնքն.	խնք.	զխնքեանս.	խրենք =

82. Ինքն դերանունը, որ երրորդ դէմ է, միւս դերանուններու հետ երբեմն կը կրկնուի անոնց դէմքը ցուցնելով. զոր օրինակ. ես խնքն, դու խնքն, նա խնքն. իմ խնքեան, մէք խնքեանք, դքեզ խնքնդ, նմին խնքեանս, նովին խնքեամք =

83. ԵՐՐՈՐԴ ԴԵՄ ԻՒՐ

Աղակի

Յոգնակի

Ա.	..		իւրեանք.	իւրեք =
Ս.	իւր.	իւրե.	իւրեանց.	իւրեց =
Տ.	իւր.	իւրե.	իւրեանց.	իւրեց.
			յիւրեանս.	
Գ.	իւրե.	իւրճոլ.	իւրեամքք.	իւրեցճոլ =
			իւրեամքք.	
Ը.	յիւրմէ.	իւրճե.	յիւրեանց.	իւրեցճե =
Հ.	...		զիւրեանս.	զիւրեք =

84. ՍԱ, ԴԱ, ՆԱ

Լեզակի

Յոզնակի

Ո.	սա .	սա :	սորս .	սսոնի :
Ս.	սորս .	սսոր .	սոցս .	սսոնց .
Տ.	սմս .	սսոր :	սոցս .	սսոնց .
	ի սա .		ի սոսա .	
Գ.	սովաւ .	սսով .	սորօք .	սսոնցօք :
Ը.	ի սմանէ .	սսորօէ .	ի սոցանէ .	սսոնցօէ :
Հ.	զսա .	սսա :	զսոսա .	սսոնի :

Մասակէս կը հօլովին զա , սոր . դորս . դմս .
 դովաւ . ի դմանէ , դորս . դոցս . դորօք . ի
 դոցանէ . նա . աճ . նորս . նմս . նովաւ . ի
 նմանէ . նորս . նոցս . նորօք . ի նոցանէ :
 Մաս երեք դերանուններն երրորդ գէմք
 ըլլալով զատ զատ երեք գէմքերու առաջին,
 երկրորդ և երրորդ կարգերը միայն կը ցու-
 ցինն :

85 . Ասոնց յոզնակին կ'ըլլայ նաեւ սայք .
 սայց , ի սայց , զսայս . նայք նայց :

86 . ՈՐ , Ո

Յարաբերական դերանունն կ'ըսուին . որ , ո
 և առաջուրնէ վրան իսուած բան մը մէջ
 կը բերեն . և այսպէս կը հօլովին .

Եզակի

Յոգնակի

- Ո. որ, ո. որն որ. որք. օք. որոնք որ =
 Ս. որոյ. որոս որ. որոց, օց. որոնց որ =
 Տ. ում, որոս որ. որոց, օց. որոնց որ =
 որում, յոր, յս. յորս, յոյս.
 Գ. որով. որով որ. որովք. որոնցձով որ =
 Ը. յորմէ. որմէ որ, յորոց. յոց. որոնցմէ որ =
 Դ. զոր, զս. որն որ. զորս, զոյս. որոնք որ =

Կը գործածուին ամէն դէմքի բառեր յաբարերելով =

87. Ըճական դերանուններ =

ԱՅՍ, ԱՅԴ, ԱՅՆ

- ԷՈ. այս, աս. այսք, այսքիկ. ասոնք =
 Ս. այսր, այստոր. այսց, այսոցիկ. ասոնց =
 ասրիկ.
 Տ. այսմ, այստա. ասոր. այսց, այսոցիկ. ասոնց =
 միկ, յայս. յայսոսիկ.
 Գ. այսու, այստա. ասով. այսոքիւք. ասոնց =
 սուիկ. ձով =
 Ը. յայսմանէ. ասիէ. յայսցանէ, ասոնց =
 յայսոցիկ. Տէ =
 Դ. զայս, աս. զայսոսիկ. ասոնք =

88. Այսպէս կը հօլովին նաեւ

Այդ, այդր, այդորիկ, այդմ, այդմիկ.
 յայդ, այդու, այդուիկ, յայդմանէ, այդու-
 քիկ, այդց, այդոցիկ, յայդցանէ, այդորիւք,
 զայդոսիկ, այն, այնր, այնորիկ, այնու :

89. Իրենց գոյականնէն յետ կամ յառաջ
 դրուած ժամանակ հետեւեալ եղանակաւ
 կը համաձայնին, յետադաս եղած ժամանակ
 գոյականին վրայ իրենց կարգը ցուցնող ա, դ, ն
 դիմորոշներուն մէկն առնելով, զոր օրինակ,

Ն Ա Խ Ս Գ Դ Ա Ս

Ա Յ Ս Գ Ո Ր Ծ

Եղակի

Յոգնակի

Ո. այս գործ .

այսորիկ գործք :

Ս. այսր գործոյ .

այսց գործոց :

Տ. այսմ գործոյ,
 յայս գործ .

այսց գործոյ .

յայսոսիկ գործս :

Գ. այսու գործով .

այսորիւք գործովք :

Բ. յայսմ գործոյ .

յայսց գործոց :

Հ. զայս գործ .

զայսոսիկ գործս :

90. Յետադաս :

Եզակի

Յոգնակի

- Ա. տուճոյ պոյ . տուճոյ պոյ սրիկ :
 Ա. տանոյ պոյ սրիկ . տանոյ պոյ սրիկ :
 Տ. տանոյ պոյ սրիկ , տանոյ պոյ սրիկ .
 'ի տուճոյ յայոյ . 'ի տուճոյ յայոյ սրիկ :
 Գ. տամբոյ պոյ սրիկ . տամբոյ պոյ սրիկ :
 Ը. 'ի տանեոյ յայոյ . 'ի տանոյ յայոյ սրիկ :
 մանե ,
 Հ. զտուճոյ զայոյ . զտուճոյ զայոյ սրիկ :

91. Սոյնպէս . պոյ իշխան , պոյ իշխանի .
 պոյ իշխանի . պոյ սր իշխանաւ . յայոյ
 իշխանե . պոյ սրիկ իշխանոյ . պոյ սր իշխանայ .
 պոյ սրիւք իշխանոք . յայոյ սր իշխանայ :

Իմաստունս այս . իմաստնոյս այս սրիկ .
 իմաստնոյս այսիկ . զիմաստունս այս .
 յիմաստնոյս յայսմանե . իմաստնուիս այս սրիկ :

Այսն սոյն , առն այն սրիկ . առն այն սրիկ .
 յայրն յայն . յառնե յայնմանե . առամբն
 այն սրիկ :

92. Ս Ո Յ Ն , Դ Ո Յ Ն , Ն Ո Յ Ն

Եզակի

Ա. նոյն .

ան :

Ս. նորին , նորուն .	անոր =
Տ. նսին , ՚ի նոյն .	անոր =
Գ. նովին , նովիմք .	անով =
Բ. —	—
Հ. զնոյն .	ան =

Յոգնակի

Ո. նորին Տըի նոյնք .	անոնք =
Ս. նոցին , նոցուն , նոցունց .	անոնց =
Տ. նոցին , նոցուն , նոցունց .	անոնց =
՚ի նասին . ՚ի նոյնա .	
Գ. նովիմքք . նորիմքք . նորումքք .	անոնցճով =
Բ. ՚ի նոցուն . ՚ի նոցունց .	անոնցՏ =
Հ. զնասին , զնոյնա .	անոնք =

93. Այսպէս կը հօլովի և դոյն , սոյն , իրենց բացառականին տեղը կը գործածուին ՚ի նմանէ , ՚ի դմանէ , ՚ի սմանէ :

94. Վոյական գերանուններուն թէ և զակի և թէ յոգնակի սեռականներն ուղղական կ'ըլլան և կը նշանակեն իմնա , քուկներ , անորը , ասորը , ասորը . Տըը , Յըը , իրենը , իրենցը , և այլն . և առանձինն կը հօլովին առնուան երրորդ հօլովման պէս , միայն քոին հօլովումը կը տարբերի քիչ մը . զոր օրինակ :

Եղակի

Յոգնակի

Ո.	քո, քոյ .	չո-կի՞նը .	քոյք .	չո-կի՞ն նկրդ =
Ս.	քոյ ,	չո-կի՞նի .	քոյ ,	չո-կի՞ն նկրո-դ =
	քոյոյ .		քոյոյ .	
Տ.	քու՛մ ,	չո-կի՞նի .	քոյ .	չո-կի՞ն նկրո-դ =
	քոյու՛մ .		քոյոյ .	
	ի քո, ՚ի քոյ .		ի քոյս .	
Գ.	քով .	չո-կի՞նով .	քովք .	չո-կի՞ն նկրովդ =
	քոյով .		քոյովք .	
Բ.	ի քոյ ,	չո-կի՞նէր .	ի քոյ , ՚ի	չո-կի՞ն նկրէր =
	ի քոյոյ .		քոյոյ .	
Հ.	դ քոյ .	չո-կի՞նդ .	դ քոյս .	չո-կի՞ն նկրը =
	դքո .			

95. Այսպէս կը հոլովին

ԻՄ, իմնը . իմոյ , իմու՛մ . յիմ , իմով , յիմմէ ,
 յիմոյ . զիմ . իմք , իմոց , յիմս , իմովք ,
 զիմս :

ԻԻՐ, իրննը . իւրոյ . իւրու՛մ , յիւր , իւրով .
 յիւրմէ , յիւրոյ . զիւր . իւրք . իւրոց .
 յիւրս . իւրովք . յիւրոց . զիւրս :

ՄԵՐ, մերինը . մերոյ . մերու՛մ . ՚ի մեր . մերով .
 ՚ի մերմէ . ՚ի մերոյ . զմերս . մերք . մերոց .
 ՚ի մերս . մերովք . ՚ի մերոց . զմերս :

ՉԵՐ, յերիննը . ձերոյ . ձերու՛մ . ՚ի ձեր . ձերով .

'ի ձերոյ, 'ի ձերմէ, ձերք, ձերոց, 'ի ձերս,
 ձերովք, 'ի ձերոց, զձերս :

ՍՈՐԱ, սսորը, սորայոյ, սորայում, սորայով,
 'ի սորայոյ, զսորա, սորայք, սորայոց,
 սորայք, սորայովք, 'ի սորայոց, զսորայս :

ՍՈՅԱ, սսոնը, սոցայոյ, սոցայում, սոցայով,
 'ի սոցայոյ, զսոցա, սոցայք, սոցայոց,
 սոցայց, սոցայովք, 'ի սոցայոց, 'ի սոցայց,
 զսոցայս :

ԴՈՐԱ, սսորը, դորայոյ, դորայում, դորայով,
 'ի դորայոյ, զդորա, դորայք, դորայց,
 դորայոց, դորայովք, 'ի դորայոց, 'ի դորայց,
 զդորայս :

ԴՈՅԱ, սսոնը, դոցայոյ, դոցայում, դոցայով,
 'ի դոցայոյ, դոցայք, դոցայց, դոցայոց,
 դոցայովք, 'ի դոցայց, 'ի դոցայոց,
 զդոցայս :

ՆՈՐԱ, սնորը, նորայոյ, նորայում, նորայով,
 'ի նորայոյ, զնորա, նորայք, նորայոց,
 նորայց, նորայովք, 'ի նորայց, 'ի նորայոց,
 նորայովք, զնորայս :

ՆՈՅԱ, սնոնը, նոցայոյ, նոցայում, նոցայով,
 'ի նոցայոց, զնոցա, նոցայք, նոցայոց,
 նոցայց, նոցայովք, 'ի նոցայոց, զնոցայս :

96. Արեք դէմք էական դերանումննե-
 բումն սեռականաց ածանցեալները, կան որ
 դարձեալ կը դործածուին հոլովով :

ԻՄԱՅԻՆ, իմը, իմայոյ, իմայով, իմայինք,

խմայոց . խմայովք . համ խմայնոց . խմայնով .
խմայնոց , նովք :

ՍԵՐԱՅԻՆ . Տերինը . մերայոց . մերայով . մերայինք .
մերայոց . մերայովք . զմերայինս :

ՉԵՐԱՅԻՆ . Յերինը . ձերայոց . ձերայով . ձե-
րայինք . ձերայոց . ձերայովք . զձերայինս :

ԻՒՐԱՅԻՆ . Իրինը . իւրայոց . իւրայով . իւրա-
յինք . իւրայոց . իւրայնոց . իւրայովք :

ԻՒՐԵԱՆՑԱՅԻՆ . Իրինցը . իւրեանցայոց . յիւ-
րեանցայնոց . իւրեանցայովք . ցայնովք .
իւրեանցայինք . ցայոց , յնոց . իւրեան-
ցայովք . իւրեանցայնովք :

97 . Իմոյին . չոյին . Տրոյին . Յերոյին . Իրոյին .
Իմովին . չովին . Տրովին . Յերովին . Իրովին , միայն
նախադրիւ կը հօլովին , վերջահօլով չունին :

Դ Ի Մ Ո Ր Ո Շ Յ Օ Գ Ք

98 . Միմորոշ յօդ կ'ըսուին ս , դ , ն սա-
ւերը , որոնք դերանուաներուն արմատն են
եւ անոնց դէմքերը կը ցուցնեն բառերու
վրայ դրուելով , զար օրինակ .

Ս արդապետս ըսել է եւ վարդապետս :

Քաջդ , դո՛ն չաջդ :

Կե՛ծն , ան Տե՛ծը :

Տու՛նս այս գո՛ւնը .

Տու՛նք այդ գո՛ւնը :

Գ Լ ՈՒ Խ Գ .

Ե Ր Ր Ո Ր Դ Մ Ա Ս ՈՒ Ն Ք Բ Ա Ն Ի

Ն Ա Խ Դ Ի Ի Ր Կ Ա Մ Ն Ա Խ Ա Դ Ի Ր ՈՒ Թ Ի Ի Ն

99. Նախագիրը կ'ըսուին շ, ց, ց, առ, ընդ, ըստ տառերն ու պարզ ձայները, որ առան և դերանուան և անոնց հարմարուն սկիզբները դրուելով հարմար կը կազմեն և զանազան նշանակութիւններու կը փոխեն: — Իսկ նախագրութիւն կ'ըսուին կարգ մը հարմարան և անհարմար բառեր, որ հարմարած բառի մը բովը դրուելով, նոյն հարմարան զանազան միտք կուտան: Աւ նախագրութիւն կ'ըսուին ընդհանրապէս հարմար նախագրաս դրուելուն համար. սակայն կան որ յետագաս ալ կը դրուին:

100. Նախագիրներէն շ, ց, ց բառին կից կը դրուին. իսկ միւսները բառէն դատ:

101. Արդէն հարմարանց մէջ տեսնուելու նախագիրներու գործածութիւնը, հիմա ալ դնենք հաս միւս հարմարանց վրայ դրուած օրինակները:

Ձ . Ն Ա Խ Դ Ի Ր

102 . Տրականի վրայ :

Ձարկուցանել շքարի , զգեանի .
 Ձգողի իճ շգողանի հարկանիլ :
 Ճափի շճափի հարկանել .
 Ձգիմի հարկանել .

Կարի , գիւնի շարնել :
 Կու էլելել :
 Ճափ ճափի շարնել .
 Կէճ Կնել :

103 . Գործիականի վրայ :

Ձքաղարաւ , շնախաւ .
 Ձտամբ . շքանակաւ .
 Ձքաղիլ շքաղում իւլիք .
 Ձմիմեաճիք ելանել .
 Ձոր ինչ ուսուցին մեզ , շայտաւ
 փուլթաօցուք երթալ .

Ձարով երթալ .
 Արհամարհել շիւիք .
 Այգանել շքանիւք .
 Անիոյթ առնել շխրաաւ .
 Անցանել շուխաիւ , շօրինօք .
 Անցանել շխաւ .
 Անցեալ շաւուրքք .
 Անցանել , զանցանել շքաղիօք :

Ձմաւ ածել .
 Արկանել շնախաւ ճորձա .
 Ձքանիւք առնել .

Կաղաթիւ , անոր լորս դին :
 Կանել , Բանալիլ լորս դին :
 Կար Բանի շքաղիլ :
 Դէի Դէիու շքայ էլելել :
 Դէի շքիլ յառաջել :
 Ինչ որ սորվեցուցին թշի
 անոր շքայ , անով երկաւ
 լաւ նայինք :
 սորիլ շքայ իմաւ :
 անարգ համարել Բան ճը :
 Խօսուք ծաղրել :
 Խրապիլ հոգ լրանիլ :
 ուխուք , օրենք լրանել :
 Դարն էլելել :
 օրերն անցաճ :
 շարերն անցիլ , շարեր
 Գերաշանել :
 Դիւք Բերել :
 անոր շքան ճորձեր ճգել :
 Խօսիլ Բանել :

104. Տաղանակաճի վրայ :

Խորհիլ զորդւոյն .

Տրանջիլ զուժեքէ .

Համբաւ զնմանէ ելանէր .

Յորդէր բանն զնմանէ .

Կախել զիայտէ .

Բառն հարկանել զնմանէ .

որդւոյն զրայ խորհիլ :

Տէրան զրայ արարաւ :

անոր զրայ զրոյն ելաւ :

անոր զրայ խորդ ի շարանար :

իայտէն իանել :

անիայ, անիէ բանել :

Ի , Յ , Ն Ա Խ Գ Ի Բ

105. Տրակաճի վրայ :

Նստարուք ՚ի քաղաքիդ յայդմիկ .

Բեւեռեցաւ ՚ի խաչին .

Վնաս ինչ ոչ գտի ՚ի դմա .

Նստիլ յաւանակի .

Կալ յաղօթս ՚ի տեղոջ ուրեք .

ար քաղաքին ՏՂ նստեցէ :

խաչին զրայ քանուցաւ :

արոր զրայ յանցանք ճ ը զիայ :

ի ըս նստիլ, հեծնել :

տեղ ճ աղօթի ինտալ :

Յ , Ն Ա Խ Գ Ի Բ

106. Նախորիս տրակաճին ինն տեղ :

Ատէ շնա տեք .

Հարցին շնա և ասեն .

Ցայս վայր եկեացեն .

Ուտել յյագ .

Ցմեծ ժամս .

տեք ի ըսէ անոր :

հարցանին անոր ու ըսին :

Տիւնէ հոս տեղ գան :

ի ըսանալու ըստ ուտել :

երիար ժամանի :

Ա Ռ , Ա Ռ Ի

107. Նախորիս տրակաճին ինն տեղ :

Ելանեմ և աս հարցն իմ և աս

իմ հորն ու յեր հորն քով

հայր ձեր .

Ունիլ շնորհս առ ամենեւին .

Առ երեսն արամիլ .

Հեղգ առ 'ի շուսուսն , արագ առ

'ի լսել , ծանր առ 'ի խօսիլ .

Չանձինս առ իմաստունս ունել .

Բան առ բան պատասխանի .

Առ ցաւս իւր ճշիցէ .

Առ այնչափ մեղանշէն , եւ շանկա-
նիլ 'ի թաղաւորութենէն .

Յիսուս յիսուս տալ առ այր ,

Առ սան կոխել .

ի'ելլեմ =

ամենուն հոգի ալ երեսն ու-
նելալ :

երեսնից արամիլ =

ոստան ծոյլ լսելու արագ :

խօսելու ծանր =

իրենք ուրենք իմաստանի
խորհը սեղել : իմաստանի
փեղ դնել :

խօսի խօսի դէմ պատաս-
խան :

ցաւէն ճշէ =

այնչափ մեղանշէն էր իւր
նազատորութիւն ալ ինչալ :

Տարդ գլուխ իմ ամեն ճար-
դոս յիսուսանիս պալ :

արտի պալ իրելլ :

108 . Բացառականի վրայ :

Առ 'ի քէն վառօրն .

Առ 'ի հօրէ .

Առ առակէ .

Առ հարկէն հաճիլ .

Առ 'ի չդոյէ յանցանաց :

եղան էլաժ քառօրն :

հօրն իմ հօր իողմանէ :

իւրդոսնէան համար :

հարկին համար հաճիլ :

յանցանք լըլլալուն համար :

109 . Գործիականի վրայ :

Չի'նչ է յարդ առ ցորենով .

Գերազանց առ ամենեքու մքք .

Ութ առ քառասնիւք .

Առ ստորաով լերինն , առ ու-
տամք լերինն .

Առ կաղնեաւն .

Առ հարաւով .

ցորենին հով յարդն ինչ է :

ամենուն հով գերազանց է :

քառասունի վրայ ոսն ալ :

լերան պալ :

կաղնիին հով իմ պալ :

հարաւի դին :

Եթէ առցես կանայս առ դասերօք
խնայք .

Առ ճանապարհանն .

Առ եղերք դեռայն .

Առ աչօք էր տեսիլն .

Առ չբհեղեղաւ .

Եթէ իճ աղջիկնչս զայս

ինիկնէր առնուս :

Ճամբուն զբայ :

Գեղին եղերօք իամ եղերա-
րը քով :

Կիսիլն ալքի երեւոյն եր :

Ջրհեղեղի առնեց :

110 . Սերճահոյով տրակամի վրայ :

Կայր առ խաչինն .

Առ ամօթոյ , առ ահի .

Կալ մնալ առ պատու իբանինն .

Առ արիւտ սեթիւնն առ անողգամու-
թեանն զանաղանեալ է .

Առ նախանձու .

Խաչինն քով ից իննար :

Չարտա , ամօթի համար :

Կարտախանինն զբայ հաս-
քաք ծաւ :

Առ արիւտ-թիւնն քառքեր
է շարտաթեանն քով :

Նախանձու համար :

Ը Ն Դ , Ն Ա Խ Դ Ի Ր

111 . Ստակամի վրայ :

Թագաւ սրեաց սրդի նորա ընդ նորա .

Ահն ընդ ահանն , ստանն ընդ ստա-
մանն .

Ընդ անննայն դասարկ բանի հա-
մարս տալաց էր .

Գառաւել դաշխարհս . . . ընդ ար-
դարութեանն և ընդ մեղաց և .

Ընդ շարինն դատաստանաց .

Ընդ էր .

անոր սրդինն իագաստեց
իցենն քեղ :

ալքի քեղ ալք , ախաւյ
քեղ ախաւյ :

համար պիպի քառք առն
ճոճ իօսի համար :

դարաւել աղխարհս արդա-
րութեանն մեղքի և շարինն

դատաստանինն համար :

ինչո՞ւ համար , ի նշ բանի
համար :

112. Տրականի վրայ :

Ընդ քեղ , ընդ ումեք .
 Ընդ բանին յարուցանէր .
 Հակառակ կալ ընդ Մովսէսի .
 Ընդ տան իւրոյ եւ ընտանեաց հա-
 գալ .
 Ընդ որում եւ համբուրեցից .

Գեղի հետ : Տիրոս ճշ հետ :
 ըսելն իսկն իւր ձեռքեր :
 Մովսէսին հակառակ ըլլալ :
 իրեն սանը ու ընտանիքին
 իւրոյ ինամէ ընել :
 ո՛վ որ եւս պագնեմ :

113. Բացառականի վրայ :

Նստիլ ընդ աջմէ եւ ընդ ահեկէ .
 Ընդ ցուցն կախեալ .
 Անկրին բիւրք ընդ աջմէ քուսմէ .

աջ ու ձախ իողմը նստիլ :
 ցոտիքն իսկնելլ :
 աջ իողմէր ինչնայ սասը
 հասար :

114. Գործիականի վրայ :

Ընդ ծառով , ընդ ձեռօք .
 Ընդ ժամանակաւ .
 Ընդ մեօք միշտ դնան .
 Եօթն աւ ընդ երեսնիւ .
 Ընդ ստորոտովք լերանց .
 Չեղ ընդ աղամբէ կար .

Ժառի , յետի սանի :
 Ժամանակի սանի :
 Տըս Տեղի հետ ի՛նքնան :
 երեսունը եօթ սորի :
 լերանց ստորոտներու սանի :
 Յեր աչեն ելած էին .
 Յեղ սպելի էին . հա-
 իստակ ի՛նքե-էին :
 Բերնեն լաւ ըստ իւր եօներ :

Չուր արկանէր ընդ բերանաւն .

115. Նախդրիս հոշովներու վրայ :

Չարմանալ ընդ գեղեցկութիւն .
 Նախանձիլ ընդ բարիս ընկերին .
 Անցանեւ ընդ երկիրն ընդ այն .

Գեղեցիութիւն իւրոյ զարմանալ :
 ընկերին բարւոյն նախանձիլ :
 այն երկրեն , ի՛նք երկրին Տե-
 ղեն անցիլ :

Անցանեւ ընդ դուռնս , ընդ դեւս .
 Ընդ միտ մտանեւ անօրինին .
 Ընդ միտ սակ .
 Անկցի ժողովուրդն այր ընդ այր .

դռնէն , գեղէն անցնիւ
 անօրինին սըւ ճարնել :
 ճարնէն , ճարին ճըջէն ըսել
 ժողովուրդը ճէ՛ճէ՛նս - ճէ՛ր
 պիտի իյնայ :

Ընդ իտ և ընդ քեղ . ընդ երկինս և
 ընդ երկիր .
 Հեղեղասն Ահարանի որ բաժանել
 ընդ Երուսաղէմ և ընդ Գաղիլեա :

ի՞՞՞՞ ու քոս ճըջր , երկնի
 ու երկի ճըջր քեղը :
 Ահարանի հեղեղասը որ
 երուսաղէմէ և Գաղիլէա-
 յի ճըջն է , և իբարտե՛ ին
 բաժնէ :

Ընդ բնաւ չորեք հարիւր այր .

ամէնը , ընդ ամէնը ըրտ
 հարիւր ճարդ :

Ընդ բուսանիլն չորսցաւ .

բուսանելուն պէս ըրոյտա :

Ընդ այգն , ընդ սուսուսն .

այգեւը ծագելն իգնն :

Ը Ս Տ , Ն Ա Խ Դ Ի Ր

116. Տրակամի հետ :

Ըստ պատկերի մերուս .
 Ըստ կարի .
 Ըստ ինքեան մճարել .
 Ըստ մարմնոյն հաւասար է անաս-
 նոց :
 Անցանեւ ըստ դեւս .
 Անցանեւ ըստ պատուիրանն .

Պեր պատկերին պէս :
 կարողութեանը ըստ :
 ինքնիրեն , ինչի՛րէ՛ք ընցնել
 ճարմոյն նկատմամբ անաս-
 սաններուն հաւասար է :
 Գեղէն անցնիւ :
 պատուիրանը ըստնել :

117. Բազառակամի հետ :

Մի ըստ միջէ .
 Ամ ըստ ամէ , որ ըստ օրէ .
 Ըստ ամանէ :

Ձիի՛ Ձիի՛ , Ձի՛ Ձի՛ս
 երեւե :
 դարուե պարէս օրէ օր
 տոպ պէս սը :

118 . Նախադրիս, հոյովներու, հետ :

Ըստ իս, ըստ քեզ .

Ըստ դրեարնն .

Ըստ ածիլ և ըստ պակասիլ .

Ելանել ըստ շափ հասակի .

Ելանել ըստ գառնն .

Անցանել ըստ վաանդս .

Անցանել ըստ երգաւնն, ըստ միտո .

ինձի նայելու քեզի նայելու :

Գրաստմեներուն համեմար :

աճելուն և պահսելուն լստ :

լստահաստաբենե անցիլ :

դռնեն դռս ելել :

Չանգներե աղարիլ :

երբո՞ւ, ճարե ելել :

ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

119 . Նախադրու թիւններէն ոմանք աւ
մէն հոլով կ'առնենն , ոմանք ալ միայն մէկ
հոլով կ'առնենն . ոմանք նախադաս կը դրուին,
ոմանք յետադաս . ոմանք ալ թէ նախադաս
և թէ յետադաս միանգամայն կը դրուին :

Ընէն հոյով առնողները :

120 . Բաղդաստական խօսքերու մէջ դը
րուող նախադրու թիւններն ամէն հոլով
խնդիր կ'առնենն . բայց ոչ ամէն տեղ ամէն
հոլով : Նիտելու է որ նախադրութեան
առնելու հոլովն որու որ պիտի բաղդա
տուի , նայն բառին հոլովովը պիտի դրուի
նախադրութեան խնդիրն ալ : Օր օրինակ .

Առաւել պատուեցաւ Յոննան

սան ամենայն մարգարէքն .

Եին արք իբրեւ երեք հաղարք .

ամէն մարգարէներէն աւել

լի պատուեցաւ Յոննան :

Երեւ հաղարի լստ մարդի

իին :

Աւճառել աւելի քան երեք հարիւր
 դահեկանի .
 Քեզ արժան է քան ամենայն մարդոյ :
 Տառայել իբրեւ աստուծոյ և ոչ
 իբրեւ մարդկան .
 Իբրեւ մեծայի եղ ինձ պսակ .
 Ի նստա իբրեւ 'ի մարդիկ խնայել .
 Գրել բանս զայրազինս իբր աս աւ
 տելիս և անպիտանս .
 Կայեալ յաղ քատու թեան որպէս
 յերկաթս .
 Երկնչել 'ի կեղծաւորութենէ որպէս
 յանհաւատութենէ .
 Լսել զպատու իրանս 'ի դրոց իբրեւ
 Աստուծոյ .
 Բանիւք իւրեանց խոցեն որպէս
 սրով .
 Սիրով քան բռնութեամբ .
 Ընկալարուք զգիտութիւն քան զու
 կի ընտիր .
 Կրկին քան որչափ ինչ էրն .

երեք հարիւր դահեկանի
 տեղի ծախել :
 ամէն մարդէ եւել քել
 արժան է :
 Տառայել ինչպէս աստու
 ծոյ, և ոչ ինչպէս մար
 դոյ :
 Դեռայի ճ ոչ պէս պսակ դրա
 ինձի :
 Խնայել անոնց ինչպէս մար
 դոյ :
 զայրազին խօսելը գրել ա
 նոնց ինչպէս արեւիկներու և
 անպիտաններու :
 Երկաթի ճ իստուածի պէս
 աղբապատիւնս իստուած :
 անհաւատութի պէս լախ
 նալ իեղ ծառայութենէն :
 որպէս իրանները գրեցեն
 իբրեւ աստուծոյ լսել :
 Իրենց խօսելով սուրի պէս
 ին խոցեն :
 Բանութենէ ասելի սիրով
 ընտիր ոսկիէն ասելի ըն
 դրանէցէ գիտութիւնը :
 Եղածին երկու անգամը :

121 • Սեռակիան հոյով առնողները :

Ասանց մեղաց և ասանց գայթակ
 ղութեան անցուցանել .
 Ասանց մեր կատարեցին .
 Հաւատք ասանց գործոց .
 Յէր սակաւ միոց , յէր այսորիկ .
 Յէր մկրտութեանն .

ասանց մեղքի և գայթակ
 ղութեան անցանել :
 ասանց մեր իստուածին :
 ասանց գործի հաւատք :
 քի ճ Երեւ, ասիկ երեւ :
 մկրտութենէն երեւ .

Վանն էր ք էր լանն ք

Վանն խաղաղութեանն ք

Պաշտօնն ինչ առնելոյ լանն ք

Սակս ձեր ք ՚ի ձեր սակս ք

Յաղագս ուխտաւորաց ք

Յաղագս ձեր և բազմաց հեղանի ք

Աւանն որ ՚ի վերայ Բասաղ գետոյ ք

Յարոյ վերայ քաղաքն նոցա շինեալ էր ք

Աստի գաւաւորաց ք

Ի յեան քա ծանուցաս ք

Վոյ մարդոյն այնակից ցոյր յեան գայց
ցե գայթակղութիւն ք

Ի յեան հաւատոյ ք

Ի յեան աղօթից և ընտիր վազուց
խնկից ք

Գնացին զիմ նորա ք

Գառ եկ զիմ իմ ք

Չարին զիմ ք

Գնեցին զեկ նորա ք

Չբօսանաց աղագաս ք

Ի համար թաղաւորութեանն ք

Ի պարճառս մեղաց ք

Յանկոյս գետոյն ք

Արարոյ գրախափն ք

Արարոյ քաղաքին ք

Ի ճշ ծովուն ք ՚ի ճշ նաւին ք

Փոխանակ սիրոյ իմոյ ք

Ներոյ իմ արարեր ք

Ի նլրա համար ք ՚ի նլ բանի,
համար ք

Խաղաղութեան համար ք

պաղատն ճ՝ ընելոս համար ք

Յերի համար ք

ուխտաւորաց համար ք

Յեր ու շարեղան համար էլ
Բախտի ք

ուանը որ Բասաղ գետին
լոյ է ք

որան ճշայ անոնց բազալը
զինաւթ էր ք

գաւաւորնելոս աւջեւը ք
բա յեարովը ճակչոսեւ
ցաս ք

լան այն հարդանն որանն
Յեարով որիմ գայ գայ
Բախտ-Ի-իանը ք

հաւարով ք

աղօթով և ընտիր ու ի ըն-
ելի վարով ք

անոր ետե-էն գնացին ք

դան ետե-էն էկար ք

չարին ետե-էն ք

անոր ետե-էն ՚ի յնացին ք

Չբօսանի համար ք

Բախտաւորութեան համար ք

Ների համար ք

գետին անդի իողջ ք

դրախտին դո-րս ք

բաղաքին դո-րս ք

ճովան ճշ, նա-ին ճշ ք

սիրոյս գեղը ք քոսարնը ք

իմ պակս ընդ ք

122 . Տրակաւն հոլով առնողները :

Կային Լանդէպ գերեզմանին .

Յանդիման տաճարին .

Փախեան դէպ Երեսայ իւրեանց .

Յէպոսոս խորանին .

Հուսկ յէպոս ամենեցուն .

Պէս գանակ Տրդատայ .

Ընդդէմ հրեաթեանն .

Հախտակ օրինացն :

Օրինակ ին շարադոյն դաղանի ինչ .

Չեղ Դման սուտ լիկիս .

Չօրէն անասնայ , զօրէն պատերազմի .

Բանալ զգիւանոյ արքունի ընդդէմ
սանց .

Իեմ ընդդէմ միսկանց .

Ան յայտի տեսողայն .

Ան յանդիման նեղայ .

Յայտ յանդիման ամենեցուն .

Ճշմարտութեանն Տօք է .

Մօք ՚ի քաղաքն .

Մերձ առ իս .

Առ ընկեր խաշին .

Ի մեծամեծաց Բնէ-ցիտքունս .

Յայգու է Բնէ-ցերեկոյ .

ՄԻնէ-ցմահ .

Գնացուք Բնէ ՚ի Բեթղէհեմ .

Գերեզմանին դիմացը Է
լինային :

Կանաչին դիմացը :

Դէպ ՚իստ ընդին իտիանս
խորանին Երեւէն :

ամենէն էն Եպոս :

Տրդատին պէս :

Նրեոթեան հախտակ :

Օրինակ հախտակ :

Խիստ լար գաղանի ճշմանս

Յէյի պէս սուտ ՚ի ըլլած :

անասունի պէս պատերազմ
ի պէս :

արտանի դիմանն այդ
Տայգուն առ ընդ քանու :

Տէյ Տէյո- դէմ :

Կենտրոններուն ալ ին առջու
ամենուն ալ յայտի :

Ճշմարտութեանն Տօքն է :

Կաղաքին Տօք :

Ինձի Տօք :

Խաշին Կոչ :

Տեժերէն Բնէ-ցալի
նէրը :

առտօպէն Բնէ-ցիտ
ինն :

ինչունն Տահը :

Ինչոսե Տահը :

Ինչոսե Բեթղէհեմ երկունս

123 . Բացառական հոլով առնողները :

Բայ ՚ի քէն զայլ ոք ոչ գիտեմք .

Գերեզմանայ Բեթղէհեմ Գիտեմք :

Բայց յինէն .
 Ուրոյն 'ի նոցանէ .
 Հետի 'ի քաղաքէն .
 Մեկուսի յամբօխէն .
 Գառչս 'ի մօրէ .

Ինչո՞ւ զայս :
 աննոցմէ զայս . Տէկիտի :
 Գաղատիէն հէտուս :
 ամբօխէն դոսրս :
 Տօրմէն գաղատայի :

124 . Գործիական հոշով առնողները :

Հանդերձ կնաւ իւրով .
 Եղբարքք հանդերձ .
 Աշակերտօքս հանդերձ :

 Երկուսասան աւուրքք յէրոյ .
 Երկու անօք յառաջ քան զգեաւ
 նաշարժն .
 Շորջ զքաղաքաւն .
 Շորջմանայի զնոքօք .

Իր ինիանը հեպ :
 Եղբարժի հեպ Տէկիտի :
 աշակերտներուս հեպ Տէկ-
 իտի :
 Կասաներիս օր ետեւը :
 Գեղնաշարժէն երկուս Կաս-
 րի յառաջ :
 Գաղատիէն Բուրբիտի :
 աննոց ընս դիէ :

125 . Հայցական հոշով առնողները :

Քան զամենեւեան զօրացաւ .
 Իբրեւ զբարի երկիր .
 Որպէս զմայրան Ախրանաւու .

 Գեց քան զքնութիւնն պայծա-
 ւանայ .
 Անդր քան զհրատանն անցանել .
 Ի վերջոյ քան զամենեւեան .

ամենէն աւելի զօրացաւ .
 Բարի երկրի ճշ պէս .
 Ախրանաւու մայրիներուս
 պէս :
 Բնութիւնէն աւելի ին
 պայծաւանայ :
 Կրանանէն դոսրս եւելի :
 ամենէն վերջը :

126 . Միայն շեռապաս դրուողները :

Ողւալ շախ մահու շախ :

 Միջովք շախ .
 Ի կննն իտլնս . 'ի Թիկուսն իոյս .

հոգի/ի շախ, ինչու-
 մահը :
 Տիւլէ- Տէջը :
 Ինիանը իտլնս, իտլնայի դիէ :

Յարեւելքս հոյս :
Ի սկզբանէ հեփէ .
Ի վաղու հեփէ .

արեւելեան հոյճ :
սկիզբէն ՚ի վեր :
շտպոնցուցնէ ՚ի վեր :

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ .

ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԱՍՈՒՆԻ ԲԱՆԻ, ԲՅՅ

127. Ի այն է բառերուն այն տեսակը ,
որ ըլլայ, ընել և ըլլալի կը նշանակէ . զոր
օրինակ, լինիմ, հըլլամ, գնամ, կերթամ, գոր-
ծեմ, կը գործեմ, գործիմ, կը գործուիմ :

128. Ի այն ալ անուան և դերանուան
պէս թիւ ունի և եզակի ու յոդնակի կ'ըլ-
լայ . զոր օրինակ, գործեմ, կը գործեմ, գոր-
ծես, կը գործես . գործեմք, կը գործենք . գոր-
ծէք, կը գործէք :

129. Ի այնն գործելը դերանուան երեք
դէմքերուն տակն երթալով բայն ալ կ'ու-
նենայ դերանուան պէս երեք դէմք . թէ
և բային հետ չգրուի դերանուանը, դար-
ձեալ կ'իմացուի ինչ դէմք ըլլալը . զոր օրի-
նակ . ես գործեմ, դու գործես, նա գործէ, թէ
գործեմք, դուք գործէք, նոյն գործեն . աղապէսի,
աղապէսեր, աղապէսայ :

130. Ի սոսքում բային գործողութիւնը
ժամանակի մը մէջ կ'ըլլայ, ուստի բայն ալ

Երեք ժամանակ ունի, ներկայ, որ հիմա ըլլալը
 կը ցուցնէ. անցեալ, որ ներկայէն յառաջ
 անցած ժամանակի մէջ ըլլալը կը ցուցնէ.
 ապառնի, որ դեռ չեղած և գալիք ժամա-
 նակի մէջ ըլլալիքը կը ցուցնէ: — Անցեալ
 ժամանակն երկու տեսակ կ'ըլլայ, զոր օրինակ
 գործէի, թէ եւ անցեալ ժամանակի մէջ է,
 բայց ընկած ճշանակէր, այլ անկատար,
 այս տեսակն անցեալ անկատար կ'ըսուի. իսկ
 գործէի, որ կը նշանակէ գործած ու ընկած,
 կ'ըսուի անցեալ կատարեալ:

131. Քայերուն գործողութիւնն երեք
 եղանակաւ կ'ըլլայ, այն է Ստեմանական, որ
 պարզաբար կը հաստատէ, Հրամայական, որ
 կը հրամայէ կամ կ'արգիլէ. Ստորադասական,
 որ պայմանի մը տակ կամ կախ կը ձգէ
 խօսքը:

132. Քայերն իրենց նշանակութեանը
 նկատմամբ չորս տես կ'ուենան, Այն.
 Ներգործական. Արատորական. ու Չեղոք:

133. Այնն են այն բայերը որ միայն
 ըլլալը կը նշանակեն. ինչպէս, էմ, լինիմ, է-
 ղանիմ, գոմ:

134. Ներգործական են այն բայերը, որ
 քնել և ուրիշն մը ներգործել կամ ազդել
 կը նշանակեն և իրենց կրաւորականն ունին:
 ինչպէս, գործիմ. առնիմ. գրիմ. ճապնիմ:

135. Արատորական կ'ըսուին այն բայերը,

որ ուրիշէ մը ըլլաւիլ կամ ներդարձու թիւն
 մը կրել կը նշանակեն և իրենց ներդարձաւ
 կանն ունին = Նշալէս, Գործիճ, առնիճ. Էրիճ.
 Ծարիճ =

136. Կան ալ բայեր, որ միւնոյն բառիւ
 առանց փոփոխուելաւ կրաւորականի ձայն
 նիւ, թէ ներդարձականի տեղ կը բանին
 և թէ կրաւորականի, այսպիսի բայերն ևս
 սարակ կ'ըսուին, բայց սեռ մը չեն առանձին:

137. Չէպէս են այն բայերը, որ թէ ըն
 ներ և թէ կրելն ու ըլլալը ինքն իրենք կը
 ցուցնեն. ոչ ուրիշէ կը կրեն և ոչ ուրիշին
 կը ներդարձեն = Նշալէս, Բամ. աղխարիճ. Կրա
 Ժարիճ. չաղցնում =

138. Նային դէմքերուն, ժամանակնե
 րուն և եղանակներուն տակ եղած փոփո
 խու թիւնը խոնարհմանս բայից կ'ըսուի = Չորս
 լծորդու թեանց նկատմամբ, չորս ալ գլխա
 ւոր խոնարհմունք կայ = — Կան նաեւ բա
 յեր, որոնց խոնարհմունքն այս չորս գլխա
 ւոր խոնարհմունքներէն կը զանազանին ի
 րենց մէկ բանի ժամանակացը մէջ =

139. Նայերուն չորս լծորդու թիւնն են
 են իճ, իճ, աճ, ուճ. և ամեն բայերուն ալ
 վերջն այս չորս լծորդու թեան մէկովը կը
 կազմուի =

ԽՈՆԱՐՀՄ ՈՒՆԹ ԷՍԿԱՆ ԲԱՅԻՅ

140. Ա. Ե Մ.

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ =

Եղակի

Յողնակի

Ե^ա եմ. ես եմ, ես կամ. մեր եմք, Ձեռք էնք,

Ձեռք կանք =

Դո՞ւ ես. դո՞ւն ես.

դուք էք, դո՞ւք էք =

Ն^ա է. ան է.

նորա են, անոնք էն =

Ընդեայ անկառայ =

Լ^ի , ես էի . էայք , Ձեռք էիք =Լ^իր , դո՞ւն էիր . էիրք , դո՞ւք էիր =Լ^իր , ան էր . էինք , անոնք էին =

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ =

Եք , եղիք . էքք , երաքք , եղէք կամ եղէք =

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ըստոճի :

Իցեմ,	եւ ըլլամ.	իցեմք,	Տե՛նք ըլլանք = է
Իցես,	Դո՛ւ ըլլաս.	իցէք,	Դո՛ւք ըլլաք =
Իցէ,	ան ըլլայ.	իցեն,	անոնք ըլլան =

141. Բ. ԵՂԱՆԻՄ.

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ :

Նշակի

Յոգնակի

Նշանիմ,	հ' ըլլամ.	եղանիմք,	հ' ըլլանք =
Նշանիս,	հ' ըլլաս.	եղանիք,	հ' ըլլաք =
Նշանի,	հ' ըլլայ.	եղանին,	հ' ըլլան =

Ընցեալ անկարար :

Նշանէի,	հ' ըլլայի.	եղանէարք,	հ' ըլլայիք =
Նշանէիր,	հ' ըլլայիք.	եղանէիք,	հ' ըլլայիք =
Նշանէր,	հ' ըլլայ.	եղանէին,	հ' ըլլային =

Ընցեալ կարարեալ :

Նշէ,	եղայ.	եղարք,	եղեարք,	եղանք =
------	-------	--------	---------	---------

Աղեր, եղար. եղէք, եղաք =
 Աղեւ, եղաւ. եղեն, եղան =

Ապարհի =

Աղէց. 'ըլամ, պիպի եղիցաւք. ըլանց, պիպի ըլանց =
 Աղեցիս. ըլաս. եղիջիք. ըլայ =
 Աղեցի. ըլայ. եղիցին. ըլան =

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ =

Աղիջիր. եղի. եղերաւք. եղէք. եղէք =
 Մի եղանիր. Տ'ըլար. մի եղանիք. Տ'ըլայ =

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ապարհի =

Աղանիցիմ. ըլամ. եղանիցիմք. ըլանց =
 Աղանիցիս. ըլաս. եղանիցիք. ըլայ =
 Աղանիցի. ըլայ. եղանիցին. ըլան =

142. Գ. Լ Ի Ն Ի Մ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ =

Ա լնիմ, հ'ըլամ. լնիմք. հ'ըլանց =

ինիս .	ի'ւլլա .	լինիք .	ի'ւլլաք =
ինի .	ի'ւլլայ .	լինին .	ի'ւլլան =

Ընցեալ անկարուար :

ինէի .	ի'ւլլայի .	լինէաք .	ի'ւլլայիք =
ինէիք .	ի'ւլլայիք .	լինէիք .	ի'ւլլայիք =
ինէք .	ի'ւլլաք .	լինէին .	ի'ւլլային =

Ըպարոնի :

իցիմ .	ւլլամ .	լիցիմք , լիցաք ,	ւլլանք =
իցիս ,	ւլլաս .	լիցիք , լիջիք ,	ւլլաք =
իցի ,	ւլլայ .	լիցին ,	ւլլան =

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ :

էր .	եղի .	լիրաք ,	եղէք , եղիք =
լիջիք ,	եղիք .		
ինիլիք ,	ւլլաս .		
Աի լինիք ,	Տ'ւլլաք .	մի լինիք ,	Տ'ւլլաք =

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ըպարոնի :

ինիցիմ .	ւլլամ .	լինիցիմք .	ւլլանք =
ինիցիս ,	ւլլաս .	լինիցիք ,	ւլլաք =
ինիցի ,	ւլլայ .	լինիցին ,	ւլլան =

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Երկայ :

Գում.	համ, եմ.	գումք.	հանք, ենք.
Գու.	հաս, ես.	գոյք.	հասք, եք :
Գոյ.	հայ, է.	գոն.	հան, էն :

Ընգեայ անկառար :

Գոյի,	հայի, էի.	գոյարք.	հայինք, էինք :
Գոյիր,	հայիր, էիր.	գոյիք.	հայիք, էիք :
Գոյր,	հար, էր.	գոյին.	հային, էին :

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ըստունի :

Գուցեմ,	ըլլամ.	գուցեմք,	ըլլանք :
Գուցես,	ըլլաս.	գուցեք,	ըլլաք :
Գուցէ,	ըլլայ.	գուցեն,	ըլլան :

144. Սահմանականի եղանկի երրորդ դեմքին Գոյին տեղ չ մակբայով դրուելիքները կը դրուին իք. զոր օրինակ. շիք իմ այր. շիք ար շիք ուրիք. շիք ինչ ծածուկ, որ թէ ոչ յայանեացի. իմ շիք տեսեալ :

145. Իսկան բայերը որ չորսն ալ մի և նոյն նշանակութիւնն ունին, մէկուն պակաս ժամանակը միւսէն կը լրացուի. զոր օրինակ. ԷՏ ին անցեալ կատարեալին տեղ կը բանի ԷՂանիՏ ին անցեալ կատարեալը:

ԱՌՈՋԻՆ ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՄ

146. ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԻՆԱԿ

Ներգործական փոփոխ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ:

Եղակի

Յոյնակի

Փրկեմ,	կը Ժրկեմ.	փրկեմք,	կը Ժրկեմք =
Փրկես,	կը Ժրկես.	փրկեք,	կը Ժրկեք =
Փրկէ,	կը Ժրկէ.	փրկեն,	կը Ժրկեն =

Անցեալ անկատար:

Փրկելի,	կը Ժրկելի.	փրկեալք,	կը Ժրկելիք =
Փրկելիք,	կը Ժրկելիք.	փրկելիք,	կը Ժրկելիք =
Փրկելը,	կը Ժրկելը.	փրկելին,	կը Ժրկելին =

Ընդեայ կառարեայ :

Փրկեցի .	†րկեցի .	փրկեցաք .	†րկեցե՞ք =
Փրկեցեր .	†րկեցեր .	փրկեցէք .	†րկեցե՞ք =
Փրկեայ .	†րկեց .	փրկեցին .	†րկեցե՞ն =

Ըստանի :

Փրկեցից .	†րկե՞ց .	փրկեացուք .	†րկե՞նք =
Փրկեացես .	†րկե՞ս .	փրկեաջիք .	†րկե՞ք =
Փրկեացէ .	†րկե՞ .	փրկեացեն .	†րկե՞ն =

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ :

Փրկեա՞ .	†րկե .	փրկեցէք .	†րկեցե՞ք =
փրկեաջիք .			
Ա՞ր փրկեր .	Տ՛ †րկեր .	մ՛ր փրկէք .	Տ՛ †րկե՞ք =

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ըստանի :

Փրկիցեմ .	†րկե՞ց .	փրկիցեմք .	†րկե՞նք =
Փրկիցես .	†րկե՞ս .	փրկիցէք .	†րկե՞ք =
Փրկիցէ .	†րկե՞ .	փրկիցեն .	†րկե՞ն =

Այսպէս կը խանարհին պարզ արմատիւ
 վրայ ե՛՛մ վերջաւորող Ներդրական և Չե-
 րք բայեր :

147. Ներդրական :

Արձակեմ.	արձակեցի . արձակեալ .	արջիւմ =
Աւերեմ.	աւերեցի . ավերեալ .	աւրիւմ =
Բաժանեմ.	բաժանեցի . բաժանեալ .	Բաժնիւմ =
Բժշկեմ.	բժշկեցի . բժշկեալ .	Բժշիւմ =
Գործեմ.	գործեցի . գործեալ .	Գործիւմ =
Գրեմ.	գրեցի . գրեալ .	Գրիւմ =
Դաւեմ.	դաւեցի . դաւեալ .	դաւ-
		ընիւմ =
Երգեմ.	երգեցի . երգեալ .	Երգիւմ =
Չարդարեմ.	չարդարեցի . ընալ .	չարդար-
		ընիւմ =
Չգեանեմ.	չգեանեցի . նեալ .	Գեպիւնը
		չարնիւմ =
Թարգմալ	թարգմանեցի . նեալ .	Թարգ-
նեմ.		մանիւմ =
Թուեմ.	թուեցի . թուեալ .	Կամրիւմ =
Ժողովեմ.	ժողովեցի . ժողովեալ .	Ժողիւմ =
Ժառանգեմ.	ժառանգեցի . ժառանգեալ .	Ժառան-
		գիւմ =
Լռեմ.	լռեցի . լռեալ .	լր-ու-իւ-
		նամ =
Խառովեմ.	խառովեցի . խառովեալ .	Խառան-
		իւմ =

Ծաղրեմ.	ծաղրեցի . ծաղրեան .	ծաղրել =
Կոչեմ.	կոչեցի . կոչեան .	կանչել =
Հիմնեմ.	հիմնեցի . հիմնեան .	հիմնադրել =
Սեկնեմ.	մեկնեցի . մեկնեան .	ձեկնել =
Յայտնեմ.	յայտնեցի . յայտնեան .	յայտնիլ =
Նորոգեմ.	նորոգեցի . նորոգեան .	նորոգել =
Շարժեմ.	շարժեցի . շարժեան .	շարժել =
Շինեմ.	շինեցի . շինեան .	շինել =
Սիրեմ.	սիրեցի . սիրեան .	սիրել =
Սատակեմ.	սատակեցի . սակեան .	սատակել =
Վաճառեմ.	վաճառեցի . ճառեան .	ճախել =
Տնկեմ.	տնկեցի . տնկեան .	տնկել =
Քակեմ.	քակեցի . քակեան .	քակել =

148 . Չեզոք =

Աղաղակեմ.	աղաղակեցի . կեան .	աղաղակել =
Ամաչեմ.	ամաչեցի . ամաչեան .	ամաչել =
Ղիսեմ.	ղիսեցի . ղիսեան .	ղիսել =
Թաղաւորեմ.	րեցի . րեան .	թաղաւորել =
Ժամանեմ.	ժամանեցի . նեան .	համանիլ =

Այժմ վերջաւորուած քանի մը ներդարծա-
կան բայեր կան որ Անցեալ կատարեալը փո-
խանակ եղի ըլլալու, այլի կ'ըլլան, ինչպէս.

Ասեմ.	ասացի.	ասան.	ըսեմ =
Գիտեմ.	գիտացի.	գիտեան.	գիտեամ =
Կարեմ.	կարացի.	կարացիր.	կրեամ =

149. ԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐԻՆԱԿ.

Ներգործական, ՏԵՍԱՆԵՄ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ =

Աղակի

Յոգնակի

Տեսանեմ.	կը պեանեմ.	տեսանեմք.	կը պեանեմք =
Տեսանես.	կը պեանես.	տեսանէք.	կը պեանէք =
Տեսանէ.	կը պեանէ.	տեսանեն.	կը պեանեն =

Անցեալ անկարտար =

Տեսանէի.	կը պեանէի.	տեսանէաք.	կը պեանէիք =
Տեսանէիր.	կը պեանէիր.	տեսանէիրք.	կը պեանէիրք =
Տեսանէր.	կը պեանէր.	տեսանէին.	կը պեանէին =

Անցեալ կարտարայ =

Տեսի.	պեաց.	տեսաք.	պեամք =
Տեսեր՞.	պեսար.	տեսիրք.	պեսարք =
Ատես, տես, պեսաւ.		տեսին.	պեսան =

Ապարհի :

Տեօից .	փեանիճ .	տեպցուք .	փեանիճն ք
Տեպցես .	փեանիա .	տեպջիք .	փեանիճն ք
Տեպցէ .	փեանի .	տեպցեն .	փեանիճն ք

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ :

Տես .	փեսիք .	տեսէք .	փեսիճ ք
Տեսջիք .	տեսանիջիք .		փեսիա ք
Մի տեսա նէր .	Մի փեսիք .	Մի տեսա նէք .	Մի փես իճն ք

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ապարհի :

Տեսանիցեմ .	փանիճ .	տեսանիցեմք .	փանիճն ք
Տեսանիցես .	փանիա .	տեսանիցէք .	փանիճն ք
Տեսանիցէ .	փանի .	տեսանիցեն .	փանիճն ք

Այսպէս կը խոնարհին արմատին վրայ
անիճ առած ներդարձական և ճշգրտ բայեր :

150. ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ

Նիծանեմ .	անիծի .	անիծ .	անիծեմ =
Նրկանեմ .	արկի .	արկ .	Յգեմ =
Նեկանեմ .	բեկի .	բեկ .	Կոպրեմ =
Գտանեմ .	գտի .	գիտ .	Գրիեմ =
Ղիզանեմ .	ղիզի .	ղիզ .	Դիլեմ =

Չարկանեմ.	զարկի . զարկ .	զարկեմ =
Չերձանեմ.	զերձի . զերձ .	ազարկեմ =
Թքանեմ.	թքի . թուք .	թքեմ =
Հասանեմ.	հասի . հաս .	հարեմ =
Հարցանեմ.	հարցի . հարց .	հարցեմ =
Մուծանեմ.	մուծի . մոյծ .	մարցեմ =
Պաղանեմ.	պաղի . պաղ .	պաղեմ =
Սպանանեմ.	սպանի . սպան .	սպանեմ =
Յուցանեմ.	յուցի . յոյց .	յուցեմ =
Օձանեմ.	օձի . օձ .	օձեմ =

151. Կան ալ բայեր որ արեւատին վրայ միայն
է՛մ առած են , և ոչ անէ՛մ . բայց դարձեալ
այս կերպին վրայ կը խոնարհին , ինչպէս .

Աձեմ.	աձի .	աձ .	բերեմ =
Բերեմ.	բերի .	բեր .	բերեմ =
Հանեմ.	հանի .	հան .	հանեմ =
Հեղուսեմ.	հեղուսի .	հեղոյս .	համեմ =

Չեղոք =

Մեցանեմ.	անցի .	անց .	անցեմ =
Չանցանեմ.	զանցի .	զանց .	Ռոչում եր-
			լում =
Ելանեմ.	ելի .	ել .	ելեմ =
Իջանեմ.	իջի .	իջ .	իջեմ =
Հասանեմ.	հասի .	հաս .	հասնիմ =
Մտանեմ.	մտի .	մուտ .	մտեմ =
Համբերեմ.	համբերի .	համբեր .	համբերեմ =

152. Անեմ, ուղանեմ և եղողանեմ վերջաւորած ներգործական բայերն որ անցողական ալ կ'ըսուին գրեթէ այս տեսակին սկսկը խոնարհին. միայն հրամայականն արմատին մըսցն ո՛ր վերջաւորելով կ'ըլլայ, որպէս.

Անցուցանեմ. անցուցի. անցո. անցընեմ =
 Արբուցանեմ. արբուցի. արբո. արբցնեմ =
 Գարծուցանեմ. գարծուցի. գարծո. գարծցնեմ =
 Օգեցուցանեմ. ցուցի. ցցեցո. հագողցնեմ =
 Լցուցանեմ. լցուցի. լցո. լցցնեմ =
 Օճանուցանեմ. ծանուցի. ծանո. ծանցցնեմ =
 Կեցուցանեմ. կեցուցի. կեցո. ասրկցնեմ =
 Հանգուցանեմ. հանգուցի. հանգո. հանգլցնեմ =
 Հատուցանեմ. հատուցի. հատո. վճարեմ =
 Մատուցանեմ. մատուցի. մատո. ասմ =
 Յարուցանեմ. յարուցի. յարո. վերցնեմ =
 Ուսուցանեմ. ուսուցի. ուսո. սորվցնեմ =
 Կորուսանեմ. կորուսի. կորո. կորանցնեմ =
 Փլուզանեմ. փլուզի. փլո. փլցնեմ =

ԵՐԿՐՈՐԴ ԼԾՈՐԴՈՒԹԻԻՆ, ԻՄ՝

153. Առաջին օրինակ, Փրկիս

Ս Ա Հ Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Ե Ղ Ա Ն Ա Կ

Ներկայ =

Եղակի

Յոգնակի

Փրկիմ. կռիւիմ. փրկիմք. կռիւիմք =

Փրկիս . իւ իրիո-իս . փրկիք . իւ իրիո-իս =
 Փրկի . իւ իրիո-ի . փրկին . իւ իրիո-ին =

Անցեալ անկարուար =

Փրկեի . իւ իրիո-եի . փրկեաք . իւ իրիո-եին =
 Փրկելիք . իւ իրիո-ելիք . փրկելիք . իւ իրիո-ելիք =
 Փրկիւք . իւ իրիո-ելիք . փրկելին . իւ իրիո-ելին =

Անցեալ կարուարեալ =

Փրկեցայ . իրիո-եցայ . փրկեցաք . իրիո-եցան =
 Փրկեցար . իրիո-եցար . փրկեցայք . իրիո-եցան =
 Փրկեցաւ . իրիո-եցաւ . փրկեցան . իրիո-եցան =

Ապառնի =

Փրկեցայց . իրիո-իճ . փրկեացաւք . իրիո-ին =
 Փրկեացիս . իրիո-իս . փրկեաջիք . իրիո-իս =
 Փրկեացի . իրիո-ի . փրկեացին . իրիո-ին =

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Արկալ =

Փրկեաց . իրիո-ե . փրկեցարաւք . իրիո-եցի =
 Փրկիջիք . իրիո-իս .
 Ան փրկելի . թ' իրիո-ելի . թ' փրկելիք . թ' իրիո-ելի =

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ապառնի =

Փրկեցիճ . իրիո-իճ . փրկեցիճք . իրիո-ին =
 Փրկեցիս . իրիո-իս . փրկեցիք . իրիո-իս =
 Փրկեցի . իրիո-ի . փրկեցին . իրիո-ին =

154. Ըստ պէս կը խոնարհին շրի՛մ ներ-
գործականին վրայ խոնարհուած բոլոր ներ-
գործականներուն կրաւորականներն ալ որ
ներգործականին ՚՛մ լծորդութիւնը ՚՛մ ՚՛ փո-
խելով կ'ըլլայ : Կամ ՚՛մ պարզ արմատին
վրայ ՚՛մ վերջաւորածներն :

Հասարակ :

Բարբառիմ.	բառեցայ :	խօսիմ, խօսուիմ :
Գատիմ.	գատեցայ .	դատիմ, դատուիմ :
Խորհիմ.	խորհեցայ .	խորհիմ, խորհուիմ .
Խօսիմ.	խօսեցայ .	խօսիմ, խօսուիմ :
Կամիմ.	կամեցայ .	ուղիմ, ուղուիմ :
Հահիմ.	հահեցայ .	հակիմ, հակուիմ :

Չեզոք :

Ապաւինիմ.	ապաւինեցայ .	ապաւինիմ :
Աշխատիմ.	աշխատեցայ .	աշխատիմ, յոգնիմ :
Դադարիմ.	դադարեցայ .	դադարիմ :
Լքելիմ.	լքելեցայ :	լքելուիմ :
Վաստակիմ.	վաստակեցայ .	յոգնիմ, աշխատիմ :
Տառապիմ.	տառապեցայ .	նեղուիմ :
Յամարիմ.	յամարեցայ .	յամարիմ :
Քրտնիմ.	քրտնեցայ .	քրտնիմ, աշխատիմ :
Բերկրիմ.	բերկրեցայ .	ուրախանամ :
Յօժարիմ.	յօժարեցայ .	կամեանամ :

Հրաժարիմ . հրաժարեցայ . հրաժարիմ =
 Աճիմ . աճեցայ . աճիմ =
 Բնակիմ . բնակեցայ . բնակիմ =

155 . ԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐԻՆԱԿ

Կրատորական ՏԵՍԱՆԻՄ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Եզակի

Յոգնակի

Տեսանիմ . իլ փեանոմիմ . տեսանիմք . իլ փեանոմիմք =
 Տեսանիս . իլ փեանոմիս . տեսանիք . իլ փեանոմիք =
 Տեսանի . իլ փեանոմի . տեսանիմն . իլ փեանոմին =

Անցեալ անկատար =

Տեսանեի . իլ փեանոմեի . տեսանեարք . իլ փեանոմեիք =
 Տեսանեիր . իլ փեանոմիր . տեսանեարք . իլ փեանոմիրք =
 Տեսանիւր . իլ փեանոմիւր . տեսանեիմն . իլ փեանոմիմն =
 տեսանեիր . տեսանեիրք . իլ փեանոմիւրք =

Անցեալ կատարեալ =

Տեսայ . փեանոմեցայ . տեսարք . փեանոմեցանք =
 Տեսար . փեանոմեցար . տեսարք իմ փեանոմեցանք =
 տեսարուք =
 Տեսաւ . փեանոմեցաւ . տեսան . փեանոմեցան =

Ըստանի :

Տեսայց . փնտուիճ . տեսցուք . փնտուինչ :

Տեսցիս . փնտուիս . տեսցիք . փնտուիչ :

Տեսցի . փնտուի . տեսցին . փնտուին :

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ :

Տեսիր . փնտուի : տեսարուք . փնտուիչիչ :
տեսցիր :

Տեսանիցիր . փնտուիս . տեսայք .

Մի տեսա . Ռի փես . մի տեսա . Ռի փնտուի .
ներ . նուի . նիք :

ՍՏՈՐԱԴԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ըստանի :

Տեսանիցիմ . փնտուիճ . տեսանիցիմք . փնտուինչ :

Տեսանիցիս . փնտուիս . տեսանիցիք . փնտուիչ :

Տեսանիցի . փնտուի . տեսանիցին . փնտուին :

156 . Այսպէս կը խոնարհին փսանիճ .
ներդործականին վրայ խոնարհուող բայերուն
կրաւորականները . և հասարակ ու չէզոք
բայեր :

Հասարակ :

Օնանիմ . ծնայ . ծնիճ . ծնուիճ :

Ուսանիմ . ուսայ . սորվիճ , սորվուիճ :

Սկանիմ . սկայ . սկսիճ , սկսուիճ :

Վարկանիմ . վարկայ . սեպիճ , սեպուիճ :

Տանիմ . տարայ . փանիճ , փարուիճ :

Չէգոք :

Աղանիւմ .	աղայ .	ախ շը ի ջնամ, հանգ չէմ :
Անկանիւմ .	անկայ .	ինկնամ :
Օ իջանիւմ .	զիջայ .	իջնամ (կիրակ) :
Մեռանիւմ .	մեռայ .	Մեռնիմ :
Նստիւմ .	նստայ . նիստ .	նստիմ :

157 . ԵՐՐՈՐԴ ՕՐԻՆԱԿ

Չէգոք ԹԱԲՉԻՄ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ :

Աղակի

Յողնակի

Թարչիւմ .	իլ պահուիմ .	Թարչիւմք .	իլ պահուիմք :
Թարչիւ .	իլ պահուիւ .	Թարչիւք .	իլ պահուիւք :
Թարչի .	իլ պահուի .	Թարչին .	իլ պահուին :

Անցեալ անկարտար :

Թարչէի .	իլ պահուէի .	Թարչէարք .	իլ պահուէիք :
Թարչէիր .	իլ պահուէիր .	Թարչէիրք .	իլ պահուէիրք :
Թարչէր .	իլ պահուէր .	Թարչէին .	իլ պահուէին :

Անցեալ կարտարեալ :

Թարեայ .	պահուէցայ .	Թարեարք .	պահուէցանք :
Թարեար .	պահուէցար .	Թարեայք .	պահուէցայք :
		Թարերուք .	

Թարեալ .	պահուէցաւ .	Թարեան .	պահուէցան :
----------	-------------	----------	-------------

Այստնի :

Թարեայց . պակոտիճ . Թարիցուք . պակոտինչ :
 Թարիցես . պակոտիս . Թարիցիք .
 Թարիջիք . պակոտիչ :
 Թարիցե . պակոտի . Թարիցեն . պակոտին :

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Երկայ :

Թարիր, Թարիջիր . Թարերուք . պակոտիցիչ :
 Թարջիջիր . պակոտիր .
 Այլ Թարջիր . Պ' պակոտիր . Ո՛ր Թարջիր . Պ' պակոտիչ :

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Այստնի :

Թարջիցիմ . պակոտիճ . Թարջիցիմք . պակոտինչ :
 Թարջիցիս . պակոտիս . Թարջիցիք . պակոտիչ :
 Թարջիցի . պակոտի . Թարջիցին . պակոտին :

158. Այսպէս կը խանարհին չիճ և նչիճ վերջաւորած չիդոք բայերը :

Թռչիմ . Թռեայ . Թռիք . Թռչիճ :
 Հանդչիմ . Հանդեայ . Հանդիր . Հանդչիճ :
 Մատչիմ . մատեայ . մատիր . մատչեամ :
 Երկնչիմ . երկեայ . երկիր . վախեամ :
 Կորնչիմ . կորեայ . կորիր . կորտոտիճ :
 Մարանչիմ . մարտեայ . մարտիր . կտոտիճ :
 Փախչիմ . փախեայ . փախիր . փախչիճ :

159. Այս կերպիւ կը խոնարհին նաեւ
Սեղանչեմ, մեղայ, մեղիր, Ռեղ Գործեմ,
մեղանչեցեմ.

Յանցանեմ, յանցեայ, յանցիր, սխալեմ, յան-
ցանք ընեմ =

160. Այս ճիւղքներէն ամանք իրենց չիմ,
յանգը նո՛ճի կը փոխեն = Արպէս, թարնում,
փախնում, թռնում, և չորրորդ լծորդում
թեան համեմատ կը խոնարհուին =

ԵՐՐՈՐԴ ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ, ԱՄ

161. Ներգործական ԱՄԱՄ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ :

Եղակի

Յոգնակի

Ամամ.	կը վախեմ.	ամամք.	կը վախենք =
Ամաս.	կը վախես.	ամայք.	կը վախեք =
Ամայ.	կը վախի.	աման.	կը վախեն =
Անց. անկ.	Ամայի.	ամայիր.	ամայր.
	Ամացարք.	ամայիք.	ամային =
Անց. հասք.	Ամացի.	ամացեր.	ամաց.
	Ամացարք.	ամացիք.	ամային =
Այառնի.	Ամացից.	ամացես.	ամացե.
	Ամացուք.	ամացիք.	ամացենք =

Հրա. Ամա. ամասջիր. ամայջիր. մի ամար.
 Ամայցէք. մի ամայք:
 Այր. Ամայցեմ. ամայցես. ամայցէ.
 Ամայցեմք. ամայցէք. ամայցեն:

162. Այսպէս կը խոնարհին ամ կամ անամ
 վերջաւորած բայերը:

Ներգործական:

խոկամ. խոկացի. խոկան. խոկում:
 Հաւատամ. հաւատացի. հաւատան. հաւատում:
 Լամ. լացի. ելաց. լանց. լամ:
 Բանամ (1). բացի. եբաց. բանց. բանում:
 Բառնամ. բարձի. եբարձ. բարձ. վերցնեմ:

Չեզոք:

Գնամ. գնացի. գնան. երթում:
 Խնդամ. խնդացի. խնդան. խնդում:
 Կամ. կացի. եկաց. կանց. կեում:
 Մնամ. մնացի. մնան. մնում, սպասեմ:
 Կեամ. կեցի. եկեաց. կեանց. սպրիմ:

163. Այս լծորդու թեան կրաւորական
 ներք նոյն են ներգործականին, միայն Ան-
 ցեալ կատարեալին, սպառնիին, հրամայա-
 կանին ու ստորադասականին մէջ կը փոխուին.
 Ինչպէս.

(1) Ասոր կրաւորականը կ'ըլլայ երբեմն բանիմ. բանիս.
 նմանապէս բառնիմ. բառնիս. և այլն:

164. Կրաւորական, ԱՄԱՄ

Անց .	հաս .	Ամացայ .	ամացար .	ամացաւ .
		Ամացաք .	ամացայք .	ամացան :
Այառնի .		Ամացայց .	ամացիս .	ամացի .
		Ամացուք .	ամացիք .	ամացին :
Հրա .		Ամացիր .	ամացիր .	մի ամար .
		Ամացարուք .	ամացայք .	մի ամայք :
Սար .		Ամայցիմ .	ամայցիս .	ամայցի .
		Ամայցիմք .	ամայցիք .	ամայցին :

165. Այսպէս կը խոնարհին ներգործակա
նաց կրաւորականներն ու հասարակ և չէզոք
բայերը . ինչպէս .

Հասարակ :

Իմանամ .	ցայ .	իման .	ցիր .	իմանամ .	իմացոմ :
Ուրանամ .	ցայ .	ցիր .	ուրանամ .	ուրացոմ :	
Որսամ .	սացայ .	ցիր .	որսամ .	որսացոմ :	

Չէզոք :

Բարկանամ .	կացայ .	կացիր .	բարկանամ :
Գառնամ .	դարձայ .	դարձ .	գառնամ :
Գթամ .	դթացայ .	դթան .	գոթոմնանամ :
Յուսամ .	յուսացայ .	յուսան .	յոյսոմնանամ :

ԶՈՐՐՈՐԴ ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

166. Ներգործական, ՋԵՆՈՒՄ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ :

Նշակի

Յոգնակի

Օ՛հնում.   հը Տորթեմ.   զ՛հնումք.   հը Տորթեմք =
 Օ՛հնում.   հը Տորթեմ.   զ՛հնումք.   հը Տորթեմք =
 Օ՛հնում.   հը Տորթեմ.   զ՛հնումն.   հը Տորթեմն =

Անցեալ անկառար :

Օ՛հնումի⁽¹⁾.   հը Տորթեի.   զ՛հնումարք.   հը Տորթեիք =
 Օ՛հնումիր.   հը Տորթեիր.   զ՛հնումիրք.   հը Տորթեիրք =
 Օ՛հնայր.   հը Տորթեիր.   զ՛հնումին.   հը Տորթեին =

Անցեալ կառարեալ :

Օ՛հնի.   Տորթեի.   զ՛հնարք.   Տորթեիք =

(1) Թեև ա միւս ձայնաւորներուն առջեւն ինկած ժա,
 ժանակ զ ձայն կը հանէ, բայց ա՛մ լծորդութեամբ վերջաւ
 ուրած բայերուն անկառարին մէջ ա ի ձայն կը հանէ զար-
 ձեալ. դէ հոս ի, որ կը հնչուի երեք վանկ :

Օ կնեք . Տորկեցիր . զկնեք , զե-
 նիք . Տորկեցիք =
 Եզկնն , զկնն . Տորկեց . զկնինն . Տորկեցինն =

Ըպատմի :

Օ կնից . Տորկեճ . զկնցուք . Տորկենիք =
 Օ կնցես . Տորկես . զկնջիրք . Տորկեսիք =
 Օ կնցիք : Տորկի . զկնցենն . Տորկենն =

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ :

Օ կն . Տորկե՛ . զկնե՛ք . Տորկեցե՛ք =
 Օ կնջիրք . Տորկո՛րիս .
 Մի՛ զկնուք . Տորկե՛ր . մի՛ զկնուք . Տորկե՛ք =

ՍՏՈՐԱԴՊԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ըպատմի :

Օ կնուցում . Տորկեճ . զկնուցումք . Տորկենիք =
 Օ կնուցուս . Տորկես . զկնուցուք . Տորկեսիք =
 Օ կնուցու . Տորկի . զկնուցունն . Տորկենն =

167 . Այսպէս կը խոնարհին ուժ վերջաւորած ներգործական բայերը .

Արգելում , արգելի . արգել . արգիւն :

Գեղում.	գելի . գել .	Ճղճ =
Օղում.	ղելի . ղել .	Չաճ =
Թողում.	թողի . թող .	Թող սամ .
Կիղում.	կիղի . կիղ .	այրճ =
Հեղում.	հեղի . հեղ .	Բաճ =
Յաւելում.	յաւելի . յաւել .	աւելցնճ =
Անում.	առի . առ .	առնճ =
Թքում.	թքի . թք .	Թքնճ =
Րնկեում.	րնկեցի . րնկեա .	Յգճ =
Լնում.	լցի . լց .	լցնճ =
Խնում.	խցի . խց .	Խխճ =

163. Կրատորական, ՋԵՆՈՒՄ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ =

Եզակի

Յագնակի

Օնում.	կը ճորճումիճ .	ղնումք .	կը ճորճումնճ =
Օնուա .	կը ճորճումիա .	ղնուք .	կը ճորճումնճ = ;
Օնու .	կը ճորճումի .	ղնուն .	կը ճորճումն =

Ընցեայ անկատար =

Օնուի . կը ճորճումիի . ղնուաք . կը ճորճումիինճ =

Օ կե՛նու իր . հըճորժե՛ր . զկե՛նու իր . հըճորժե՛ր =
 Օ կե՛նայր . հըճորժե՛ր . զկե՛նու ին . հըճորժե՛ր =

Աճեալ կառարեալ :

Օ կե՛նայ . ճորժե՛ր . զկե՛նայր . ճորժե՛ր =
 Օ կե՛նար . ճորժե՛ր . զկե՛նայր . ճորժե՛ր =
 Օ կե՛նու . ճորժե՛ր . զկե՛նան . ճորժե՛ր =

Ապառնի :

Օ կե՛նայց . ճորժե՛ր . զկե՛նայր . ճորժե՛ր =
 Օ կե՛նիս . ճորժե՛ր . զկե՛նիս . ճորժե՛ր =
 Օ կե՛նի . ճորժե՛ր . զկե՛նին . ճորժե՛ր =

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ :

Օ կե՛նիս . ճորժե՛ր . զկե՛նարուր . ճորժե՛ր =
 Օ կե՛նիս . ճորժե՛ր . իճ զկե՛նայր .
 Ա՛յ զկե՛նայր . իճ ճորժե՛ր . Ա՛յ զկե՛նարուր . իճ ճորժե՛ր =

ԱՏՈՐԱԴԱՄԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Օ կե՛նու . ճորժե՛ր . զկե՛նու . ճորժե՛ր =
 ցու՛մ . ցու՛մ .
 Օ կե՛նուցու . ճորժե՛ր . զկե՛նուցուր . ճորժե՛ր =
 Օ կե՛նուցու . ճորժե՛ր . զկե՛նուցուն . ճորժե՛ր =

Օարթնում. դարթեայ. թիր. արթնում =
 Պակնում. պակեայ. պակիր. վախում =
 Յածնում. ցածեայ. ցածիր. իջում =
 Յանում. ցասեայ. ցասիր. սրբողիմ =
 Փախնում. փախեայ. փախիր. փախչիմ =

172. Նաեւ չէղորներէն ոմանք ալ կրաւորականի պէս առիմ կ'ըլլան. որպէս ջեռանիմ. լքանիմ. հեղձանիմ =

ԱՐՏՈՒՂԻ ԿԱՄ ԱՆԿԱՆՈՒՆ ԲԱՅԵՐ

173. Արտուղի կամ անկանոն կ'ըսուին այն բայերը, որ իրենց խոնարհմանը մէջ Անցեալ կատարեալին և անորմէ կազմուած սւրիշ ժամանակներուն մէջ կը խոտորին և միւս բայերու խոնարհման կարգը չեն պահեր =

174. Ա. Աերգործական ԱՌՆԵՄ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Աերկայ =

Աղակի

Յողնակի

Աննեմ. կ'ընեմ. առնեմք. կ'ընեմք =

Աննետ .	հ'ընետ .	առնէք .	հ'ընէք :
Աննէ .	հ'ընէ .	առնեն .	հ'ընեն :

Անց. անի. Աննէի . հ'ընէի . առնէիր . առնէր :

Աննէաք . հ'ընէինք . առնէիք . առնէին :

Անց. հասար. Արարի . ըրի . արարեր . արար :

Արարաք . ըրինք . արարիք . արարին :

Ազատնի. Արարից . ընէ՛մ . արասցես . արասցի :

Արասցուք . ընենք . արասցիք . արասցեն :

Հրամայ . Արահ . արասցիր . առնիջիր . մի առ-

նէր . ըրէ . Տ'ընէր :

Արարէք . ըրէք . մի առնէք . Տ'ընէք :

Ստոր. եղ. Աննիցեմ . ընէ՛մ . առնիցես . առնիցէ :

Աննիցեմք . ընենք . առնիցէք . առնիցեն :

175 . Արարարական :

Սե . ներ . Աննիմ . առնիս . առնի :

Աննիմք . առնիք . առնին :

Անց. անի. Աննէի . առնէիր . առնէր :

Աննէաք . առնէիք . առնէին :

Անց. հասար. Արարայ . արարար . արարառ :

Արարաք . արարայք . արարան :

Ազատնի. Արարաց . արասցիս . արասցի :

Արասցուք . արասցիք . արասցեն :

Հրամայ . Արասցիր . առնիջիր . մի առնիր :

մի առնիք :

Ստորա . Աննիցիմ . առնիցիս . առնիցի :

Աննիցիմք . առնիցիք . առնիցին :

176 . Այս կրաւորականը երբեմն լինի՞ն
 նշանակու թիւնն ունի . ինչպէս : Խաստովան
 առնին առ քեզ : Այսու յայտ առնին հոգ
 ւոյն շնորհք :

177 . Աերգործական ԴՆԵՄ

ՍԿ . ներ .	Վնեմ .	դնեա .	դնէ .	կը րնէմ :
	Վնեմք .	դնէք .	դնեն .	
Անց . անկ .	Վնէի .	դնէիր .	դնէր :	
	Վնէայք .	դնէիք .	դնէին .	
Անց . հաս .	Եդի .	եդեր ,	եդիր ,	եդ :
	Եդայք .	եդիք .	եդին :	
Այստանի .	Եդից .	դիցեա .	դիցէ :	
	Վիցուք .	դիջիք .	դիցեն .	
Հրամայ .	Վիր .	դիջիր .	մի դներ :	
	Վիք .	դիջիք .	մի դնէք :	
Սարսա .	Վնիցեմ .	դնիցեա .	դնիցէ :	
	Վնիցեմք .	դնիցէք .	դնիցեն :	

178 . կրաւորական :

ՍԿ . ներ .	Վնիմ .	դնիա .	դնի .	կը րբոմիմ :
	Վնիմք .	դնիք .	դնին :	
Անց . անկ .	Վնէի .	դնէիր .	դնէր .	դնիւք :
	Վնէայք .	դնէիք .	դնէին .	
Անց . հաս .	Եդայ .	եդար .	եդաւ :	
	Եդայք .	եդայք .	եդան :	

Ապարանի . Եղայց . դիցիս . դիցի :
 Դիցուք . դիջիք . դիցին :
 Հրամայ . Դիջիր . մի՛ դնիր . եղարուք .
 մի՛ դնիք :
 Ստորա . Դնիցիմ . դնիցիս . դնիցի :
 Դնիցիմք . դնիցիք . դնիցին :

179 . Երգործական ՈՒՏԵՄ Կ՝ՈՒՄԻՏ :

ՍԷ . ներ . Ուտեմ . ուտես . ուտէ :
 Ուտեմք . ուտէք . ուտեն :
 Անց . անի . Ուտէի . ուտէիր . ուտիր :
 Ուտէաք . ուտէիք . ուտէին :
 Անց . հաս . Կերայ . կերար . կերաւ :
 Կերաք . կերայք . կերան :
 Համ . Կերի . կերեր . եկեր , կեր :
 Կերաք . կերիք . կերին :
 Ապարանի . Կերայց . կերիցես . կերիցէ :
 Կերիցուք . կերիջիք . կերիցեն :
 Հրամայ . Կեր . կերիջիր . ուտիջիր .
 մի՛ ուտեր :
 Կերայք . կերէք . մի՛ ուտէք :
 Ստորա . Ուտիցեմ . ուտիցես . ուտիցէ .
 Ուտիցեմք . ուտիցէք . ուտիցեն :

180 . Կրատորական ՈՒՏԻՄ Կ՝ՈՒՄՈՒՄԻՏ :

ՍԷ , ներ . Ուտիմ . ուտիս . ուտի :
 Ուտիմք . ուտիք . ուտին :

Անց . անի . Ուտեի . ուտելիր . ուտեր :
 Ուտեար . ուտելք . ուտելին :
 Անց . հար . Կերայ . կերար . կերաւ :
 Կերարք . կերայք . կերան :
 Ապառնի . Կերայց . կերիցիա . կերիցի .
 Կերիցուք . կերիցիք . կերիցին :
 Հրամայ . Կերիջիր . ուտիջիր . մի ուտիր :
 մի ուտիք :
 Սարա . Ուտիցիմ . ուտիցիա . ուտիցի :
 Ուտիցիմք . ուտիցիք . ուտիցին :

181 . Չեզոք ՅԱՌՆԵՄ ոք Կ'ԵԼԷՏ :

ՍԿ . ներ . Յառնեմ . յառնես . յառնէ :
 Յառնեմք . յառնէք . յառնեն :
 Անց . անի . Յառնեի . յառնելիր . յառներ :
 Յառնեարք . յառնելիք . յառնելին :
 Անց . հար . Յարեայ . յարեար . յարեաւ :
 Յարեարք . յարեայք . յարերուք :
 յարեան :
 Ապառնի . Յարեայց . յարիցես . յարիցէ :
 Յարիցուք . յարիցէք . յարիցեն :
 Հրամայ . Երի . յարիջիր . մի յառներու
 Երիք . յարերուք . մի յառնէք :
 Սարա . Յառնիցեմ . յառնիցես . յառնիցէ :
 Յառնիցեմք . յառնիցէք . յառնիցեն :

182. Արգործական ՏԱԾ Կոպտոս (Վ) ։

Մհ. ներ.	Տամ.	տամ	տայ ։
	Տամք.	տայք.	տան ։
Անց. անկ.	Տայի.	տայիր.	տայր ։
	Տայար.	տայլք.	տային ։
Անց. կար.	Ետու.	ետուք.	ետ ։
	Տուար.	ետուք.	ետուն ։
Ապարանի.	Տայ.	տայես.	տայէ ։
	Տայուք.	տայիր.	տայեն .
Հրամայ.	Տուք.	տայիր.	տայիր, մի
	Տուք.		տար. մի տայք ։
Սարգս.	Տայեսմ.	տայես.	տայէ ։
	Տայեսք.	տայէք.	տայեն ։

183. Կրտորական ՏՈՒԵԱԼ ԼԻՆԻՄ .

Էլ արոտի ։

Մհ. ներ.	Տուեալ լինիմ.	լինիա .	լինի ։
	Տուեալ լինիմք.	լինիք .	լինին ։
Անց. անկ.	Տուեալ լինեի.	լինեիր .	լիներ ։
Անց. կար.	Տուեալ լինեար.	լինեիրք .	լինեին ։

(1) Միայնակ բայերուն տշխարհարար փոխանակ էլ մասնիկով բանու . կո մասնիկով կը գործածենք սովորաբար ինչպես կոպտոս . կոպտոս . կոպտոս ։ Եւ այս մասնիկը բային կից կը գրուի ։

Ապարտ . Տայլիմ . տուայց . տայլու . տայլի ։
 Տայլիմք . տայլիք . տայլին ։
 Հրամայ . Տուեալ լեր . տուեալ լիջիւր . լինիջիւր ։
 Տու լեալ լերուք ։
 Սարտ . Տայլիմ . տայլու . տայլի .
 Տայլիմք . տայլիք . տայլին ։

184 . Չեզոք գ.ԱՄ հոգամ ։

Սն . ներ .	Գամ .	գաս .	գայ .
	Գամք .	գայք .	գան ։
Անց . անկ .	Գայի .	գայիր .	գայր .
	Գայարք ։	գայիք .	գային ։
Անց . հաս .	Եկի .	եկեր .	եկն .
	Եկարք .	եկիք .	եկին ։
Ապարտի .	Եկից .	եկեացես .	եկեացէ .
	Եկեացուք .	եկեալիք .	եկեացեն ։
Հրամայ .	Եկ .	եկեալիր .	գայլիր .
	Աի գար .	եկայք .	մի գայք ։
Սարտ .	Գայցեմ .	գայցես .	գայցէ .
	Գայցեմք .	գայցէք .	գայցեն ։

185 . Չեզոք երթ.ԱՄ հերթամ ։

Սն . ներ .	Երթամ .	երթաս .	երթայ .
	Երթամք .	երթայք .	երթան ։
Անց . անկ .	Երթայի .	երթայիր .	երթայր .
	Երթայարք .	երթայիք .	երթային ։

Անց . կարս .	Չողայ .	չողար .	չողաւ .
	Չողար .	չողայք .	չողան .
Ազատանի .	Երթայց .	երթիցես .	երթիցէ .
	Երթացուք .	երթիջիր .	երթիցեն .
Հրամայ .	Երթ ,	երթիջիր .	մի երթար :
	Երթայք .	մի երթայք :	
Սարսա .	Երթայցեմ .	երթայցես .	երթայցէ .
	Երթայցեմք .	երթայցէք .	երթայցեն :

Պ Ա Վ Ա Ս Ա Ի Ո Ր Բ Ա Յ Ք

186 . Պահասաւոր կ'ըսուին այն բայերը , որ իրենց մէկ կամ քանի մը եզանակներն ու ժամանակները չունին , և կը քացուի ասոնց պակասը ուրիշ ամբողջ բայէ մը :

187 . Երգործական ԱԲԻ , խնչի :

Ս . կարս .	Արբի .	արբեր .	արբ , էարբ .
	Արբար .	արբէք ,	արբիք , արբին :
Ազատանի .	Արբից .	արբցես .	արբցէ .
	Արբցուք .	արբջիր .	արբցեն :
Հրամայ .	Արբ .	արբէք :	

188 . Իւր միւս եզանակն ու ժամանակները կ'ամբողջանան ընդէ՛մ ներդործականի՛ն :

189. Երգործական ԼՈՒԱՅ. լեյի :

ՍԿ. Կար. | լուայ. լուար. լուաւ. լուարք.
 | լուայք. լուարուք. լուան :
 Ապարեւի. | լուայց. լուիցես. լուիցէ.
 | լուիցուք. լուիջիք. լուիցեն :
 Հրամայ. | լուր. լուիջիր. լուարուք :

190. Պակաս մնացած ժամանակները կը
 լրանան լե՛ժ ներգործականէն :

191. Երգործական ԾԱՆԵԱՅ, Ճանչցայ :

ՍԿ. Կար. Օանեայ. ծանեար. ծանեաւ.
 Օանեարք. ծանեայք. ծաներուք.
 Օանեան :
 Ապարեւի. Օանեայց. ծանիցես. ծանիցէ :
 Օանիցուք. ծանիջիք. ծանիցեն :
 Հրամայ. Օանիք. ծանիջիր. ծանիք.
 Օաներուք :

192. Պակաս մնացած ժամանակները կը
 լրանան ճանաչե՛մ ներգործականէն :

193. Հասարակ ՈՒՆԻՄ ունի՛մ. կը Բունի՛մ,
 կը Բունուի՛մ :

ՍԿ. ներ. Ունիմ. ունիս. ունի.
 Ունիմք. ունիք. ունին :

Անց . անկ . Ունէի . ունէիր . ունէր .
 Ունէաք . ունէիք . ունէին .
 Սորոս . Ունիցիմ . ունիցիս . ունիցի .
 Ունիցիմք . ունիցիք . ունիցին :

194. Պակաս մնացած ժամանակները կը
 լրանան հաշոմ կամ հաշոմ ներգործականէն :

195. Չեզոք ՊԱՐՏԻՄ , պէտք է ինձի :

ՍԿ . ներ . Պարտիմ . պարտիս . պարտի .
 Պարտիմք . պարտիք . պարտին :
 Անց . անկ . Պարտէի . պարտէիր . պարտէր .
 Պարտէաք . պարտէիք . պարտէին :
 Սորոս . Պարտիցիմ . պարտիցիս . պարտիցի .
 Պարտիցիմք . պարտիցիք . պարտիցին :

196. Այս ժամանակները միայն կան և
 կը բանին . և պակաս մնացածներն ալ չեն
 լրանար ուրիշ բայէ :

197. Կայ նաեւ սրարտիմ , պարտեցայ ,
 պարտեցայց , պարտահան լինիմ , այն ուրիշ է :
 Կայ նաեւ սրարտիմ , յաղթոիմ , պարտեմ
 ներգործականին կրաւորականը որ դար-
 ձեալ ուրիշ է :

198. Ներգործական ԳՈՂՅԵՍ , ըսես , սեպես :

ՍԿ . ապաս . Գողցես . գողցէ . գողցուք .

Վոսգընք . գոսցենն . գոգ .

Վոսգընք . գոգէք :

199 . Այս չափս միայն կը գործածուի և
ուրիշ ժամանակներ չունի :

ԱՆԴԻՄ Կամ ԴԻՄԱԶՈՒՐԿ ԲԱՅԵՐ

200 . Անգէմ կամ Վ՛նմազուրկ կը լաւին
այն բայերը , որ շատ պահատուոր ըլլալով ,
միայն քանի մը երրորդ դէմքեր կը բանին . և
իրենց դէմքը ցուցնող անուն մ'ալ չունին
քովերնին : Վնչպէս .

Մարթի , մարթեր . մարթիցի , կարելի . . .

Պարի . պիտէր , պիտեցաւ .

պիտիցի . պէտքէ . . .

Յաւէ . յաւ կ'ըլլայ : Հասանել . կոգայ :

Վիպի . Պատահի . Հանդիպի , կըլլայ որ :

Ասի . Արեւի . Թուի . կը կարծուի որ :

Ամպէ . Անձրեւէ . Արտայ . Վառապէ .

Մռնչէ :

201 . Այս վերջինները Ամպէ , անձրեւէ
. . . Թէեւ կ'ունենան միւս դէմքերն ալ
և իրենց դէմքն յայտնող անուն քովերնին ,
բայց երբեմն ալ անդէմ կը մտնեն :

ԶՈՐՐՈՐԴ ՄԱՍՈՒՆԻ ԲԱՆԻ

Դ Ե Ր Բ Ա Յ

202. Դերբայ կ'ըսուի այն մասուերք բա.
նին որ անուէն ըլլալով շատ անգամ բայի պէս
կամ փոխանակ բայի կը բանի խօսքի մէջ.
ինչպէս գերանուէն մը անուան տեղ :

203. Դերբայք չորս տեսակ է. Անորիչ
դերբայ, Անցեալ դերբայ, Ապառնի դեր-
բայ, և իչ կամ ոչ և չ վերջաւորած բայ
ածականներ :

204. Անորիչ դերբայն է, բայի մը լծոր-
դութեան ճը շի փոխաւածը. ինչպէս եմ,
եղանիմ, լինիմ, գոմ, փրկեմ, փրկիմ, տե-
տանեմ, տեսանիմ, ծնանիմ, երկնչիմ, խոս-
տանամ, դենոււմ, հեղոււմ, առնեմ, յառ-
նեմ, տամ, երթամ, բայերէն ելած անորիչ
դերբայներն են, ել, եղանիլ, լինիլ, գոլ,
փրկել, փրկիլ, տեսանել, տեսանիլ, ծնա-
նիլ, երկնչիլ, խոստանալ, դենոււլ, հեղոււլ,
առնել, յառնել, տալ, երթալ, այսպէս և
ամեն բայերուն ալ :

205. Այս դերբայն անորիչ կ'ըսուի ըստ
որում բայի ամեն եղանակներուն ու ժա-
մանակներուն տեղն ալ կը դարձածուի ինչ-
պէս. Դատիմ, դատի, դատեցայ, դատե.

ցայց, դատիցիս անիրաւիչ, այցա ամէն ժա-
մանակներուն հետ ալ կը նշանակէ առան-
ձինն թէ անիրաւած է՛մ, անիրաւած է՛ի, անիրա-
ւած ըլլամ:

206. Իբրեւ անուն կը գործածուի հո-
լովուելով, և իբրեւ բայ ալ կը գործածուի
բայերու հետ գրուելով և ուրիշ ժամա-
նակներու նշանակու թիւնք տալով, որոց վը-
րայ պիտի խօսուի Քերականութեան երկ-
րորդ մասին մէջ:

207. Անորիչ դերբայները կը խանարհիւ
անուան երրորդ հոլովման պէս. ինչպէս. ել-
ելոյ. ելով. յելոյ. զել: Աղանիլ. եղանելոյ.
եղանելով. զեղանիլ. փրկել. փրկելոյ. դիրք-
կել. ճնանիլ. ճնանելոյ. ճնանելով. դճնա-
նիլ: Արկնչիլ. երկնչելոյ. հանգուցանել.
հանգուցանելոյ. հանգուցանելով. խօստանալ.
խօստանալոյ. հաւատալ. հաւատալոյ. հա-
ւատալով. զհաւատալ. զենուլ. զենելոյ. զեն-
լով զզենուլ. հեղանիլ. հեղանելոյ. հեղանե-
լով. առնում. առնելոյ. առնելով. զառնուլ:

208. Էլ, Ա երջաւորած դերբայներն ալ
էլ վերջաւորածներուն պէս կը հոլովին. լի-
նելոյ. եղանելոյ. դատելոյ. համարելոյ. և
ոչ թէ լինիլոյ. եղանիլոյ. դատիլոյ. համա-
րիլոյ:

209. Անցեալ դերբայը գարծեալ բայե-
լէն ելած բառ մ' է, որ երբեմն հոլովուե-

ըով և գոյականաց անձական գրուելով կը բա-
նի իբրև անուն . երբեմն ալ իբրև բայ
կը բանի թէ բայի հետ և թէ առանձին :

210 . Առաջին և երկրորդ լծորդութեան
բայերէն կը կազմուի անցեալ դերբայը ար-
մատին վրայ եւ կամ եղեալ մասնիկն աւելցը-
նելով, ինչպէս, փրկեմ, գործեմ, սիրեմ,
համարիմ, դատիմ, վատասկիմ, աշխատիմ,
փրկեալ, գործեալ, գործեցեալ, սիրեալ,
սիրեցեալ, համարեալ, վատասկեալ, դա-
տեալ, աշխատեալ :

211 . Արրորդ լծորդութեան բայերէն
կը կազմուի արմատին վրայ աչեալ աւելնա-
լով, ինչպէս, հաւատամ, խոտանամ, ա-
մամ, աղամ, մերկանամ, սաստկանամ, խա-
ղամ, լուանամ, տոկամ, հաւատացեալ,
խոտացեալ, ամացեալ, աղացեալ, մերկա-
ցեալ, սաստկացեալ, խաղացեալ, լուացեալ,
տոկացեալ :

212 . Ուղանեմ և լիմ, նիլմ վերջաւորուած
բայերէն կը կազմուի անցեալ դերբայը, ան-
ցեալ կատարելին ուղի եւ եայ յանդերուն
տեղ ուղեալ աւելցնելով, ինչպէս, զօրացու-
ցանեմ, հանգուցանեմ, կենդանացուցանեմ,
մեռուցանեմ, դարձուցանեմ, հասուցա-
նեմ, մերձեցուցանեմ, մատուցանեմ, դար-
թուցանեմ, զօրացուցեալ, հանգուցեալ,
կենդանացեալ, յարուցեալ, կեցուցեալ :

մեռուցեալ, դարձուցեալ, հասուցեալ մերձեցուցեալ, մատուցեալ, դարձուցեալ, Արհնչիմ, մատչիմ, հանգչիմ, կորնչիմ, մարանչիմ, մեղանչեմ, դարձչիմ, փախչիմ: — Այլուցեալ, մատուցեալ, հանգուցեալ, կորուսեալ, մարտուցեալ, մեղուցեալ, դարձուցեալ, փախուցեալ:

213. Չորսորդ լծորդութեան բայերէն կը կազմուին անցեալ դերբայը արմատին վրայ եւալ աւելնալով, ինչպէս առաջին և երկրորդ լծորդութեան բայերէն ինչպէս. դեմում, դիտեալ, հեղում, հեղեալ, թողում, թողեալ:

214. Չորսորդ լծորդութեանք բայեր կան որ արմատին վրայ նամ առնելով կը կազմուին. այս տեսակներուն անցեալ դերբայը երբեմն ուցեալ կ'ըլլայ, և այն բայերը որոնք չի յանգով ալ կը գործածուին: ինչպէս. փախնում, դարձնում, ուսնում, ցաննում, փախուցեալ, դարձուցեալ, ուսուցեալ, ցասուցեալ:

215. Արտուղի բայերուն անցեալ դերբայներն ալ դարձեալ ոմանց արմատին վրայ, և ոմանց անցեալ կատարեալի յանգին տեղ եւալ և երբեմն ուցեալ աւելնալով կը կազմուին. ինչպէս. առնեմ, առնիմ, արարեալ, դնեմ, դնիմ, եղեալ, ուտեմ, ուտիմ, կերեալ, յառնեմ, յարուցեալ, սամ, կերեալ:

առեալ . գամ , եկեալ . երթամ , երթեալ :

216 . Պակասաւոր բայերէն որոնք որ անցեալ դերբայ չունին . անոնց անդն իրենց պակասը լրացնող բային անցեալ դերբայը կը գործածուի . միւսներն ալ արմատին վրայ եւալ առելով կը կապուեսին . միայն ճանեաց ին անցեալ դերբայը իճ վերջաւորած բայերուն անցեալին ահա ոչեւալ կ'առնու . ինչպէս . արբի . արբեալ . լուայ . լուեալ . ճանեաց . ճանուցեալ . առնիմ . կալեալ :

217 . Անցեալ դերբայը կը բանի իբրեւ անուն ածականաբար . ինչպէս . Սեղէդն ջախջախեալ մի բեկցէ . և զղաարոյցին առկայծեալ մի շիջուցէ : Մահ աչ իմացեալ մահ է , մահ իմացեալ անմահութիւն է :

Եւ կը հարալի անաւան երրորդ հարմման վրայ :

218 . Իբրեւ բայ կը գործածուի , թէ իբրեւ առանձին գիտաւոր բայի մը անդ , և թէ էական բայերու հետ : Իբրեւ գիտաւոր բայ ինչպէս գործածուիլը քերականութեան երկրորդ մասին մէջ պիտի ցոյց տամք . հա միայն դնեմք օրինակները թէ էական բայերուն հետ ինչպէս կը բանին :

219 . Անցեալ դերբայն իճ էականին հետ բանելով կը նշանակէ անցեալ ժամանակ մը , այնպէս որ գործը ընցած և վրան ալ քիչ մը ժամանակ անցած կը նշանակէ : ինչպէս .

Սիրեալ եմ. սիրած եմ, սիրուած եմ =
 Սիրեալ ես. սիրած ես, սիրուած ես =
 Սիրեալ է. սիրած է, սիրուած է =
 Սիրեալ եմք. սիրած ենք, սիրուած ենք =
 Սիրեալ էք. սիրած էք, սիրուած էք =
 Սիրեալ են. սիրած են, սիրուած են =

Արձակեալ եմ. կեալ ես. արձակեալ է =
 Արջակած եմ. արջակած ես. արջակած է =
 Արձակեալ եմք. կեալ էք. արձակեալ են =
 Արջակած ենք. արջակած էք. արջակած են =

Թառսցեալ եմ. ցեալ ես. Թառսցեալ է =
 Թառած եմ. Թառած ես. Թառած է =
 Թառսցեալ եմք. թառսցեալ էք. Թառսցեալ են =
 Թառած ենք. Թառած էք. Թառած են =

Տեսեալ եմ. տեսեալ ես. տեսեալ է =
 Տեսած եմ. տեսած ես. տեսած է =
 Տեսեալ եմք. տեսեալ էք, տեսեալ են =
 Տեսած ենք. տեսած էք. տեսած են =

Քարձեալ եմ. ձեալ ես. քարձեալ է =
 Վերոցած եմ. վերոցած ես. վերոցած է =
 Քարձեալ եմք. ձեալ էք. քարձեալ են =
 Վերոցած ենք. վերոցած էք. վերոցած են =

Յուսացեալ եմ. ցեալ ես. յուսացեալ է =
 Յուսացած եմ. յուսացած ես. յուսացած է =

Յուսացեալ եմք . ցեալ էք . յուսացեալ եմք :

Յուսացած էիք . յուսացած էիք . յուսացած էիք :

Ըրարեալ եմ . ըրեալ ես . արարեալ է :

Ըրած էմ . ըրած ես . ըրած է :

Ըրարեալ եմք . ըրեալ էք . արարեալ ենք :

Ըրած էիք . ըրած էիք . ըրած էինք :

220. Ամանապէս ալ եմ ին անկատարին
 հետ կը բանի և կը ցուցնի անցեալ ժա-
 մանակ . այնպէս որ գործը լինեցած և իրան
 ալ շատ ժամանակ անցած կը ցուցնի :
 Ինչպէս .

Ամանեալ էի , Բարեւոյ էի , Բարեւոյ էի =

Ամանեալ էիր , Բարեւոյ էիր , Բարեւոյ էիր =

Ամանեալ էր , Բարեւոյ էր , Բարեւոյ էր =

Ամանեալ էար , Բարեւոյ էիք , Բարեւոյ էիք =

Ամանեալ էէք , Բարեւոյ էիք , Բարեւոյ էիք =

Ամանեալ էին , Բարեւոյ էին , Բարեւոյ էին =

Հարեալ էի , Հարեալ էիր , Հարեալ էր .

Օարկած էի . զարկած էիր . զարկած էր :

Հարեալ էար , Հարեալ էիր , Հարեալ էին .

Օարկած էիք . զարկած էիք . զարկած էին :

Նարեալ էի , Նարեալ էիր , Նարեալ էր .

Նարած էի . Նարած էիր . Նարած էր :

Նարեալ էար , Նարեալ էիր , Նարեալ էին .

Նարած էիք . Նարած էիք . Նարած էին :

Օղևեայ էի, օղևեայ էիր, օղևեայ էր .
 Սորևած էի . Տորևած էիր . Տորևած էր =
 Օղևեայ էաք, օղևեայ էիրք, օղևեայ էին .
 Սորևած էինք . Տորևած էիրք . Տորևած էին =

Տուեայ էի, ատեայ էիր, ատեայ էր .
 Տուած էի . ատւած էիր . ատւած էր =
 Տուեայ էաք, ատեայ էիրք, ատեայ էին .
 Տուած էինք . ատւած էիրք . ատւած էին =

221. Ամանապէս կը բանի իցե՛մ էականի՛ն
 հեա, և կը նշանակէ թէ՛ս թեամք եղած ը-
 ւալ . ինչպէս .

Հասեայ իցե՛մ, հասեայ իցե՛ս, հասեայ իցե՛ .
 Հասած ըլլամ . հասած ըլլաս . հասած ըլլայ =
 Հասեայ իցե՛մք, հասեայ իցե՛ք, հասեայ իցե՛ն .
 Հասած ըլլանք . հասած ըլլաք . հասած ըլլան =

Ուսեայ իցե՛մ, ուսեայ իցե՛ս, ուսեայ իցե՛ .
 Սոլլամ ըլլամ . սոլլամ ըլլաս . սոլլամ ըլլայ =
 Ուսեայ իցե՛մք, ուսեայ իցե՛ք, ուսեայ իցե՛ն .
 Սոլլամ ըլլանք . սոլլամ ըլլաք . սոլլամ ըլլան =

Եկեայ իցե՛մ, եկեայ իցե՛ս, եկեայ իցե՛ .
 Եկած ըլլամ . եկած ըլլաս . եկած ըլլայ =
 Եկեայ իցե՛մք, եկեայ իցե՛ք, եկեայ իցե՛ն .
 Եկած ըլլանք . եկած ըլլաք . եկած ըլլան =

222. Անցեալ դերբայը կը բանի նաեւ լինի՞մ էականին հետ . ամեն եղանակներու մէջ ու ժամանակներու մէջ , և կը նշանակէ նոյն դերբային բային կրաւորականը , Այլ երբ ներդարձական մը յատուկ կրաւորական չունենայ , այսպէս անցեալ դերբայը լինի՞մ էականին հետ խոնարհուելով կը կազմուի այնպիսիներուն կրաւորականը . այսպէս կը կազմուի նաեւ երրորդ լծորդութեան վրայ գը նացող շատ բայերուն կրաւորականները : Արուն օրինակը կը գնենք հաս :

Ս Ա Հ Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Ե Ղ Ա Ն Ա Կ

Ներկայ :

▶ աւատացեալ լինի՞մ .	կը հաստատացուի՞մ . (1)
▶ աւատացեալ լինի՞ս .	կը հաստատացուի՞ս :
▶ աւատացեալ լինի՞ .	կը հաստատացուի :
▶ աւատացեալ լինի՞մք .	կը հաստատացուի՞նք :
▶ աւատացեալ լինի՞ք .	կը հաստատացուի՞ք :
▶ աւատացեալ լինի՞ն .	կը հաստատացուի՞ն :

Անցեալ անկատար :

▶ աւատացեալ լինե՞ի .	կը հաստատացուե՞ի :
----------------------	--------------------

(1) Երբեմն ներդարձականաբար կը նշանակէ , հաստատացած . Այլմէ . հաստատացած ինչեւն :

Ի՞նչ աստացեալ լինէիր .	Կը Կաստ աստացեալ Կիր =
Ի՞նչ աստացեալ լինէր .	Կը Կաստ աստացեալ Կր =
Ի՞նչ աստացեալ լինէար .	Կը Կաստ աստացեալ Կրն =
Ի՞նչ աստացեալ լինէիր .	Կը Կաստ աստացեալ Կրն =
Ի՞նչ աստացեալ լինէին .	Կը Կաստ աստացեալ Կրն =

Ընդեալ կատարեալ :

Ի՞նչ աստացեալ Եղէ .	Կը Կաստ աստացեալ Եղ =
Ի՞նչ աստացեալ Եղեր .	Կը Կաստ աստացեալ Եղր =
Ի՞նչ աստացեալ Եղել .	Կը Կաստ աստացեալ Եղւ =
Ի՞նչ աստացեալ Եղար .	Կը Կաստ աստացեալ Եղն =
Ի՞նչ աստացեալ Եղէր .	Կը Կաստ աստացեալ Եղրն =
Ի՞նչ աստացեալ Եղեն .	Կը Կաստ աստացեալ Եղրն =

Ըստ Գրքի :

Ի՞նչ աստացեալ Եղէց .	Կը Կաստ աստացեալ Եղց =
Ի՞նչ աստացեալ Եղցիս .	Կը Կաստ աստացեալ Եղցս =
Ի՞նչ աստացեալ Եղցի .	Կը Կաստ աստացեալ Եղց =
Ի՞նչ աստացեալ Եղցուք .	Կը Կաստ աստացեալ Եղցն =
Ի՞նչ աստացեալ Եղի՞ր .	Կը Կաստ աստացեալ Եղր =
Ի՞նչ աստացեալ Եղցին .	Կը Կաստ աստացեալ Եղրն = Կը .
Ի՞նչ աստացեալ լիցի՞մ . լիցիս . լիցի . . . :	

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ի՞նչ աստացեալ լեր .	Կը Կաստ աստացեալ Լեր =
---------------------	------------------------

Հաւատացեալ լինիր . լինիջիր . եղիջիր =
 Մի լինիր հաւատացեալ . Մի հասարացորի =
 Հաւատացեալ լերուք . հասարացորեցեք .
 ԿՏ . եղերուք եղիջիր . ԿՏ հասարացեք =
 Մի լինիք հաւատացեալ . Մի հասարացորի =

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Հաւատացեալ լինիցիմ .	հասարացորիՏ =
Հաւատացեալ լինիցիա .	հասարացորիա =
Հաւատացեալ լինիցի .	հասարացորի =
Հաւատացեալ լինիցիմք .	հասարացորիՆք =
Հաւատացեալ լինիցիք .	հասարացորիք =
Հաւատացեալ լինիցին .	հասարացորին =

Մյայէս է նաեւ . առեալ լինիմ . լը
 ւեալ լինիմ . թողեալ լինիմ . ընթերցեալ
 լինիմ . . . =

223 . Մնցեալ դերքայն է արկան բայի հետ
 բանած ժամանակ , կրնայ թէ յետ թէ յա
 ռաջ դրուիլ . միանգամայն երկուքին մէջ
 անդն ուրիշ մասուեր բանի եւս մաներով .
 յոգնակիներու մէջ երբեմն քով ալ կը դըր
 ուի = ինչպէս .

Ի անուն տեառն օրհնեալ , որ ոչ գիտէ
 զօրէնս և նշովեալք են = Աչ ինչ մահու արժա
 նի է գործեալ : Իր ժողովն նոցա խոովեալ : Ի
 լէ ես զհարձացեալ : Ինն աչք նոցա ծանցաւ

ցեալ : Ի մկրտութիւնն Յովհաննոս եւ Տէր-
 փեալ : Ի ինէր Յուդիթ Ռեծացեալ եւ պարոտեալ :
 Լին հանապաղորդեալ : Ի տաճարին :

224. ԱՊԱՌՆԻ ԴԵՐԲԱՅ

Ապառնի դերբայք կը կազմուի անորիչ
 դերբային վրայ ոչ մասնիկը գնելով . ինչպէս
 ելոց , եղանելոց , լինելոց , սիրելոց , ապրե-
 լոց , գանելոց , խոտանալոց , մատուցանե-
 լոց , դառնալոց , փախչելոց , գնելոց (A) , հեղ-
 լոց , թողլոց , առնելոց , առնելոց , գնելոց ,
 յառնելոց , տալոց , գալոց , երթալոց . . . :

225. Ապառնի դերբայն ալ անցն ալ դեր-
 բային պէս կը բանի եճ , եի . իցեճ էականնե-
 բուն հետ . հաս կը գնեմք մէկ մէկ օրինակ
 որմէ դիւրաւ կը սովորուի նշանակուածիւնք :

Սիրելոց եմ .	պիտի սիրեմ ,	պիտի սիրուիմ :
Սիրելոց ես .	պիտի սիրես .	պիտի սիրուիս :
Սիրելոց է .	պիտի սիրէ .	պիտի սիրուի :
Սիրելոց եմք .	պիտի սիրենք ,	պիտի սիրուինք :
Սիրելոց եք .	պիտի սիրէք ,	պիտի սիրուիք :
Սիրելոց են .	պիտի սիրեն ,	պիտի սիրուին :

(A) Չորրորդ լծարգուածեան անորոշ դերբայներուն հա-
 լովածէն առնուելով օրգառնի դերբայք , ու ձայնաւորը կը
 կ.բառի :

Մանեղոյ եմ.   առնեղոյ ես.   առնեղոյ է ։
 Պարի ընեմ.   պիարի ընես.   պիարի ընէ ։
 Մանեղոյ եմք.   առնեղոյ էք.   առնեղոյ են ։
 Պարի ընեսք.   պիարի ընէք.   պիարի ընեն ։

Գարոյ էի.   գարոյ էիր.   գարոյ էր ։
 Պարի գայի.   պիարի գայիր.   պիարի գար ։
 Գարոյ էաք.   գարոյ էիք.   գարոյ էին ։
 Պարի գայիսք.   պիարի գայիրսք.   պիարի գային ։

Տարոյ իցեմ.   տարոյ իցես.   տարոյ իցէ ։
 Տարո- ըլլամ.   տարո- ըլլաս.   տարո- ըլլայ ։
 Տարոյ իցեմք.   տարոյ իցէք.   տարոյ իցեն ։
 Տարո- ըլլանսք.   տարո- ըլլասք.   տարո- ըլլան ։

226. Սահմանապահան ապառնիսն ընեմ նշա-
 նակութենէն աւելի սասակութիւն մը և
 անշուշտութիւն մը ունի առնեղոյ իմ ա-
 պառնի գերբային պիարի ընեմ նշանակու-
 թիւնք ։

227. Բ Ա Յ Ա Ճ Ա Կ Ա Ն Ք

Տեսակ տեսանի յանդերով բայածական-
 ներ կամ բայանուններ շատ են, սակայն ա-
 սանց միջէն իլ, ող, և լի վերջաւորածներն
 են շատ գործածուած ։

228. Աշ և իշ վերջաւորած բայածական
 ներքը կը կազմուին բայերուն անցեալ կա-
 տարեալէն միշտ. առաջին և երկրորդ լծոր-
 դութեան բայերուն մէջ կը կազմուին նաև
 Սահմանական ներկայէն : Ինչպէս .

Փրկիչ . աղատող . աղաւթիչ . պահպանող .
 պահպանիչ . բարձող . դարձող . խոստացող .
 տեսող . գիտող . ասացող . խօսող . զգեցու-
 ցանող . կամ զգեցուցող . սաշտեցող . խա-
 չեցող . ասեցող . կամեցող :

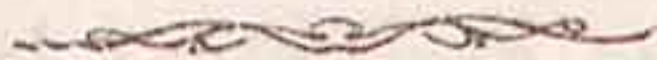
229. Աշ և իշ վերջաւորած բայածականը
 կը նշանակէ առ ժամն ընող : Իբրև անուն
 կը հարուլի երկրորդ հարավան վրայ և կը բա-
 նի . իբրև բայ ինչպիսի առնելով, որոնց վը-
 րայ քերականութեան երկրորդ մասին մէջ
 կը խօսինք :

230. Աշ և իշ բայածականներուն ամեն
 բայ սրտաշաճ չգար, ուստի ասոր տեղ, որ
 յարաբերականով, և երբեմն ն գիտնորոշով
 մ'ալ նոյն բայերուն Սահ. ներկայի երրորդ
 դէմքերը կը գործածուին : Ինչպէս .

Ար քննէն . որ զրկէն . որ կամին . որ գիտէն .
 որ վաճառէն . որ ասեայն . որ սիրէն .
 որ երկնջին . որ ըսել են . քննող . զրկող .
 կամեցող . գիտող . վաճառող . ասող կ՛մ ա-
 տեցող . սիրող . երկնջող :

231. Եւ թայսածականն ալ կը կազմուի Սահ. ներկայէն կամ անորիչ դերբայէն. և կը նշանակէ ընելու. ինչպէս առնելի. գործելի. ուտելի. ճաշակելի. խմանալի. դգալի. ընդունելի. ատելի. սիրելի. մերժելի. պատուելի. յարգելի : Ար կը նշանակեն. ընելու. գործելու. ուտելու. ճաշակելու. սիրելու. մերժելու. պատուելու. յարգելու :

232. Իբրեւ անուն կը բանի ամականաբար անուան չորրորդ հարմաման վրայ հարմուելով : Իբրեւ բայ ալ խնդիր կ'առնու. որուն վրայ իւր տեղը կը խօսիմք :

Գ Լ Ո Ւ Խ Զ .

Վ Ե Յ Ե Ր Ր Ո Ր Դ Մ Ա Ս Ո Ւ Ն Ի Բ Բ Ա Ն Ի

Մ Ա Կ Բ Ա Յ

233. Մակբայն է վեցերորդ մասունք բանի. բառ՝ որ հարմար և ոչ ուրիշ փոփոխութիւն ունի. և բայի վրայ դրուելով անոր մէկ պարագայն կը յայտնէ. այսինքն բային գործուածին կերպը, տեղը, ժամանակը, հարցումը, բացատրութիւնը, ստորատրութիւնը և այլն պարագայները կը ցու-

ցընէ : Այլ բայէն թէ յետ թէ յառաջ մի
անգամայն կը գրուի , երբեմն մէջ տեղեր
նին ուրիշ մասուեր բանի ալ մանեկով =
Արմեց օրհնակները կը գնենք հաս :

Մասն զորդին քս այս :

Աստ է կամ անդ :

Անդանոյ է :

Անդրեան դարձայց :

Օն արիք գնասցաք աստի :

Որ այսին դարձուցանես զժա.
ուանգաւ թիւնն իմ յիս :

Անորապս դառնամ բնուսին սեւաւ
ցեալ :

Ժողովէին աստի եւ անտի :

Ե՛րբ տեսաք զքեզ մերի :

Երբեք զվիճիմն խաճատէին :

Ու երբեք այնպէս իօսեցաւ ճարդ
որպէս այնն այն :

Ահա հաւք , ահա մայր :

Ահա աստի էմ տէր , այժմ :

ասացի ձեզ միշտ եղևալ :

Այն ինչ մեռեալ էք :

Արդարեւ այնպէս չա՞ն մեռաւ :

Այո կեսաւ ի նա սատանայ :

Արդե՞հ ի՞նչ դատապարտեալ է :

Այդպէ՞ս պատասխանի աստ քա-
հանայապէտիդ :

Ո՞րքով ես տեսել զձեզ , համա-
րէին թէ գոռե կանխիցէ եւ
զնոսա երկիրն :

Գոռե երբեք յափշտակիցէ :

Գոռե ոչ իցէ մեզ եւ ձեզ
բաւական :

որդիդ հոս բեր :

հոս է , իմ հոն :

հոն է :

նորե՞ն էս դատեալ :

հարե՛ եւէն երկուստ ասիւն
որ այս պեղ նորե՞ն ինչի ի
դարձանէս ի՞մ ժառանգու-
թիւնը :

Բուրովին սեւա՞ծ ի՞նչ դառ-
նամ անիկայ :

աստիէն անդիէն ի՞նչ լուր-
եղի է՛րբ մերի պեսուն ,
աստիէն ճը մե՞նչի ի՞նչ խաճի-
մեմեւին ճարդ ճը այնպէս ի՞նչ
իօսեցաւ ինչպէս այն ճարդը =
ահա իրա՞հ , ահա մայր :

հոս էմ պեր , որե՞ս լեղա՞ծ
լսի Յեղ հի՞մ :

որե՞ս նոր մեա՞ծ էր :

ի՞րա այնպէս զո՞ւր մեաւ =
եպո՞ղ ճիւսա անոր ստորմանն =
հի՞մախաւնի դարապարտեալ =
այդպէս ի՞նչ պատասխանէս քա-
հանայապէտին :

որքով եւէն Յեղի (ի՞նչ ի՞րա-
րե) լուսոյ թե ի՞նչ խաճի-
ղիւնս , աւ ի՞նչ երկր :
լուսոյ թե յո՞վրայի :

լուսոյ որ մեղի ու Յեղի լու-
բառիմանայ :

Գարջեալ ասեմ՝ ուրախ լերուք .
 Գեա ես եկին .
 Եթէ թշնամւոյն նախատեալ
 էր . համբերէի արդեօր .
 Ձի՞ է , ղի՞ խորդաս .
 Ձիտ՞րդ գիտէ .
 Ի՞քր իշխես սառնել զայդ .

Ի՞քրե՛ գիտաց .
 Իսկ ե իսկ ծանկանն .
 Իսկոյն մեկնեցաւ .
 Լաւելեայն խորհեցաւ արձակել
 զնա .
 Լաիկ ի՞նչ ծածկեցաւ .
 Աշակերտ Յիսուսի ՚ի ծածոսի .
 Կենդանւոյն կամեցան կլանել
 զմեզ .

Կարի զօրանալ .
 Կամովին մեռանէր .
 Հայերէն գիտես .
 Հեռուսար սեւանել .
 Ի հեռուսար ներգործել .
 Հարձեղ հասանել .
 Հանապաղ ընդ ձեզ էի .
 Չի՞ սախք ե չի՞ սաւք .
 Ծեղք շափել .
 Ծըմարիտ ասել .
 Մինչ կենդանիս էր .
 Մինչդեռ հայէիս նորա .
 Մինչևէ՛ էր ծնեալ .
 Մինչևէ՛ հաւու խօսեալ .
 Եղէւ յանիարծաիկ հնչուե . . .
 Հատուցէ քեզ յայսնասէս .
 Յոյ՛ իմաստուն ես .
 Նախ սառնել , ապա ուսուցանել .
 Անախ ե եր չուտել .

Նորէն իջեմ ուրախ եղիտ .
 Նոր , հի՞մա էիսն .
 Եթէ թշնամին նախապէր , սե-
 ռաչա ի՞նչ համբերէի .
 Ի՞նչ է , ի՞նչ ի՞նչ խորդաս .
 Ի՞նչպէս գիտէ .
 Ի՞նչպէս ի՞շխես ասիկա ը-
 նելու .

Երբ որ գիտցաւ .
 անմիջապէս ճանչցան .
 անմիջապէս հեռացաւ .
 Գաղտնի զանիկս լուր քառ
 խորհեցաւ .
 սոսիկ ճշ ծածկուեցաւ .
 Յիսուսին գաղտնի աշակերտս
 ուղեղին մե՛տ ուղ ուղ նկե՛ր

Ի՞նչպէս զօրանալ .
 Ի՞նչպէս ի՞նչ մեռնէր .
 Կայերէն գիտես .
 Կեռուսէն պեմնել .
 Կեռուսէն ներգործել .
 Կեմին լըւայ հասնել .
 Գրա յեղի հեք էի .
 Յի՞ սախք յի՞ սալ քառե՛ք .
 ուղիղ ասի՛ել .
 Ծըմարիտ ասել .
 ասի որ ի՛նչդանի էր .
 Երբ անուր ի՞նչ նայէին .
 դեռ լեր ծնած .
 դեռ հաւ լիսսած .
 յանիարծ հո՛ւ մ եղաւ .
 յայսնի լճարե ղե՛ղի .
 զայս իմաստուն ես .
 սոսաջ ընել էքառ սովեցնել .
 մայն անիկ լուսիլ .

Ի ներհանապա աստուցն .
 Արուս՝ շապ ասուա .
 Երթիցն շարձ 'ի շէնան .
 Ընդմանսի ամբարիշտք շոջն .

 Աստի՞ քսա .
 Արուս կամեցաւ և արար .
 Ա՞ր էն օժեկանք քո .
 Ար ուրե՞ք խոստովանիլ .
 Աստի՞ն աստի՞ն և կեալ հասեալ
 և ին .
 Արոյն ծաղեալ .
 Ա՛լ զխաւս զձեզ .
 Պատասխանի ետուն զխաւս .
 Չէ՛ և հասեալ ծամանակ խն .
 Չէ՛ ես զխաւսին զզիրս .
 Մի՛ն սա՛ իցէ .
 Գրեալ է զ՛ փորձեցես .
 Սաստի՞ս որոտալ .
 Վերստի՞ն ծնանիլ .
 Վայրատար կեալ .
 Վաղձաղտի՞ն . . . և զկցին .
 Վաղ քաջ ընդ աստուսն և կինն 'ի
 զերեզմանն .
 Թերեւս ամաչեցնե՛ն յորդւոյ
 աստի իմն .
 Տոխտին ո՛չ խննայ ք .
 Եւ քոխոս սասքն նարա կակ
 դասցին .
 Փոքր իսա էս և կորուսանե՛ին
 զիս .
 Փոքր իսա յաւալել .
 Քանի՞օ՞ն է .
 Օն անդր հաստասեցեն .
 Օն և զն արասցէ ինձ Սաստաւս .

Թերեւս արտի ըսէ .
 որոս որ շապ արուտա .
 շոս դին գեղերն երթան .
 ամբարիշտեց շոս ինձ և
 պարի՞ն .
 Ա՞րիկոյ ին գոս .
 Ինչպէս ուղեց այնպէս ըրա .
 օժեկանք ա՞ր էն .
 Երեւն երբ և արար խոստովանիլ .
 քանի՞ ճ արեւերե եկեր հա
 սեր եին .
 շապ ծաղեալ .
 Յե՛ղի լե՛ճ գիտեր .
 լե՛ն գիտեր պատասխանեցին .
 Ժամանակս հասա՞ծ լէ .
 դե՛ս լե՛ին գիտեր գերա՞ .
 ա՞ն է զ .
 Գրուած է զ՛ իորձեր . . .
 աստի՞տալ և որոտալ .
 նորեն ծնանիլ
 իրա՞ծ արդի տարիլ .
 շապո՞ւ . . . արտի ըլլան .
 աստուսն իստալի գերեզման
 էին .
 Թերեւս այս որդիէս ամենն .

 դե՛ս լե՛ն իմանա .
 Ծիւղերը իմաց իմաց իմ
 զանան .
 Ի՛լ ճաց որ լի՞ն և իորն
 ցնե՛ին .
 Ի՛լ Ի՛լ յաւալումալ .
 ո՛ր լա՞ր է .
 Կէ՛ն Կէ՛ն , Կոն հաստ,
 արե՛ն .
 աստի՞ն աստի՞ն ընէ ինձ Աս
 տաւս .

234. Հաստ անդամ ամական անուաներ
մակբայօրէն կը վարին բայերուն վրայ բա-
ւերով. զօ :

Մը շինել : Խոր արօրել : Արդար խօսիլ : Քաջ միտ դնել :
Բարատ գործել : Համարչաի խօսիլ : Քաջ ատենաբանել : Առ-
դու ներգործել : Պարզ ատել : Թ. Բեւ անցանել : Մանրախոյ-
րնել : Փոքր թի ննջիցես : Ստիպի թի ձեռա ՚ի վերայ լանջաց
քոց հանգուցանիցես : Արջ. օրհասակաւք ընդ վախճանել :
Ճեղքն եւօրագոյնս կառսին բազումք ՚ի նոցանէ Ժապետայ ապ-
րկցան : Մեծամեծս վերայ : Երագոսն ընթանալ : Ծանրագոյնս
ատել . ե. այլն :

235. Հաստ անդամ ալ շատ անդ գոյա-
կան անուանաց դանադան հոյոսները բայերու
վրայ կ'ըսուին իբրեւ մակբայ . զօ :

Այստէ զոր արար տէր : Վաղիւ եկեացուք : Գանդ գոանդ
յերկնից ՚ի յերկիր խտարհեալ : Բազմեցուցանել զտոտ
դասս քսոս : Վարքել առ օրի : Գեշ գեշ արկանել : Յօշ յօշ
սրատառել : Բազմեցան երախոսս երախոսս : Զի՞ է ծով : Զի՞
դարձար : Զի՞ բազում եղեն նեղելք իմ : Այգոսն այգոսն :
Օր ըսր օրէ : Աթ մթ : Զամբայնի սրատրաստէ զհերակուք :
Կամա կորանալ : Կենդանոյն իջանել յանդունդս խորոց :
Խ. արեւ ե ՚ի գիւերի . . . օրհնել : Հատանել իորձ ՚ի իորձոյ :
Մերթել բայե ՚ի բայ : Զի՞ դարձուցանես : Յո՞ յո՞ յո՞ կրթաս :
Լուել առժամանակ թի : Ծախար առ ծախար սրատերակիլ : Յորժամ
գայցե : Յայնժամ փութացան : Գայի ՚ի գայի ընթանալ : Ա-
ռաւելալ համ քան ղգան : Առ սակաւ սակաւ սպառիլ Յարդ
անսպառ . ե՛ն :

Գ Լ Ո Խ Խ Է .

ԵՕԹՆԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍՈՒՆԻ ԲԱՆԻ

Շ Ա Ղ Կ Ա Պ

236 . Հարկապն է եօթներորդ մասուեր
բանի բառ անհարմ , որ բառ բառ ի և խօսք
խօսքի հետ կը կապէ :

237 . Հարկապն ամեն ատեն բառ բա
ռին շրայեր , այլ երբեմն խօսքը խօսքէն
կ'անջատէ . և խօսքերուն պատճառը կու
տայ . մեկնուածիւնը կը ցուցնէ , և այլ այս
պիսի պարագայները : Օր օրինակ .

Մըջիւնն է մեզու վասայ
վարդասպեար լինին .
Մեռանի այն , որ շըջի , և
շարժի և գնայ , և ուտէ
և բնայ .
Թէ ջուր , Բէ հաւր , Բէ եր
կիր , Բէ օդ , Բէ իցեն և
Բէ շիցեն .
Ենէ կենօք և էնէ մահու .
Արժան է հարկ մայ կայ
սերս էնէ ոչ .
Թեղեք և կամէր , սակայն ոչ
կարայ .
Թեղեք և մարմնով հետ ի եմ

Մըջիւնն ու մեղան խօսքուն
վարդասպեար իւլան .
այն որ իւլ արժի , ու իւլ պարի .
ու իւլ արժի , ու ի'երկայ , ու
ի'ուրե ու իւլ իւլ , իւլ մեանի :
Չորն ուլ իւլին աւ , երկին ուլ օ
րժն ուլ . էն , Բէ լինն .
Իկնօք ուլ , մահուամբ ուլ :
Իսպեք հարի պուլ արժան է Բէ
ուլ :
Բեղեք ի'ուլեր բայս լիցում :
Բեղեք մարմնով հետ ի էմ . բայս

այլ հոգւոյ ընդ ձեզ եմ
Ոչ պարծեցայց . Բայց կամ
Բայց եթէ 'ի տկարութիւնս
Նրա .

Թողեալ էին զանկեանց Բայց
Տայն զգէնս իւրեանց .
Ոչինչ եղիսս Բայց Տայն տե-
րեւ .

Միայն թէ նա եկեացէ .
Միայն հաւատան է կեցցէ .
Ձի իշխանութեանս իւր թան
նորս .

Վասն զի ոչ ինտրութք .
Իբր ոչ եթէ ինտրութք զառ-
պին .

Մի սք զանձինս եւ եթ իտրու-
րիցէ .

Իբր այն թէ հասեալ իցէ .
Որովս զի փառաստեայսին .
Եւրդ հասեալ իցէ քան զի շ-
րեքօրեայ է .

Որովեպէս 'ի սակաւագոյ հա-
ւատարիսմ ես .

Քանի թաղուեք յօժարե-
ցինս կամ եղևա եւ ինձ .

Փոխանակ զի սասցի թեզ թէ
տեսի 'ի ներքոյ թգինսցն
հաւատաս .

Փոխանակ զի ոչ ծանեար ըզ-
ժամանակ սցցելու թեան
քո .

Լաւ իցէ ինձ մեռանեղ քան
թէ իցեմ կեանքանի .

Լաւ է ինձ մտնասանդ մե-
ռանեղ , եւ ոչ զի զղար-
ժանս իմ սք ընդունայն
համարիցէ .

հոգւոյ յեւթ կեպ էմ :
չպարծեանմ . Բայց եթէ պիտոս-
թիանեցուս զբայց :

չեմիցինս զսպ անկն ինչ թողած
էին :

Կերեւեմ զսք Բան ըգրուս :

Կերի է ոչ ան գայց
Քայն հասարս . եւ ի սպիտ
անոր իտայն իշխանութեանց եր-

կան զի լեւ ինտրեր :
Եւ թէ պարտք ինտրերմ .

Բնա մեզ իտ անջին համար մ-
այն լը ինտրեր :

արուս թէ հասած ըլլայ :
որ իտասարուին :

Կինս հոսած ոյթի ըլլայ . վասն
զի ըրս սարու է :

որովեպէս թիլին մը հասարս-
րիմ ես :

որովեպէս զսպերն սուեցին . եւ
այ սուեցի :

որովեպէս թեզի թալին սասլը
պետայ ըսելուս ին հասարս :

որովեպէս քո սցցելու թեանդ
ժամանակը ընդցար :

անելի լուս է որ մեանիմ քան թէ
ջեկարանի ծան :

անելի լուս է մեանիմ , քան թէ
մեկն իմ պարծանքս ընդունայն
համարի :

Միշտ չի և հոց եւս ոչ ժա-
մանել աւանել նայա .

Որպէս զի շէք հնար ումեք
անցանել ընդ այն ճանա-
պարհ .

Ու իայն լուծանէք դարա-
թըս այլ . . .

Ու եկէ վասն նորա իայն .

Չորս և կոչեաց զմեզ ոչ ի-
այն ՚ի հրէից . այլ և ՚ի
հեթանոսաց .

Քանզի գնոց գնեցայք ի փա-
ռաւոր տրարէք զԱստու-
ւած .

Քանզի եթէ խառնածայն
արձակիցի ի սողն սիլ պատ-
րաստիցի ՚ի պատերազմ .

Եթէ թողուս զմեզ նայա .
Թող . ապա թէ ոչ ջնջեա և .
զիս ՚ի դարաւ թե՛նէն յոր
գրեցեք .

Ապա թէ ոչ տիկ քն պատա-
սին .

Գոնէ՛ վասն աշխատա առնելոյ
զիս այրւոյն արարից նմա
դատ .

Ապա թէ ոչ . գոնէ՛ վասն դոր-
ժոցն հաւատացեք ինձ .

Ո՛չ դիտեք եթէ տաճար էք
Աստուծոյ .

Ո՛վ է մարդ . զի յիշեա դու
զնա . կամ որդի մարդոյ .
Թէ այց ինչ արասցես դու
նմա .

Իսկ արդ զի՛նչ ասիցեմ .

Չհրեշտակս դատիսք թող
Թէ զերկրաւորս .

այնպէս որ հոց ստեղծաւ ալ ժա-
մանայ լեիև սանեւար :

այնպէս որ այն ճանապարհէն թե-
լե լեց ինար անցնիլ :

Էթ թէ մեայ շարմիւ իւ լուծեց
այլ . . .

Էթ թէ մեայ անոր համար :

Իոչեց մեզի Էթ թէ իայն հրեայ-
նեցեհ . այլ և հեթանոսեցեհն
այլ :

որովեպէս գնով գնաւեցայք . Սա-
րաւած իստաւորեցեք .

Հասն զի եթէ Գործ խառնացայն
արձակուի . պարտաւորի ո՛վ պի-
պի պարտաւորի :

Էթէ անոնց յանցանեց իւ թողուս .
Թող . Էթէ զիս ալ ջնջե այն
դարաւ թե՛նէն սոր գրեցեք :

Էթէ պիտեց իւ պարտի :

Գեթ այրիին պիս աշխատեցնե-
լասն համար պեանի՛մ անոր դա-
պասպան :

Էթէ Գեթ գործերուս համար
հասարացեք ի՛ծի :

Էթ՝ մի գիտեք . որ Աստուծոյ
տաճար էք :

այն ո՛ր մարտն է . զոր դու պի-
պի յիշես . կամ ո՛ր մարդոյ որ-
դի է . որ դու անոր այրելու-
թիւն ընես :

անանի է նե ի՛նչ ըսեմ :

հրեշտակեց իւ դատեմ . Էթ թէ
Իայն երկրաւորեց :

Անհնար է ինձ լսել բա-
նիւք, իող թէ և առնել
արդեամբք :

Եւ դո՛ւ ուրե՛ք մոլե գնեցար
Այս թէ հոգւով Աստուծոյ
հանեմ գղեւս , ուրե՛ք
հասեալ է 'ի վերայ ձեր
արքայու թիւնն Աստուծոյ :

Եւ արդ աղաչեմ առնել ա-
ղօթս :

Քանի՛ ծնաւ , ապաքին որպէս
զհայր գու՛թ ունի ընդ
անս :

Սա առախի՛ զնորին հակա-
ռակն առնելք :

Տիտ առախի՛ և տեղի իսկ բե-
ւեռայն :

Ինչ անիարելի է խօսով ւեւը ,
ո՞ր ին ծայ գործով իսպա-
րեւը :

անանի է նէ դուն ալ խեղճար
հասար թէ Աստուծոյ հոգւով
չէ հանեմ էս դեւերը, ուրե՛ք
Աստուծոյ արքայութիւնն հա-
սած է յեր իրայ :

առախի ի՛տալանձ որ աղօթե ընէս :

որովնեպէս ծնաւ . հեղեւոր
հօր տէս գու՛թ ունի ապր իը-
րայ :

Եկու պէս կամ 'ի՛նչ ըսեմ որ ա-
նոր հանառակ ի՛նչեպէս
անս բեւեռնիբուն պեղի ալ :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ը .

ՈՒԹԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍՈՒՆԻ ԲԱՆԻ

ԶԱՅՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

238 . Չայնարկու թիւնն կ'ըսուին այն
բառերը զոր կը գործածեմք խօսքի մէջ հա-
գւոյ կիրքերը , բարկու թիւնը , վախը ,
հեգնելը , զարմանքը և այլն յայանելու հա-
մար : Արոյ օրինակները կը գնեմք :

Ա՛ թշուառական :

հայ թշուառական :

Այ հնարեալ աւարքք շա-
րաթեան .

Ո՛ հեքդ և թշուառականդ .
Ո՛ սասաթեանդ .

Ո՛ւ քանի մեծ է .
Ո՛ւ մասց քոյ քաջաց .

Վա՛ր քաջքդ ինձ .

Վա՛յ ինձ .

Վա՛յ Վա՛յ քաղաք մեծ :

Եղո՛ւի ինձ .

Երանի՛ քեզ :

Անի՛-ժառայ քարի և հա-
ւասարիմ .

Ա-ա՛ղ աշխատանացս .

հայ զսոս օրերով հինգած :

հայ խեղճ ողորմելի =
ամմա սոսոս հա . (րե իրի էս-
լան) =

Վա՛յ ի՛նչ թեճ քան է =

հե՛յ քո աղաղ խելիդ =

(ա՛ղլնա էանդ) =

սորի՛ + իրի՛ճնեցս =

Վա՛յ ինձի =

Վա՛յ Վա՛յ թեճ քաղաք =

թե՛ղ + ինձի =

Երնե՛ի + է՛ի =

ա՛փերի՛ճ , քարի ու հասարի՛մ
ժառայ =

թե՛ղ + աշխատանիս =

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մ Ա Ս Ն ԵՐԿՐՈՐԴ

ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

239. Ի՞նչու երբ լեզուին օրինաւոր կարգով երբ իրարու քով շարուին իմաստ մը նշանակելու համար՝ խօսք կ'ըլլայ, որ շարադրութիւն ալ կ'ըսուի. և բաւերուն լեզուին քուն կանոններովը շարուելուն ալ համարձայնութիւն կ'ըսուի:

240. Ի՞նչու երբ ընդհանրապէս երկու գլխաւոր կերպիւ իրարու հետ կը կապուին, անունը բացին հետ, եւ անունը անուն հետ:

241. Ի՞նչու երբ բացին հետ երկու կերպով կը կապուի. իբրեւ տէր բացի, և իբրեւ խնդիր բացի:

Ք Լ ՈՒ Խ Ա.

Տ Է Ր Յ Ա Յ Ի Ե Ի Բ Ա Յ

242. Որ և իցէ խօսքի մէջ բայ մը կը գտնուի, որ ընել, ըլլալ, և ըլլուիլ կը նշա-

Նակէ՛ . նոյն խօսքին մէջ դարձեալ ուրիշ
բառ մը կը գտնուի , որ ընող , կամ ըլլող
և կամ բլաւող կը նշանակէ . այս բառը նոյն
բային տէր բային կ'ըսուի : Ար երբեմն ա-
նուն բայի ալ կ'ըսուի : Օր օրինակ .

Նստուած արար զերկինս և զերկիր :

Վերագոյն է մարդ յարարածս Նստուծոյ :

Բարձր են երկինք :

Խոր են դժոխք :

Չբանան շարիքն , և այլն :

243. Վիտաւոր բայերուն տէր բային
թուով և գէմքով համաձայնելով միշտ աւել-
զական հարով կը դրուի : Օր օրինակ :

Բաւ լիջիր նորա աշակերտ :

Մէք Մովսիսի աշակերտք եմք :

Մէք դիտեմք զի ընդ Մովսիսի խօսե-
ցաւ Նստուած :

Նստեա մեր մոռացի ժամանակաւ :

Կցը զրկի ՚ի ճառագայթից արեգական :

Խորհուրդք թիւրք անջատեն Ղստուծոյ :

Տէր իմ ծերացեալ է , և այլն :

244. Եթէ տէր բային անեզական անուն
է , բայը ստորաբար յողնակի կը դրուի .
երբեմն ալ եզակի : Օր օրինակ .

Ա. Բայը յոգնակի դրուած . Երկինք պատ-
մեն զիստս Նստուծոյ :

Խոր են դժոխք :

Միտք դբանս քննեն եւ քիւնք զկերա-
կուրս ճաշակեն :

Աեանք իմ մերձեցան 'ի դժոխս :

Սեղի եղեն աղօթք քո առաջի Աստուծոյ :

Տ'նջին յանցանք :

Բ. Աղաիի Դրոսմ . Արտասուքն զդա-
նութիւն սրտին ճշմարտ :

Աեանք իմ 'ի դժոխս մերձեցաւ :

Աղեցի կամք Տեառն օրհնեալ :

345. Հաւարական անուներն երբ տէր
բայի ըլլան , բայր ստիտարբար յոգնակի կը
դրուի , երբեմն ալ եղակի :

Ա. Յոգնակի Դրոսմ . Դողովաւորն ահն
ուներ Օգրարիայ , և զարմանացին ընդ յա-
մէն նորս :

Բանակն Վաղիամու էին 'ի ներքոյ նորս :

Աղեցի տունն Յակոբու հուր :

Այլ ձեր եւ ամենայն իսկ հեր գլխոյ
թուեալ է :

Հինգն 'ի նոցանէ յիմարք էին :

Բ. Աղաիի Դրոսմ . Անկցի ժողովաւորն
այր ընդ այր :

Այն խաժամուժ ամբօխ որ ոչ գլխէ
գորենս և նղովեալք են :

Այն միարան բաղմու թիւնն և խոնեցաւ :

Խնդրեաց վրէժ Աղօթ 'ի տանէն Յուդայ :

Աշխարհ ամենայն ՚ի շարի կայ :

Գոչեաց ամենայն այր Աշիրեմի :

Ամենայն զօրն անդանէր ընդ հեղեղաան :

246. Այլ և նոյն դէմքով շատ տէր բա-
յններ որ ըլլան, բայր սովորաբար յողնակի
կը դրուի. բայց շատ անգամ ալ եղակի .
Օր օրհեակ .

Ա. Յոգնակի դրոսած . Փայր և մեծ անդ են :
Յորեանն և հաճար ոչ հարան :

Թէ ջուր, թէ հուր, թէ երկիր, թէ օդ,
թէ իցեն և թէ չիցեն, զայն ոչ դիտեն, և
զապասաւորութիւնն յոր կարգեցան՝ ան-
դադար մատուցանեն :

Կուտեին ոմն մէմ, ոմն քար, ոմն աղիւս,
ոմն զմայր փայտն, պատգամտեին ինդալից
փութով :

Նապուր մի յաջմէ քուսմէ և մի յահեկէ :

Բ. Աղակի դրոսած . Այր իցէ մատանիդ
և դիտողդ և գուտազանդ :

Հանդերձ մարդոց, ծաղր երեւաց, և քայլ
օտից պատմէ դնմանէ :

Ամոյ և մեզ շուրջ է դնովալ :

Բարձրութեան հաւատացեալցն էր՝ սիրտ
և անձն մի :

Այն Ագրիպպա և Քերֆիկի բաղում
ապասուր, և մտին յատեանն :

Աւր ոչ է հրեաց և ոչ հեթանոս, թիպա-

տու թիւն , խուժ , դուժ , սկիւ թացի , ծա-
ւայ , աղատ :

247 . Արբ այլ և այլ դէմքով շատ տե-
քայիներ ըլան , բայր նախապատիւ դէմքին
համաձայնելով յոգնակի կը դրուի . բիչ
անդամ ալ եղակի : Օր սրինակ .

Ա . Յոգնակի շրո՞ւմ . Այս և դու և ամե-
նայն բաղմու՞թիւնդ աշակերտեսցուք Աստ-
ուածային գրոց :

Գալով դայցեմք ես և մայր քո և եղբարք
քո և երկիրագագանիցեմք քեզ :

Ահցցուք և մի մեռցուք մեք և դուք և
ստացուածք մեր :

Դու և որդիք քո և տուն նահապետու-
թեան քոյ ընդ քեզ առնուցուք :

Յորժամ դու և նա միայն իցէք :

Տնդէր մեռանիք դուք և ժողովուրդ քո :

Բ . Աղակի շրո՞ւմ . Այս և տուն իմ պաշ-
տեմ դուք :

Ա ինիցի՞մ ես և որդի իմ Աողոմոնն զնա-
ստապարտք :

Այլ ՚ի տապանէ այտի դու և կին քո և
որդիք քո և կանայք որդւոց քոյ ընդ քեզ .
և ամենայն գազանք որ են ընդ քեզ , և ա-
մենայն մարմին ՚ի թռչնոց մինչեւ ցանա-
սունս :

Աչ գիտէիր դու և հարք քո :

Իջխեան մեղ դու և որդիքս և որդի որ
դուց քսց :

Մեղար դու և երկարին բարեկամք քս :

248. Մարտչ ու անցեալ դերբայնե
բուն տէր բային ընդ հանրապէս սեռական
հօլով կը դրուի . եթէ դիմաւոր բայի հեա
ալ ըլլան . քիչ անգամ ալ ուղղական :

Ա. Սեռական դրոսած . Յերանել և 'ի մը
տանել նորա :

Մինչ զի և հաց եւս ոչ ժամանել ուտել
նայա :

Մինչեւ բաղձաց իակ ասել թէ մեռաւ :

Իողոր բարեսիրայն խուսափեալ փախ
չին :

Նախ ճնանին մինչչեւ մտեալ առ նոսա
մանկարքարձայն :

Բ. Ուղղական դրոսած . Պատերազմիլ ըն
կեր ընդ ընկերի իւրում :

Օ խնդ մարթիցի լինել թողութիւն :

Օտուայք հանդերձ տերամբք տանջեալ ,
և սամիկն թագաւորաւն զնոյն չարչարեալ :

Ինքեանք արտասուս հարեալ տղայքն ,
ոչ որ կարէր լռեցուցանել :

Մարդ 'ի մարդոյ առնլով զտէրութիւն :

Եղեւ բանալ երկնից , և իջանել հողւոյն

Արքոյ և դալ ձայն յերկնից :

249. Անորոշ դերբային մանաւանդ ուղ
 դականին տէր բային եթէ դերանունն ըլ
 լայ, վերջահայտլ տրական կը դրուի. երբեմն
 միջական անուններն ալ: Օրօր օրինակ.

Անցից ընդ երկիր քս երթալ անցանել
 ինձ յաշխարհն իմ:

Օտոյն աղաչեմ, բնակել ինձ ՚ի տան
 տեառն:

Տեսանել ինձ զվայելչութիւն տեառն:

Ինձ ՚ի գնայն և ՚ի մերձենալ ՚ի Նամաս
 կաս:

Աւ ՚ի շմատնելոյ ինձ զՎաղիամ:

Պատուիրէ մարդկան ամենայն ումէք ա
 պաշխարել:

Ի լուծանել այսպէս այսմ ամենայնի:

250. Նիմազուրի բայերուն տէր բային
 ընդհանրապէս անորոշ դերբայ մը կ'ըլլայ.
 և վերջահայտլ տրական մ'ալ անոր խնդիր
 կ'ըլլայ և դերբային ալ տէր բայի: Օրօր.

Այսպէս վայել է մեղ ընուլ զօրէնս:

Այ ինչ էր մարթ առնուլ քեզ ՚ի միտ:

Նիպետցի մեղ թողուլ զաշխարհ:

Ի կողի ինչ հասանէ մեղ անկանիլ:

Ահա նմա թագաւորել:

Օտարի մի և զվեց ամիս և հաս շրջել
 ինձ անդ:

251. Մնցեալ գերբայը հական բային է.
էր, իցէ, եղակի երրորդ գէմբերուն հետ
բանելով սեռական տէր բայի կ'առնէ. եւ ի-
րեն թիւն ու գէմբն ալ տէր բայիին թիւէն
ու գէմբէն կ'որոշուի: Օր օրինակ.

Իմ տեսեալ է.	Եղակի.	Ա. գէմ.
Քո տեսեալ է.	"	Բ. գէմ.
Նորա տեսեալ է.	"	Գ. գէմ.
Իմ տեսեալ էր.	"	Ա. գէմ.
Քո տեսեալ էր.	"	Բ. գէմ.
Նորա տեսեալ էր.	"	Գ. գէմ.
Իմ տեսեալ իցէ.	"	Ա. գէմ.
Քո տեսեալ իցէ.	"	Բ. գէմ.
Նորա տեսեալ իցէ.	"	Գ. գէմ.

Մեր տեսեալ է.	Յոգնակի.	Ա. գէմ.
Ձեր տեսեալ է.	"	Բ. գէմ.
Նոցա տեսեալ է.	"	Գ. գէմ.
Մեր տեսեալ էր.	"	Ա. գէմ.
Ձեր տեսեալ էր.	"	Բ. գէմ.
Նոցա տեսեալ էր.	"	Գ. գէմ.
Մեր տեսեալ իցէ.	"	Ա. գէմ.
Ձեր տեսեալ իցէ.	"	Բ. գէմ.
Նոցա տեսեալ իցէ.	"	Գ. գէմ.

252. Ը Վակբայով ըսուած ատենն էա-
կան բայն յառաջ դնելու է: Օր օրինակ.
Իմ չէ տեսեալ:

Չիցէ նայա տեսեալ :

Չիք մեր տեսեալ, և այլն :

253. Հաստ անգամ տէր բային զօրու-
թեամբ կ'իմացուի : Օղբ օրհնակ .

Նսայի ձեզ մինչեւ եղեալ, զի յորժամ
լինիցի հաւատաստիք :

Ի սուրբ զի ասացաւ :

Ի խորոց կարգացի առ տէր :

254. Արբեմն ալ բայր զօրութեամբ կ'ի-
մացուի, մանաւանդ էականք բայր : Օղբ .

Մէք կաւ, և դաւ սակղծիչ մեր :

Նա տեսեալաւ, այլ աչ համեղութեամբ =

Ի արեկամ հաւատարիմ աշտարակ ամուր =

Գրեիք : Ա. Աթէ մի և նոյն տէր բայիին
չառ բայեր պատահին, այն ատեն մէկ հա-
տը միայն գիմաւոր ըլլալով, միւսները ան-
ցեալ դերբայ կը դրուին. և տէր բային
կամ դերբային և կամ գիմաւորին կը հա-
մաձայնի իրենց կանոնաւր :

Բ. Նիմաղուրէ բայերը տէր բայի շէն
ունենար և սովորութեամբ կը տրուին տէր
բայի անորոշ դերբայները :

Գ. Տրուած կանոններէն գուրտ տէր
բայի համաձայնութիւններ ալ կը գտնուին,
որոնք բացառութիւններ են, և շարադրու-

Թեան խրթնութիւն պատճառ ելնուն, շատ
քիչ անդամ գործածուած են նախնի մա-
տենագիրներէ :

Գ Լ Ո Ւ Խ Բ .

Խ Ն Դ Ի Բ Բ Ա Յ Ի Ե Ի Բ Ա Յ

255 . Խօսքի մէջ տէր բայիէն զատ ու-
րիչ հարմարած բառեր ալ կը գտնուին . ու
բանք բային որ և իցէ պարագայները ցու-
ցնեալով խօսքը կը լննցնեն . այս բառերը
նայն բային խնդիրը կ'ըսուին :

256 . Խնդիրը երկու տեսակ է . սեռի
խնդիր , բնութեան խնդիր :

Յ Օ Դ Ո Ւ Ա Ճ Ա .

Խ Ն Դ Ի Բ Ս Ե Ռ Ի

257 . Սեռի խնդիրն երկու տեսակ է .
սեռի խնդիր ներգործական բայի , և սեռի
խնդիր կրաւորական բայի :

Սեռի խնդիր ներգործական բայի :

258 . Ներգործական բայը խօսքի մէջ
միշտ ընել կը նշանակէ . (որուն տէր բային
է ընող նշանակող բառը) նայն խօսքին մէջ

բառ որում բայր ընել կը նշանակէ, ուստի
 ըլլուող մը կայ, նոյն ըլլուող ցուցընող
 բառը սեռի խնդիր է ներդործական բա-
 յին. և միշտ հայցական հոլով կը դրուի :
 Օրր օրինակ .

Միրեսցես զտէր Աստուած քո յամենայն
 արտէ քու միտէ :

Պատուեան դհայր քո և դմայր :

Ցուցէք ինձ զդահեկան հարկին :

Ա՛ճ զգօտի քո :

Օ՛անկեալ անասունն 'ի խորխորաւ 'ի
 ղեր հանէք :

Մերկանայր զպատրուակն :

Ա՛րարեալ ժողով Հրէիցն նղովեցին զան-
 ձինս :

Խորագիտի տեսեալ զչարագործն պատ-
 ժեալ՝ հաստատու թեամբ խրատէ զանձն :

Նորա ընկեցեալ զձորձս իւր՝ յարեա-
 եկն :

259 . Ներդործական բայերուն սեռի
 խնդիրը առանց շի հայցական կը դրուի՝
 երբ անորոշ ըլլայ : Ա՛յսինքն երբ դիմորոշ
 յօդով մը, յատկացուցիչով մը, ածականով
 մը, որոշուած չէ, և կամ դերանուն կամ
 մասնական անուն և կամ յատուկ անուն
 չէ : Օրր օրինակ .

Ա՛ռեալ հերիւն ծակեացես զունկն նորա :

Ոչ թողուցուք զ ցորեանս, դինի, իւր
 զանդեայս արձառաց քոց, և դհօտս սչխարաց
 քոց :

Ուարբի, հաց կեր :

Շինել տուն :

Տնկել այգի :

Տալ պատասխանի :

Ըճ դօտի ընդ մէջ քո :

Օնան որդիս, և արարիս պտուղ :

Ուսուցանել նոցա դսրու թիւն և զլեզու
 Քաղդէացւոց :

Մատուցել վանս մեղաց երկուս ձագա
 աղաւնեաց :

Կա տայ ամենայնի կեանս և շունչ և
 զամենայն ինչ :

Սեռի խնդիր կրաւորական բայի :

260. Կրաւորական բայերն ըլլալի կը
 նշանակեն խօսքի մէջ միշտ. նայն խօսքին մէջ
 ըլլուող տէր բային է, (որ տէր բայի կա-
 նանին համաձայն կը գրուի) իսկ ընողը այս-
 ինքն որմէ որ կը ներդրուի, սեռի ինդիքն
 է որ բացառական հոլով կը գրուի : Այժմէ
 խօսքին մէջի կրաւորական բայը ներդրուա-
 կանի դարձունեա, այն ատեն կրաւորականին
 սեռի ինդիքը ներդրուականին տէր բայի,
 և տէր բային հայցական սեռի ինդիքը զըլ-
 լայ : Օր օրինակ,

Յիսուս մկրտեցաւ 'ի Յովհաննէ :

Ճանաչիմ յիսոյն :

Սիրեցի 'ի հօրէ իմմէ :

Բնորեալք են 'ի տեառնէ յորդուոյ
մարդկանէ :

Օ երծեալ մարդարէն 'ի տեսչութենէն
'ի բանտէն Աբիմելեքայ :

Ար սիրէն զնա , սիրեցիսն 'ի նմանէ :

261. Արբեմն կրաւորական բայերուն
սեռի խնդիրք բացառականի տեղ գործիա-
կան հարով կը դրուի : Օտր օրինակ .

Պղծիլ 'ի նմանէ կամ նովա :

Թանայիս ճանապարհք իմ կողմով , և
ուռոգանէին լերինք իմ կաթամբք :

Քեւ փրկեցայ 'ի փորձութենէ :

Ար 'ի ձեղ մեօք քարողեցաւ :

Վարեցաւ հողւոյն յանապատ :

262. Արբեմն ալ կրաւորականներու սեռի
խնդիրք բացառականի կամ գործիականի
տեղ իբրեւ յատկացուցիչ սեռական հարով
կը դրուի կամ արական , մանաւանդ ան-
ցեալ դերբայներուն քով : Օտր օրինակ .

Գերեալք սրոյ :

Կապեալք խաւարի և կաշկանդեալք եր-
կայն գիշերոյ :

Չորրորդ թագաւորութեանցն ասի Արե-
միայի գրեալ :

Նորին ինքեամբ կամ ինքեան Քրիստոսի
 Աստուծոյ մերոյ զարկուցեալ Հրեայքն :

Իմաստութիւն դիւրաւ գտանի խնդրու
 զաց իւրոյ :

Աստուած ձեռին չղնի , մտաց իմանի ,
 այլ ոչ աչաց տեսանի :

Արկնաւոր թագաւորին կարգեալ իշխանք
 տիեզերաց :

Տնարող մտաց ճանաչի յայանապէս գիտ
 նոցն բանք :

Պահանջել համարս այնմիկ որում ա
 մենայնքն յայանի են :

Գիտելի : Ա. Բայանուներու սեռի
 խնդրոյն վրայ վերջը պիտի խօսուի :

Բ. Կան հայցականներ , որոնք շով
 դրուած են , առանց շի դրուելու տեղ :

Գ. Նաեւ շով դրուելու տեղ , ա
 ռանց շի կը դրուի երբ անորոշ մտքով մը
 կը մնայ բառը թէեւ ամական կամ յաս
 կացուցիչ կամ դիմորոշ ալ սենեկան : Օր
 օրինակ .

Սեծ դատաստան ընդունելոյ եմք :

Ոչ եր զգեցեալ հանդերձ հարսանեաց :

Եհան երկիր բանջար խոտոյ :

Տեւիլ եւս հրեշտակաց տեսին :

ՅՕԴՈՒԱԾ Բ.

ԽՆԴԻՐ ԲՆՈՒԹԵԱՆ

263. Մեռի խնդիրէն դուրս այն ամէն հոլովուած բառերը որոնք խօսքին մէջ գրաւուեցով բային որ և իցէ մէկ պարագայն կը յայանեն, բնութեան խնդիր կ'ըսուին :

264. Ամէն բայերն ալ իրենց նշանակութեանն համեմատ ըստ տեղւոյն ամէն հոլով խնդիր կ'առնեն : Օր օրինակ .

Ա. Ուղղական հոլով :

Արար զիս հայր Փարաւոնի :

Այք ասիցեն զչարն բարի :

Պատկեր կոսիեաց զնա հիւսն :

Այց սպառազինութիւն՝ զնախանձ իւր .
դիցէ սաղաւարտ՝ զգառատանն անաչառ ,
ապցէ վահան՝ զսրբութիւնն անվկանդ :

Ետու զբան իմ՝ ՚ի բերան քո՝ հուր , և
զժողովուրդդ զայդ՝ վայտ , և կերիցէ ըզնոսա :

Գող՝ զբորէ ըմբռնեաց առիւծ :

Իբրեւ զձայն երգոյ քաղցրաբարբառ յօրինելոյ :

Օուգութիւն է մայր բարեաց , անզուգութիւն ճնող չարեաց :

Կամ սակաւ մի ապիտակ, և սրանամ դառնամ
բնաւին սեւացեալ :

265 . Աւղղական խնդիրն երբ յոգնակի
լլայ , երբեմն չ , և երբեմն ա , յանդիւ կը
դրուի , երբեմն ալ ոչ ա և ոչ չ առնելով
իբրեւ եղակի կը դրուի : Օղորտի սրինակ .

Բոկագնացք զիտիկասուն զգարչապար
սրն ստորեցուցանէին :

Օղորտ և արարին քաղաքակիցք Արբոց և
ընտանիք Աստուծոյ :

Մայրք ՚ի Մանայիր լեռնէ շինեցան քեզ
պահանգք :

Կացուցես զնոսա իշխանս :

Յանխատիրան երկիւղած երեւիք , և յար
դելեալան ծոյլ և յոյլ :

Կային տխուրս և անբանս :

Հեշտ և բաղձալի թուեացին բանքս իմ :

Օղւարթագոյն և սլայծառք երեւէին :

Արարեր զարեգակն լուսատու առնջեան ,
զուսին և զաստեղս լուսատու գիշերոյ և
զոյս ճրագի :

266 . Հասանգամ ուղղական հարովի
տեղ նախդրիւ տրական կը դրուի : Օղորտի

Արարից զքեզ յազգ մեծ :

Տաց քեզ զհեթանոսս ՚ի ժառանգու
թիւն :

Օւմեճինս առ խնայութեանս ունեցին :
 Կալանն զնոսա ՚ի ծառայս և յաղախնայս :
 Եղի դքեղ ՚ի լոյս հեթանոսաց :

Վիպեւի . Աւղղական հոյով բնութեան
 խնդիրը մի կամ ի՞նչ կամ ի՞նչ բան հարց
 ժանս կը պատասխանէ :

Բ . Անտահան հոյով :

267 . Ղնեւ, վաճառեւ, նշանակող բայե
 քը սեռական հոյով բնութեան խնդիր կ'առ
 նեն : Օոր օրինակ .

Վաճառեւ մեծագնի , դիւրագնի :

Հինգ ձագք երկուց դանկաց վաճառին :

Ղնոց գնեցայք :

Աչ դահեկանի միոջ տակ արկեր ընդ իս :

Եկեցեք երկիրապագանեւ նմա դանկի մի
 ոջ արծաթոյ և նկանակի միոյ հացի :

268 . Երբեմն այն բառերը դարձեալ
 սեռականի տեղ դործիական , բացառական
 ընդ կամ ՚ի նախդրիւ արական կը դրուին :
 Օոր օրինակ .

Արծաթով ստանալ :

Ղնեցին այնու զադարակն :

Ստացայ ես զնոսա ՚ի գնոց արծաթոյ :

Ստանեւ զոր ընդ երեսուն արծաթոյ :

Վաճառէ զնոսա ՚ի մնասս յիսուն :

269 . Կական բայերը սեռական հոյով

բնու թեան խնդիր կ'առնեն և ունենալ կը
նշանակեն : Օր օրինակ :

Օ ինչ ինչ է իմ :

Օ ինչ յանցանք են իմ :

Քո է տէր մեծութիւն , դորութիւն և
պարծանք :

Ղուտայ էր ոչխար , արջառ և անասուն :

Ընն միտք էին երկու որդիք :

Օ ինչ է անունն ձեր :

Ըյս վերին իմաստութեանն է :

Վիպէլէ . Սեռական հոլովք քանի՞ , և
կամ որի հարցմանց կը պատասխանէ :

Գ . Վերջահոլով պրահան :

270 . Տուրք կամ օղնութիւն և կամ հը-
րաման ցուցնող բայեր և ուրիշներ վերջա-
հոլով տրական խնդիր կ'առնեն . և որո՞ւ ,
ի՞նչ . հարցման կը պատասխանեն :

Փոխ տայ Ըստուծայ , որ ողորմի անանկին :

Տաց ձեզ բերան և իմաստութիւն , որում
նշ կարիցեն կալ հակառակ :

Կոյր կուրի յորժամ առաջնորդէ՞ սխալէ :

Օ մեզ երկնաչու ճանապարհին յարդա-
րեացուք :

Ողորմեան ինձ տէր :

Օգնել ընկերին 'ի նեղութեան :

Ընորհել իրերաց անյիշաչարութեամբ :

Ըսաց նոցա :

271. Արբեմն նախագրիւ. տրականի տեղ
վերջահարով տրական կը դրուի : Օր օրի .

Ազգանեալ պատրաստեալ էին գործոյ պա-
տերազմին :

Ջրուեցան սփռեցան դաշտաց , լերանց
բարձանց , խորոց ձորոց :

Շտապ մեծի երկիւղի անկցի ամենեցուն =
Բարեաց կենաց և աւետեաց հրաւիրեաց
զմեզ :

Տային նմա աւուրն նկանակ մի հաց :

Սխայն օգտիցն և եթ հայիր :

272. Հարկանեմ , զարկանեմ , և ասոնց
մօտ նշանակուածիւն ունեցող բայերուն
վերջահարով տրական խնդիրը ղ նախագիրով
կը դրուի : Օր օրինակ .

Օ ի մի երբէք հարցես դքարի դրան քո =

Օ ահի հարկանել :

Օ ամօթի հարկանել :

Օ գողի կամ զգողանի հարկանել :

Վրիարար գդիմի հարեալ :

Լանց գնաց ճեմ գճեմի :

273. Խօսքի մէջ երբ բայը մէկ տեղէ
դէպ ուրիշ տեղ մը շարժում նշանակէ ,
նախագրիւ տրական կը դրուի , և ուր , նէ՞
չէյէ , կամ որո՞ւ , ի՞նչ , հարցման կը պա-
տասխանէ : Օր օրինակ .

Երբ ՚ի հօրէ և եկի յաշխարհ, դարձեալ
Թողում զաշխարհ և երթամ առ հայր:

Եւ Յակոբ Ազգիպատա:

Հայեցաւ յերկինս և ետես զՀոգին:

Եւ գնաց Յիսուս յանապատ տեղի:

Գնաց առ քահանայապետան:

Եկին բազումք առ նա և ասեն:

Երթ ՚ի ասուն քո և առ ընտանիս քո:

274. Երբ բայր բանի մը մէկ կողմէն միւս
կողմը անցնել կը նշանակէ, ընդ նախդի-
րով կը դրուի, որ աշխարհաբառի մէջ բա-
ցառական կը թարգմանուի: Օրը օրինակ.

Մտէք ընդ նեղ դուռն:

Ար ինչ մասնէ ընդ բերան ոչ պղծէ զմարդ:

Ընցին ընդ ծով աշխարհական:

Դիւրին է մաղսոյ ընդ ծակ ասղան մտանել:

Եւ եմուտ քարն ընդ ասղաւարան ՚ի ճա-
կանն:

Կրեստ անցեալ ընդ Ալիւս գետ, քա-
կեցիցի զիշխանութիւն:

Կարկատել ընդ պատուհանն:

275. Եւ նախդիրով արականն անցա-
նել բային հետ բանելով զանաղան նշանա-
կութիւններ կուտայ ըստ տեղւոյն: Օրը.

Ընցանել ըստ պատուիրանն: Պարտիրանը

հասնել:

Ընցանել ըստ դաշնն : Կաշանցը զբժել :

Ընցանել ըստ սահմանն : Սահմանէն զոտ-
ելել :

276. Արբեմն նախդրիւ տրականի տեղ
գործխական հոլով կը դրուի խնդիրը : Օրոյ .
Աենօք և մահու ՚ի նախն հաստատուն կալ :
Ցամաքաւ անց Խորայէլ ընդ Յորդանանն :
Վրօքն փակելովք գալ :
Արեօք սքողելովք տեսանել զոք :
Ընդ էր տեսանել այր ընկերին արեամբ
ճարաւեալք , և այլն :

277. Արբեմն ալ բացառական հոլովով
կը դրուին նախդրիւ տրականները : Օրոյ .

Ապէք լայէք բարձր ՚ի ձայնէ :

Նստել յաջմէ յահեկէ , ՚ի ձախմէ , ՚ի
ձախակողմ կուսէ , ՚ի հիւսիսոյ :

Ար է ՚ի թիկանց Արիաթարիմայ :

Ար միշտ , որ է յայժմուս , և էացի յան-
բաւ դարուց :

Չայնիւ հնչէք ընդ հրեշտակաց , ղերեք
արբեանն սրովբէից , Արբորդու-թեան էրդս
՚ի բարձանց :

278. Արբեմն վերջահոլով ու նախդրիւ
տրականներն անխտիր կը բանին իրարու
տեղ : Օրոյ օրինակ .

Լսել նոցա , զնոսա , առ նսսա , ընդ նոսսա :

Յանձն առնել նմա , ՚ի նա , մատնել ՚ի տանջանս , տանջանաց : Ար արարեր զտիւ գործոյ և զգիշեր ՚ի հանգիստ քնոյ :

Լիցի՞նք Լստուծոյ , առ Լստուած :

Բարեխօսել Քրիստոսի , առ Քրիստոս , և այլն :

Դ . Հայցական հոլով :

279 . Բայերուն արմատն եղող պարզ առ նուններն երբեմն ածանցականներն ալ հայցական հոլով բնութեան խնդիր կ'ըլլան գործիականի տեղ : Օրր օրինակ .

Օ մի սէր սիրեցին զՅիսուս :

Մեղոյց զնոսա մեղա :

Կոծեցան զնա ամենայն Բարայել զկոծ մեծ :

Ընէ՞ծ զիս անէ՞ծս զաւագինս :

Ուրախ եղեւ ուրախութիւն մեծ :

280 . Բայերուն արմատին նշանակութիւնը կամ մերձաւոր նշանակութիւն ունեցող բառերն ալ հայցական հոլով կը գրուուին : Աոյնպէս և բային արմատը ակնարկող ածականն ալ : Օրր օրինակ .

Լմաչեցէք զամօթ մեծ :

Ննջեացեն զքուն յաւիտենից :

Թմբբեացին զմեղայն քուն :

Աղաղակեմ Քանանացւոյն զձայն :

Կորնչել զյաւխտե՛նական սատակու՛մն :

Այ՛ զնոյնս պարտ էր շարչարել Քրիստոսի :

Օ կէս յանցանաց քոյ ոչ յանցեալ :

Նախանձի զբարւոյն :

Օ տիրասպէսն զուարճացալ :

281. Բային արմատը կամ անոր մերձաւոր բառը յարաբերող ո՞ր յարաբերականն ալ նոյնպէս հայցական էր դրուի շատ անգամ փոխանակ դործիականի : Օր օրինակ.

Բխտես զճառայութիւնն , զոր ծառայեցի քեզ :

Տեսի ես զնեղութիւնն , զոր նեղեն զնուսա Աղիպտայիքն :

Տեսիլ անձառելի խորհրդոյն , զոր յառաջագոյն ցուցաւ լուսամին սուրբ նշանն :

Կերպք մեք զպտուղ երախայրեաց նոցա , զոր պատուեցին զմեզ :

Հարուածք՝ զոր հարցէ տէր զազգս ամենայն , ե այլն :

282. Կարգ մը ներդործական բայեր կան, որոնք երկու հատ հայցական խնդիր կ'առնեն , որոց մէկն ուրիշ հոլովի աեղ է : Օր .

Դու զո՞վ առնես զքեզ : — Այլ :

Թագաւոր զո՞մն առնն զՅիսուս . — Թագաւոր ո՞մն :

Ասեն զսա զողջոյնն՝ զոր հրամայեաց Վր-
բիապոս : — Աղջոյնն :

Ամանք զսուրբ կոյսն ասեն զամսն. — սուրբ
կոյսն :

Օ գեցուցի դքեղ սէս սէս . — քեղ :

Հարցից և ես զձեղ բան մի — ձեղ :

Օ այս միայն աղաչեսցուք զՍասուած, զի
համբերել կարացուք . — այսու կամ առ
այս, և այն :

283. Արբեմն չէ զոր բայեր ներդործա,
կանի մտօք հայցական հոլով խնդիր կ'առ.
նեն այլ և այլ հայտնութեալ տեղ : Օ որ օրի .

Ամենայն որ բնակեալ իցէ զլեռնակողմն :
— Ի լեռնակողմն :

Կաթեր՝ զոր ամուսնացաւ թաղաւորն :
— Ինդ որում :

Օ լանամ զանձն իմ 'ի բարութենէ :
— Օ ըկեմ :

Ի բամբասանաց խնայել զլեզու — Արդե-
լու :

Քաջապէս հրահանգեցաւ զգիտութիւնն :
Ի 'ի 'ի մէջ յունաց զխմաստութիւն վար-
ժելով :

Կեղծաւորի զառողջութիւնն : — Կեղծէ :

284. Եամանակ յուցնող անուններն
քնդհանրապէս հայցական հոլով բնութեան

խնդիրք կը դրուին ամեն բայերու քով ալ
 դործխականի և նախդրիւ տրականի տեղ :
 Մանաւանդ անընդհատ տեւողութիւն նը-
 շանտիած ամեն : Օրդ օրհնակ :

Օրաւայեաց ամս եօթն :

Երիտ ժամանակս ՚ի տարւոջ ազատելիք ինձ
 սուն :

Կերան դմանանայն դքառատուն ամ :

Ընեւէլ հարանիս աւուրս շրեքտասան :

Պաշտել պայտ և դեբեկ :

Օգիշերն ամենայն մկրտեցին :

Օտիւ և դգիշեր փութային :

Օերկուս աւուրս ևւ դունդը յունայ
 հասանեն :

Օքառատուն և դկեց ամ շինեցաւ Տա-
 ճարս այս :

285. Այսպէս ալ շալի ու ձեւի անուն
 ներն հայցական հոլով կը դրուին փոխա-
 նակ դործխականի կամ նախդրիւ տրականի :
 Օրդ օրհնակ :

Բարձիւ զնշխարան երկտասան տակաւի :

Օթէ զի այդչափ հոսին ՚ի բէն բրաւն
 քրդ :

Ատուածալիքս օրհնակ բարձրանայ :

Աբբուցանել ումեր բաժակ մի ջուր :

ՕՏարսն զձեւ և դօրհնակ Բարեկնէի
 շինիք :

Արագէս և ասի 'ի սարս երրորդ ամին ել
 զառաջինն Նաբուգոդոնոսոր :

286 . Ճանապարհի և նմանեաց անուն
 ներն ալ սոխորաբար հայցական հոլով կըդըր-
 ուին փոխանակ 'ի կամ ընդ նախադրով արա-
 կանի : Օրս օրինակ .

Եկին իբրէւ աւուր միոյ ճանապարհ :

Տրամու թեամբ երթային զերկայնու թիւն
 ճանապարհին :

Օտուայն արբահամու այնչափ տարաշ-
 խարս առարեալ :

Սեծաւ հոգարարձու թեամբ ընթացուք
 զառապար կենցաղոյս :

Օլեռն լեռնայն գնաաջիք :

Կարգեալ տողեալ երթան զերկայնաձիւ
 ճանապարհան . և այլն :

Ե . Մացառական հոլով :

287 . Մացառական հոլով խնդիր կ'առ-
 նեն ամեն բայերն ալ : Եւ որմէ , ինչ բանէ ,
 քիճակն , նկարն , հարցմանց կը պատասխա-
 նեն :

Մաջնորդեաց մեղ 'ի խաւարէ 'ի լոյս :

Եկին հասին 'ի թագաւորէ անտի 'ի քա-
 ղարն :

Եկն նմա գիր ճշդիայէ մարդարէէ :

Ապրեցս զիս տէր 'ի մարդոց շարի, յառ-
նէ անիրաւէ վրկեա զիս :

Օ՛րծո զիս յարդայթի որսողին :

288 . Մեղհաներապէս կախել, բուռն
հարկանել, ունել (բռնել նշանակող) գո-
հանալ բայերուն բացառական խնդիրը շ
նախդիրով կը գրուի : Օ՛ր օրինակ .

Մռնել, առնուլ, ձգել զձեռանէ նորս :

Սլնել զլեզուէ նորս :

Կախեալ զիսցտէ սպանին :

Կախեալ կալ զումեքէ :

Բուռն հարկանել զտտանէն :

Գոհանալ զՆաաուծոց :

Գոհացարուք զտեառնէ :

289 . Այսպէս շ նախդիրով կը գրուի
բացառական հարմար հոգալ և պատմել ցու-
ցնող ամէն բայերուն քով : Օ՛ր օրինակ .

Աւարել զտեառնէ հրովարտակա նախա-
տանոց :

Օ՛մխեանց հոգացցեն անդամքն :

Մերէին համբաւ շար զՅովսէփոց :

Թէ 'ի բնէ շար էր, ոչ զբարւոյ վկայէր

Նաաուած :

Յորդէր բանն զնմանէ :

Կարծել զումեքէ :

Բամբաստին զմէնջ :

290. Տասնամեակնն ուրիշ այլ և այլ նախորդներով ալ կը բանի շատ անգամ ։
 Օր օրինակ ։

Մերկանալ առ ի դրեառուէն արտաք-
 նայ ։

Առ յուսանքաց և ի դասերաց ։

Խօսեացի առ ի քէն ընդ ժողովրդեան ։

Խնդրել ընդ Աստուծոյ իրաւունս ։

Ընդ զուսոյն կատարալ իջուցին դնա ։

Կապել ընդ սրժայ ։

Ընդ աջէ, ընդ ահեկէն կողմանէ ։

Ըստ առ ի վեր կուսէ ։

Ըստ ի խանարէ կուսէ ։

Ըստ առ ի կողմն կուսէ (աստիճանք)

ապրանկցու թեան ։

Ըստ լատ առնէ, մի լատ միտէ ։

Օր լատ օրէ ։

Զ. Բարձրական հոլով ։

291. Բարձրական հոլով բնութեան խնդ-
 դիս կ'առնեն անէն անասի բայերն ալ, որ
 ինչով են բանով հարցման կը պատասխանէ ։

Բունակ գունակ ծաղիօք դարդարեալ է
 առ հասարակ անեւայն երկիր ։

Խառովանութեանք եւ ապաշխարութի
 մտցեն յեկեղեցի քս սուրբ ։

Աչ միայն հոցիւ կեցցէ մարդ, այլ անե

Նայն բանիւն որ ելանեն ՚ի բերանոյ Աստուծոյ :

Հոգւեացեա զնոսա գաւազանաւ երկաթեալ :

Սղորմու թեամբ տեառն լի եղեւ երկիր ,
և բանիւ տեառն երկինք հաստատեցան ,
հոգւով բերանոյնորա ամենայն զօրու թիւնք
նայա , և այլն :

292. Հաս անգամ գործիական խնդիրը
նախդրիւ տրական կը դրուի : Օր օրինակ .
Ի ձայն մեծ աղաղակել :

Յիրաւունս անցուցեր զայս ամենայն
լնդ մեղ :

Ի թեւս Հոգւոյն հասեր յանխմանալիան :

Յաղօթս Աղիակի տուաւ որդի կնօջն :

Թաղեցին զնա յօրէնս թագաւորաց :

Պատրել ՚ի գեղ երեսաց :

Կատրել ՚ի սուր սուսերի :

Ի բիրան երեսաց ուտել զհաց :

Ախրհել ՚ի բուն :

Ի աղում մարդիկ ՚ի ձայնն ճանաչին , և այլն :

293. Արբեմն ալ բացառական հոլով կը
դրուին գործիականները : Օր օրինակ .

Հըջել արտաքոյ ՚ի ցալոյ :

Օձ գերեաս իւր յանոյշ իւղոյ :

Յողորմութենէ բարձրելոյն նա մի սասա
նեցի :

Համբուրեացէ զիս 'ի համբուրից բերա-
նոյ իւրոյ :

Սրբել առ 'ի մարմնոյ սրբութենէ :

Մանգեն զուսումն միմեանոյ 'ի բերանոյ :

Մացէք լացէք բարձր 'ի ձայնէ :

Օտգի քո 'ի հոգոյ և զմարմին քո յաշ-
խատութենէ չարչարես :

Մրբեացի երկիրն յարենէ նոցա :

Մրբեացին նոջա 'ի սպարաբութենէ ցու-
րենոյ :

294. Հաս անգամ դործ խականը զնախ-
դիրով կը բանի , որ բոլորախիբը կը նշանակէ .
և երբեմն սճով ուրիշ նշանակութիւն ալ
կուտայ : Ան բանի նաեւ այլ և այլ նախդիր-
ներով : Օրր օրինակ .

Չիք ամենեւին սկարութիւն զՆստու-
ծով :

Օայնու ժամանակաւ եղեն :

Մբրահամ զհարիւրամենիւք ուրեմն էր :

Մենայն սակաատութիւնդ քո զինեւ :

Մնցանել զաւուրբ :

Միզել զորմով :

Հոգի անոյ զինեւ :

Օինն ժամաւն դոչեաց :

Մծել զմտաւ :

Մնցանել , զանցանել , անցուցանել , զան-
ցուցանել զիւրիք , զոմանք :

Օ միսեամբ առնեն ելեւել :

Ելանեն զմեւք :

Երկանել զանձամբ , զիւրեաւ :

Երթալ զսրով , և այլն :

Օ ինչ է յարդ առ ցորենով :

Գերազանց առ ամենեքումքք :

Եւ ջրհեղեղաւ :

Եւ ճանապարհաւ :

Եւ աչօք ինչ :

Է. Կոչական հոլով :

295. Կոչական հոլովը խնդիրներու կարգէն համարուիր , հոս միայն անոր ինչ կանոնով բանիրը պիտի ցուցուի :

296. Յատուկ անունները որոնք առ կը վերջաւորին , կոչականին մէջ շատ անգամ վերջին « տառը կորանցնելով կը զուրցուին :

Օ որ օրինակ .

Եգրիպպա , Եգրիպպա :

297. Յատուկ անունները որ առ կը վերջաւորին , շատ անգամ կոչականին մէջ ուր տեղ է կը վերջաւորին : Օ որ օրինակ .

Պետրոս — Պետրէ :

Վրիգօրիոս — Վրիգօրիէ :

Թադէոս — Թադէ :

Փիլիպպոս — Փիլիպպէ :

Ղեւոնդիոս — Ղեւոնդիէ , և այլն :

298. Կոչականները որ ձայնարկութիւնսով մը կը զուրջուին ընդհանրապէս, գրեթէ շատ անգամ կը զեղջուին : Օր օրինակ .

Մի երկնչիւր Լ՛բրամ :

Լ՛գար , աղախին Սառայի :

Յակոբ , ծառայ իմ :

Կրուտաղէմ , Կրուսաղէմ , որ կոտորեալմարդարէս :

Լստուած իմ Լստուած իմ , ընդէր թողեր զիս :

299. Կոչականին վրայ զ գիմորոշը միայն կը գրուի , և եթէ նախագաս ածական ալ ունենայ , ածականին վրայ կը գրուի : Օր օրինակ .

Լ՛յրդ մահու :

Մարդարեաց մեղ Քրիստոսդ :

Աղջ եր արքայդ Հրէից :

Ա՛ջ մոլիմ քանդ Փետառու :

Քանդ թէոփիլէ :

Խորհրդականքդ առաքինիք :

Մե՛ծդ Վարդան , և այլն :

Գաղափարքիւն անուան ընդ անուան :

300. Անունն անուան հետ կը կապակցի իբրեւ խնդիր և խնդրառու . յատկապէս յատկացեալ . բացառապէս բացառապէս . ածական և գոյական . յարաբերեալ և յարաբերական :

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ .

ԽՆԴՐԱՅՈՒԹԻՒՆ ԱՆՈՒԱՆՑ

301. Հաս գոյական և ածական անուններ բայի արմատ ըլլալով կամ արմատի ածանցեալ , բայի նշանակութիւն կունենան հաղորդութեամբ մը , այս տեսակ անունները կ'ըսուին բայանուն , (երբեմն բացհաղորդալ կ'ըսեն) որոնք իրենց նշանակութեան համաձայն խնդիր կ'անեն :

302. Այն բայանունները որոնք ներգործականի արմատ ըլլալով ներգործականի նշանակութիւն ունին , սեռի խնդիր կ'անեն՝ սեռական հոլով : Օր օրինակ .

Քաջակամբ պողոպն ճաշակեցին ղղառնաթիւն :

Տկարաց եւ ընդունելութիւն . կարօտե-
լաց խնդրակ . անյուսից եւ վերկիչ :

Օգագունն արեւու լուսոյն ճշմարտի :

Մպտամբութեան նշանակ :

Բարեաց արարիչ : Չարեաց դործօն :

Մրիփական լուսոյդ անսլեան այժմ ար-
ժանաւորք :

Մը դժոխոյն ժառանգութիւն :

Շնորհատու բարեաց :

Քարոզ բանի :

Հաշտարան խռովութեան :

Քննող դաղանեաց :

Տեսող ամենայնի , եւ այլն :

303 . Մի վերջաւորեալ բացածականնե-
րը ոչ վերջաւորեալնեքուն տեղը կը բանին ,
դարձեալ սեռական հարով ամենեւով : Օր .

Մսելիք օրինաց :

Մնեկիք բանին համ օրինաց :

Սոք քահանայից կրեւեաց ապանակին :

Եւ եղեւ աւաջնորդ ունեւեացն Յիսու-
սի , եւ այլն :

304 . Երբեմն ներգործականարար առ-
նուած բացանուններուն սեռի խնդիրը հայ-
ցական հարով ալ կը դրուի : Օր օրինակ .

Մսելիք խօսից նոցա ՚ի վեր լեզուս զմեծա-
մեծս Մտուծայ :

Եղբայր յորջորջմամբ զնոսա :

Ի ձեռն ճննդեանն Եւայի զԼային :

Որ ՚ի մեզ մտացս ճնունդ զբան :

Համբուրելն՝ սիրոյ նշանակ է զեկեղեցին

Քրիստոսի :

Պատարագաւդ հօր ՚ի հօս անուշեց ըզմարմինդ առ ՚ի մէնջ :

Ղօղեալ յերկիւղ քրտանց հոսման, ոլաւ նաձեւ կայլակ վիժման :

Հուր ծախիչ զխուլսս մեղաց :

Գատապարտողք զՔրիստոս ոչ խոստովանողաց :

Նեղիտակ ես զխարդախութիւն և զչարհնարս սատանայի :

Խնդրեա լինել մեզ լսելիս զձայն աւետեաց քոյ միաճնին :

Օ ճնողս անարդուք :

Գտիչք չարեաց :

Երարիչ զբնաւս յօգից :

305. Եւ յն բայանուները՝ որոնք կրաւորականի նշանակութեամբ կ'առնուին, բացառական հօլով սեռի խնդիր կ'առնեն :

Օ որ օրինակ :

Եւարու մն ՚ի հօրէ :

Բառնալ զնախատինս իմ ՚ի մարդկանէ :

Պաշարու մն ՚ի տոռանց մեղաց :

Բնթեռնաւ զառ ՚ի նոցանէ շարածս բանից :

Գաղանաբեկ և վիրաւոր ՚ի դայտոյ :
 Լղէզն շարժանն ՚ի հողմոյ, և այլն :

306. Լըրբեմն դարձեալ կրաւորականա,
 քար առնուած բայանուները բացառակա-
 նի տեղ իբր յատկացուցիչ սեռական կ'առ-
 նեն իրենց սեռի ինդիքս : Օր օրինակ .

Լկիր ՚ի փրկութիւն մարդկան ճննդեամբ
 կուսին Սարխամու :

Օ գետաւորեալ զմերկութիւնն ճաշա-
 կաց նախահօրն :

Օ կոխան ստից ձերոց ճարակէին :

Լղիցի կոխան աղգաց :

Յայանէ կողին խոցուած ախի :

Վ իրաւորք արոյ կամ առ սերաց, և այլն :

307. Լմեն բայանուներն ալ իրենց նոր
 շանակութեանն համեմատ այլ և այլ հոլով
 բնութեանն ինդիք կ'առնեն : Օր օրինակ .

Քարոզութիւնն ամենայն ժողովրդեանն,
 կամ առ ամենայն ժողովուրդն :

Օ տեառն անուամ ձեզ խտառումն :

Տեառնազրութեան յերեսս զնշան խաչիդ :

Փչմամբ քո ՚ի նոսա զհոգիդ :

Յանապատի բնակութիւնն :

Փրկութիւնն ՚ի թշնամեաց :

Եւք հոգւոյ ՚ի մարմնոյ :

Վարձ ՚ի գերութենէ :

Պատերազմուհիք Արշակայ ընդ Մակե-
դոնացւոց զօրութեանն :

Եւք Ռաբելացւոցն 'ի վերայ Անուէաց-
ւոցն :

Հեղգ առ 'ի յուսումն :

Չարախօսք դ'Նանիէլէ :

Մնիոյթք զհոգեկան խնդրոցն :

Մատուակ ծարաւելոց կենարար բա-
ժակաւն :

Ի ի խնկօք :

Այսպանողք զբարեօք :

Վասն զնովաւ արհամարհանացն :

308 . Արբէմն բայանուեններու ընու-
թեան խնդիրը փոխանակ բային պահան-
ջած հօլովովը դրուելու , սեռական հօլով-
կը դրուի : Օտր օրինակ .

Մնակիչ լերանոց — 'ի լերինս :

Արմք դուզնաքեայ առ զբայն պահպա-
նութիւն — առ պահպանութիւն 'ի զբայ :

Արկիւղածք տեառն — 'ի տեառնէ :

Պարզեւեան զերծումն բաղմամանեայ
մահուս — 'ի բաղմամանեայ մահուանէս :

Իշխանութիւն ամենայն մարմնոց , այսոց
պղծոց . — 'ի վերայ ամենայն մարմնոց , 'ի վե-
րայ այսոց , և այլն .

309 . Շատ անգամ անուենները մանա-

Էանդ դոյականները տեսակ տեսակ խըն-
դիրներ կ'առնեն, որոնք իրենց խնդիրը չեն,
այլ զօրութեամբ իմացուած էական բային:
Օ՛ր սրինակ,

Սենէր հանդերձ 'ի ստեղ ուղտու : Այ-
նչն որ էր 'ի սպե-ոյ :

Օ՛առ 'ի քեզ հայհոյութիւնն անքաւելի
քարոզեաց :

Ա՛ռ 'ի քէն փառօքն :

Օ՛փառս զառ 'ի միայն Աստուծոյ ոչ խըն-
դրէք :

Այրթային զհետ նորա ժողովուրդք բա-
ղումք 'ի գալիէէ :

Յիշեաց զուխտ իւր որ ընդ Աբրահա-
մու, և զերդումն ընդ Սահակայ :

Ա՛ղս տեսակաւ, այլ ոչ համեղութեամբ :
Փայտն զգործով մեղսն և եղէգն զբանիւ-
յանցանսն ցուցանէ :

Բողբօջ է առ Աստուած խաղաղութեան՝
առ եղբարսն խաղաղութիւն :

Ա՛յրի ամաց ութսուն և չորից :

Կեանք 'ի կենաց, լոյս 'ի լուսոյ, և այլն :

310. Ա՛յս կարգէն կրնան սեպուիլ հետե-
ւայներն ալ : Օ՛ր սրինակ .

Կապիճ մի քարի :

Նկանակ մի հաց :

Այրիւ կանգուն վեղար, երկու թիղ կրն-

կուղ . չորս գլուխ ընթերցուած . բաժակ
մի ջուր , և այլն :

311 . Աճական անուսները ուրիշի սը
համեմատութեամբ թէ ո՞րն աւելի է կամ
նուազ , սովորաբար քան նախագլութեամբ
խնդիր կ'առնեն : Օրը օրինակ .

Աճ է սերն Աստուծոյ քան զամենայն
մեծութիւն երկրաւոր :

Աճ է եւս քան զայս :

Աճ է աշակերտ լաւ քան զվարդապետ
իւր :

Նութիւն նոցա վերագոյն է քան զհողմ
և քան զջուր :

Նուրբ է արագ քան զմիտս .

Փոքր մի խոնարհ քան զհրեշտակս :

Քան զսովորական բնութիւնն 'ի վայր :

Վերագանց քան զբնութիւնն :

Ար փոքրագոյն է քան զամենայն սերմանիւ
որ են յերկրի , և յորժամ սերմանի բուսա
նի և լինի մեծ քան զամենայն բանջար :

312 . Նոյն համեմատութեան մաքով
դարձեալ շատ անգամ սեռական կամ տրա
կան և երբեմն ալ բացառական կ'առնեն :

Օրը օրինակ :

Նողոք կալեալ առ քաջ արանցն :

Սա ամենեցուն թագաւորացն մերոց հա

բարաստայն ե խոհեմագայն , ե արանայն այ-
նոցիկ ե ամենեցուն քաջ :

Ամենեցուն քան զքեզ նախագումնիցն
զեհագայն :

Օ զեհն ամենայն քերթագաց Հովերսս :

Համենայնէ յայդմանէ 'ի վեր ե դորա-
գայն :

Աբրահամա որ հին էր ժամանակաւ 'ի
նսմանէ :

Ասոյ սուտ :

Ահն Աարգառէից Աովսէս :

Ամենօրհնէալ 'ի կանայս :

Նախագ 'ի վկայս :

313. Աիջակ անուններն ընդհանրապէս
բացատրական հոլով խնդիր կ'առնեն : Օր .

Աիուս 'ի փոքրիկանցս :

Ըս մի 'ի նոցանէ :

Օ հինգ գաեր յամենայն յընչից քոյ :

Ար մտանէ առաջի թագաւորի յանար-
գայ :

Ա ան որոյ գործոյ 'ի նոցանէ :

Ոմանք 'ի Փարիսեցւոց ե 'ի Սաղուկեցւոց,
ե 'ի Բարթայ :

Կէսքն 'ի նոցանէ :

314. Աիջակ անուններուն խնդիրը եր-
բեմն սեռական ու նախօրիւ արական ալ

կը դրուի : Օր օրինակ .

Ել նա ՚ի մի նաւուցն :

Հասանել ՚ի մի քաղաքացն :

Տայ քեղ ելելու հաղարս երիւտաց :

Իրաց և գործոց առնն խնանալ ինչ եւս աչ
կարեմ :

Ար որ ծերոց կամ աղայոց :

Կուսի և երխաասարդի , և եթէ յաղախ
նաց որ :

Քանի անթիւ բիւրուց կախարդաց եւ
յերկրի :

Արոց սմանք :

Աչ որ եղել նկան քեղ ՚ի թագաւորս :

Ալ նմանիցի սեռան յորդիս Աստուծոց :

Չորրորդն ՚ի նոսա ՚ի կերպարան առիւ
ծու :

315 . Երբեմն միջակ անուները դորու
թեամբ կ'իմացուիս , բայց բացառական
հարմ խնդիրը դարձեալ կը դրուի : Օր .

Եկն առ իս յեղբարցն իմաց :

Ամն ՚ի նախարարաց Հայոց առեալ յորդ-
ւոցն խորովու՝ փախուցեալ ապրեցոց :

Եկին ընդ մեզ և յաշակերտաց անտի :

Սարանանիցեն ՚ի ձէնջ :

Ի պտղոց այգւոցն սոցեն նմա :

Ի դասուէ զինուորացն եկին ՚ի քաղաքն :

Չուտել ՚ի պտղոց ծառոցն :

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ .

ՅՈՏԿԱՅՈՒՅԻՉ ԵՒ ՅԱՏԿԱՅԵԱԼ

316 . Յատկացուցիչ կ'ըսուի այն սեռա-
կան անուներ կամ դերանուներ , որ բանի մը
արուն ըլլալը կը ցուցնէ . եւ յատկացու-
ցիչին յատկացուցած բանը ցուցնող բա-
ռնն է յատկացեալ :

317 . Յատկացուցիչը միայն սեռական
հոլով դրուելով կրնայ իւր յատկացեալէն
նախադաս կամ յետադաս ըլլալ : Օրր օրի .

Գիրք ճննդեան Յիսուսի Քրիստոսի :

Լուրք կենաց ամաց իմաց :

Արտսեր որդւոյն Յազկերտի դայեակն :

Մարտիրոսանալ Թադաւ արի դատերն Սան-
դրիանոյ :

Լուանց բարեգործիք հրամանաց ակնար-
կու թեան :

Մթերս սակոյ եւ արծաթոյ եւ քարանոյ
պատուականոյ եւ զգեստուց եւ սէս սէս
գունոյ եւ անդուածոյ՝ արանց հասակոյ եւ
կանանոյ միանգամայն բազմացոյ :

Օրամենայն ծառայ ուրուք եւ դարձա-
թագին :

Օհայր քո եւ զմայր :

Իովանդակ ձեր ոգի եւ շունչ :

318. Եթէ յատկացեալը նախագիր ունե-
նայ, երբեմն միայն նախադասին վրայ կը
դրուի և երբեմն երկուքին վրայ ալ կը
կրկնուի: Նիսնայու ալ է որ նախադաս
յատկացեալը կամ յատկացուցիչը եթէ ի-
րենմէ յառաջ ածական ունենայ, անոր
վրայ ալ կը դրուի նախագիրը: Օր օրինակ.

Որ խոտորիցէ զիրաւունս եկին և սրբոյ
և այլոյ:

Նաեր զհանդերձն գեղեցիկ քո:

Բարձան արիւնք նոցա ՚ի գլուխ դորա
և ՚ի գլուխ զաւակի դորա:

Օ բազում տկարաց աւունս խորտակեացէ:

Պատմեաց մեզ զձեր սէրն:

Օ երեսս բարեկամի ցուցանէ՛ և զգարձ
թշնամուոյ գործէ:

Հարկանէր զՆարեհ արքայ զՊարսից և
զՊարթեւաց:

Ի ուաւ զձայն երգոյ և զպարուց:

Փարեցար զարասախի լի սարանոցաւ զան-
մատոց լուսոյն:

Ոչ կարէին զգէմ ունել զխմաստու թեան
և զհոգւոյն՝ սրով խօսէր:

Օ խմաստու թիւն խօսիմք ընդ կատար-
եալս, զխմաստու թիւն ոչ աշխարհիս այսու-
րիկ և ոչ զիշխանաց աշխարհիս այսորիկ ըզ-
խաւիանելեացս, այլ խօսիմք զՎաստուծոյ ի-
մաստու թիւնն:

Օրոյ եւ զգլուխն հասի :

Յորոյ այսօր 'ի գիրկան գգուեցար :

319. Հասանգամ յատկացեալք զօրու-
րութեամբ կը գրուի եւ անոր նախդիրն
(եթէ ունի) յատկացուցիչն վրայ կը գրու-
ուի գիմարոշ յօդով մը : Օրօր օրինակ .

Յիշեցես զօր մահունն՝ եւ զգառաստանինն :

Օ 'ի էին գործք իւրեանց չարութեան :

Եթէ գաղանք չարիք արարածք էին , եւ եր-
կիր բարւոյ :

Մի կողմն Սաղաքեցւոյ է եւ միւսն Փա-
րիսեցւոյն :

Օարմանային յոժ ընդ գեղեցկութիւն
նորա եւ ընդ ամենայն որդւոյն Իսրայելի :

Օյ՛ր պատկեր եւ զգիր ունի (գահեկա-
կանդ), ասե՛ն զկայսեր . . . երթայք տուք
զկայսերն կայսեր , եւ զ՛ստուծոյն Նստուծոյ :

Յորժամ եղէ այր՝ զողայութեանն 'ի բայ
խափանեցի :

Եթէ ոչ առաւելուցու արդարութիւն
ձեր քան զ՛Իսրայելն եւ զՓարիսեցւոյ :

320. Հասանգամ յատկացեալք բացա-
ռական կամ գործիական հոլով եղած ասե՛ն
յատկացուցիչք փոխանակ սեռական հոլով
գրուելու , իւր ածականովք մէկ տեղ կը հա-
մաձայնի յատկացելոյն : Օրօր օրինակ .

Օ՛նանե լով զամենեանս մկրտութեամբ
առ ըբ աւարանաւն :

Բնկացուք խնդութեամբ սրտիւ :

Գալ ՚ի վերայ նորա մարտիւ պատերազմաւ :

Հեղմամբ արեամբդ քով սրբով :

Մթանաւոր իւրովք մարգարէիւքն ձայնիւք :

Բնդհովանեաւ աջովդ քով սրբով :

Պատառով միով հացիւ :

Կարկէ զաւակ նորա յորդուց ՚ի մարդկանէ :

Գալ ՚ի ծագաց երկրէ :

Օ կնոջէն Քանանացւոց մեծ զհաւատոցն ասէ :

Ոչ էր արբեալ նորա այնչափ՝ յօրէ ճննդենէ իւրմէ :

Բարձր արարեր զլա ՚ի դրանց մահաւանէ :

321. Փոխանակ ամականի իբր յատկացուցիչ դրուած սեռականն ալ երբեմն կը համաձայնի յատկացելոյն : Արբեմն բացաւաւննեքու սեռականն սեռի խնդիրն ալ կը համաձայնի բացառական ու դործիական հորմներու մէջ : Օ որ օրինակ :

Վախճանել զկեանս բռնութեամբ մահաւամբ :

Նեղութեամբ ակամբ հացել :

Չայնիւ քաղցրութեամբ երդէին :

Հրաժարել ամենեւին 'ի մեռելութեաց և
յարենէ ուտելոյ :

Օտգմամբ լուսով պատկէ դքեղ :

Յօրինմամբ այսքանեօք վեհիւք :

322 . Արբեմն յատկացեալն իբր յատկա-
ցուցիչ սեռական հօլով դրուելով, յատկա-
ցուցիչն ալ յատկացելոյն յատուկ եղած
հօլովովք կը դրուի : Օր օրինակ .

Ի դրանէ մարդկանն նենդեալ սատակե-
ցաւ . — 'ի մարդկանէ դրան :

Հատաւ օգնականութիւն յուսոյ նոցա :

— Յոյս օգնականութեան նոցա :

Ի շիփոր բարբառոյ տալ նմա պատգամա :

Օտրժանահաս մահ տարածամ 'ի ցա-
մանէ քում հրամանի :

Աեքն՝ թէպէտ եւ աղքատաց տան , այլ
'ի փառս յուսոյ ձգին 'ի տալն :

Աջ յանձնէ ինչ արարեր , այլ 'ի բերման
ժամանակէ :

Օհանապաղորդ սխարանն հանապաղորդ
արտասուօք աւազանին լուանալ :

Յանցանօք բեռանց :

Սաղարթօք վարսից :

Նա մաշկեկաւ սիածեալ շնորհին ,
եհերձ դըուրն Յորդանիսին :

Աջ լուսացի զմիտրա խրղճին ,
 և բաղմացան ՚ի միտա անդին :

Օր շնորհեցեր՝ պարգեւ մասին ,
 չյագիմ՝ մեղօք . քաղցր եղջերին :

Ար երբակի սիրով բանին՝
 հարցանելով . քո յետ ճաշին :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե .

Բ Ա Յ Ա Յ Ա Յ Տ Ի Չ Ե Ի Բ Ա Յ Ա Յ Ա Յ Տ Ե Ա Լ

323 . Մացայայտիչ կ'ըսուի այն բառը ,
 որ ուրիշ մուծ բառ մը կը բացայայտէ թէ
 ի՞նչ է , կամ ո՞վ է , կամ թէ՞ այս ինչ տեղ
 այս ինչ բառն ի՞նչպէս կը մտածուի :

324 . Մացայայտիչ և բացայայտեալ կ'ըլ-
 լան անուաները , Վերանուաները , երբեմն
 Մայերն ու Մակբայները , և երբեմն ամ-
 բողջ խօսք մ'ալ : Օր օրինակ .

Ամենեցունց ճարտարապետն ուսոյց ինձ ,
 իմաստուծիւն :

Սորա՝ երկու որդիքս իմ :

Ամենայն օրէնք ՚ի մի բան կատարին , ՚ի սի-
 բեացիսն զընկեր քո իբրև զանձն քո , և այլն :

325 . Մացայայտիչը բացայայտեալն հե-

ուի ալ կը դրուի մօտ ալ, և կը համաձայնի հոլովիւ և թուով ալ, եթէ հաւարական կամ անեղական ըլլալու պատճառներ չ'ըլլան : Օրդ օրինակ .

Ասանէթ դուտոր Պետախրեայ քրմի :
 Աս հովիւս յանցեայ, դորս՝ ոչխարդ
 ղի՞նչ արարին :

Արուժ և Աբրահամ տասանորդս ետ յաւարէ անտի նահապետն :

Արկնաւորք և երկրաւորք, հրեշտակք և մարդիկ՝ ճշմարտութեան եղին վարդապետք :

Անիմք այսուհետեւ Քահանայապետ մեծ անցեալ ընդ յերկինս՝ ղՅիսուս զորդի Աստուծոյ :

Ի քաղաք Աստուծոյ կենդանւոյ՝ Արուսաղէժ յերկինս :

Աւք քարողեցաւ, ինեւ և Սիղուանոսիւ և Տիմօթէիւ :

Ի դարեհէ արքայէ :

326 . Տեղեաց, իրաց և երբեմն մարդոց յատուկ անուներն ալ եթէ բացայայտեալէն յաւաջ դրուելու ըլլան երբեմն զեն համաձայնիր և միայն նախդրիւ կը հոլովին : Օրդ օրինակ .

Ի Սիօն լեռնէ :

Ի Անուէ քաղաքէ :

Աւգոստոս կայսերէ :

Օ Ահիր լերամբ ։

Յ Այրապատ դաւառէ ։

Ը Քիւսթար քահանայի ։

Ը րանձիս դից ։

Յ ա լիսս կայսեր ։

Ը շխէն տիկնաւ ։

Գ ունեցար սխաննա երգով ։

Գ աւ ի թ անուամբ կոչեմք ։

Ք իստաս անուամբ անուանեմք ։

327 . Յիշեալ բառերը գարձեալ երբեմն կը համաձայնին նախադաս բլաւով ։

Օ որ օրինակ ։

Ը րամանս օյ գեւոյ ։

Ի Սիօնէ լեռնէ ։

Ի շերտօնէ լեռնէ փոքուէ ։

Ի Յեթապիդայ ՚ի քաղաքէ Անդրեայ ։

Անիարու իմաց քաղաքի ։

328 . Արք բացայայտեալէն վերջը որ է օյն է , նա է , մեկնական բառերը գրուին , բացայայտիչը միշտ ու զգական կը դրուի ։ Օ որ օրինակ .

Օ գոյշ լերուք ՚ի խանոյ Փարիսեցւոց , որ է կեղծաւորու թիւն ։

Արդի Մասեկայ ընտանի իմաց , այն է Լեզիազար գաւառկացի ։

Լասա՞ որ նա ինքն է Լեզում ։

329 . Իսկ եթէ այսինքն , այսինքն է , այս է ,
յայտ է , ասեմ , իմա , մեկնական բառերը դրո-
ւելին , բացայայտիչը ամբարբար բացայայ-
տելոյն համաձայն կը դրուի : Օրը օրինակ :

Օ այս ասէ այսօր և վաղիւ , այսինքն դրո-
ւոր կեանս մարդոյն :

Յամաքեացին պտուղք գետոց , այսինքն
մեղացն յարդութիւնք :

Օ ի որ դալոցն է ՚ի նա հաւատասցեն ,
այսինքն է ՚ի Յիսուս Քրիստոս :

Յամաքեցաւ խոտն , այս է մեռաւ :

Այլ բնակութիւն ունէար՝ ուստի այսր
ասհեցար . յայտ է թէ զդրախտին վայել-
չութիւնն :

Մեծարդոյն իմն և հրաշալի պատուով յոր-
դեալ բանիւ ասեմ և մտօր :

Ի նոր Պղատունէն , յիմն ասեմ վարդա-
պետէ :

Օ ինկանոցն ասկի , այսինքն զաղօթանս ա-
սեմ փայթ :

330 . Մարդոց յատուկ անունները երբե-
մըն ալ տեղեաց յատուկ անունները . անունն
բառով մէկտեղ բացայայտիչ կ'ըլլան : Օրը
օրինակ .

Այր մի էր ՚ի Աեաարիա՝ անուն կուռնէ-
լիսա :

Եգիտ զոմն հրեաց՝ անուն Ակիւզաս :

Այր ոմն Աբար անուն գողացաւ ՚ի նշը
դովիցն :

Այնչ ՚ի քաղաքն անուն Ասյին :

Բնդ մեծ գետնն կուր անուն :

Գ Լ Ո Ւ Խ Զ .

ԱԾԱԿԱՆՆ ԵՒ ԳՈՅՈՒԿՈՆՆ

331. Աճականը՝ որ աշխարհաբառի մէջ
միշտ յառաջ կը դրուի , գրաբառի մէջ
թէ նախադաս եւ թէ յետադաս կրնայ
դրուիլ : Օր որ օրինակ :

Երկնաւոր թագաւոր . թագաւոր երկ
նաւոր :

Անճ ճառ , ճառ մեծ :

332. Աճականն եթէ իր գոյականէն նա
խադաս ըլլայ սովորաբար նախդրիւ կը հա
լովի անոր հետ : Օր որ օրինակ .

Սուսեղէն եւ երկնային անթառամ պաա
կայն :

Հրեղէն լեզուօք :

Ի մեծ պատերազմէն :

Ի յիմար եւ յանխրատ ինդրօց :

Յուզիղն շաւղայ :

Օ մեծ սքանչելիսն :

Օ սուրբ ձեռք :

Յանցաւ որ և ՚ի վերակացու թաղաւս
բէն :

333 . Երբեմն նախադաս անկանկերը
վայելչութեան նայելով վերջահոյսներու ն
մէջ կը համաձայնին իրենց գոյականին
չստանգամ, մանաւանդ կարճ անկանկե-
րը : Օ որ օգնակ :

Օ սմանա հաւանողականա իսկ դամանա
բռնաւ որականա կարգաւ ջանայր պահել
յակաստանի :

Փոխեցին դիտաւս անեղծին Աստուծոյ ՚ի
նմանութիւն պատկերի եղծանելի մարդոյ :

Ի վերջնաւ մաւր մեծի տօնին :

Հրեղինօք լեղաօք :

Վերադառնիւք պարսպօք , և այլն :

334 . Յետադաս անկանկեր կը համա-
ձայնի իւր գոյականին , թէ վերջահոյսներ-
ու և թէ նախդրիւնեւու մէջ : Օ որ օրի :

Քաղաքք սմուրք բարձրապարիսպք :

Խաւնիք բաղաւթ և անուշաւնք :

Այ իբր հաւասարիսք այլ տաւապեպք
կարկասունք :

Օ առայ իմաստուն տիրեացէ տերանց ան-
մասց :

Մրանց վատասարտից և աշխարհակորուսաց
և աստուածասպանաց :

Աջօր բայօր :

Ասիւք կապելովք, ձեռօքն երիզայնօր
և երեսօքն վարչամակապատօր :

Ստովք ձիթե՛նէօր :

Նշուովք կճղակաբաշխիւք և սրոճայնովք :

Սանէօր փղոսկրէ՛խք :

Մասցեա զանգակա ոսկիս, դնել քարինս
չորեքանկիւնս մեծս :

Օգաղանս շաղղակերս և արիւնարբուս :

Յամենայն իրաց շարաց :

Յարանց ստեց և անդգամաց :

Սիցէ զանուանէ քումմէ մեծէ, և զձե-
ռանէ քումմէ հզօրէ, և զբազկէ քումմէ
ձգելոյ :

Յաւուրն յեանում. ՚ի սրահին միջնում.
՚ի գբի ներքնումն :

335 . Արբ ածականին ու գոյականին մէջ
ուրիշ մասունք բանի մանեւով իրարմէ հե-
ռի մնան, իրարու կը հաճաճայնին : Վիչ ան-
գամ նախադաս ածականն անհամաճայն կը
մնայ : Օրօր զինակ :

Նա փախուցելոյ ՚ի բարկութե՛նէ եղբօրն
աւաջնորդեաց արդարոյն :

Արկնաւորին վերարակուցեաց հրամանս ար-
քային :

Հրաշափառագունիւ պարտ էր անցա-
նել բանիւ :

Ի հարադատէն իւրմէ սպանանի յեղբօրէ :

Օկարի խոնարհագունից բուռն հար-
կանէ զօրինականաց :

Կսկորդախօս աղխազուր խժական խեց-
բեկագունին այնորիկ Վարդարացւոց լե-
զուին :

Հոսանուտ միճակեալ բնութեան :

Մնաչառն իմք մատնեալ ատենի :

Վարժարանք ՚ի թագաւորական պատրաս-
տեալ հրամանաց :

Օանրագոյն բարձող բեռին :

336 . Երբեմն ածականը փոխանակ գո-
յականի հոլովովը գրուելու, սեռական հոլով
կը գրուի իբրեւ յատկացուցիչ : Օրրօրի .

Վատել արդարապէս զամենայն արարա-
ծրս բանականաց :

Մենայն սքանչելիք կատարելոցն ՚ի տեառ-
նէ խաչիւն :

Երգս առեալ մատուցանեն զերաժշտա-
կանաց զերանաւէտ զհոգեղէն հնչմունս :

Աջ յիշեցան նոցա աղէկոտոր խնամք ծը-
նողականաց :

Տարեւորականաց լցեալ զանազան պրտ-
զովք :

Սպասք ոսկւոյ և արծաթոյ :

Օ բաժակ դառնութեան :

Ընօթն ընտրութեան , և այլն :

337. Գիտելի . Մանական անականները
գոյականաց հետ դրուած ատեն ունեցած
փոփոխութիւնները շատ ըլլալուն , գրոց ըն-
թերցանութեամբ կը սորվուի աւելի , հաս
գլխաւոր փոփոխութիւնները միայն պիտի
դրուին :

338. Մանականաց սեռական և արա-
կանը իրարու տեղ կը դրուին : Օ որ օրինակ .
Եւ ոչ միոյ իրիք ներողութեան հանդի-
պել :

Աւանց իմիք աշխատութեան :

Պատկաւ իմիք :

Տապարաւ իմիք :

Ոչ եթէ մարդոց ուրուք տալոց է :

Եւ ոչ մեռելոց ուրուք հաւանեցեն
լսել :

Օ եւսով պղծով ումեմն մարդով :

Ի՞՞ իմիք ասրեցան :

Ոչ ՚ի մէնջ կոչեցեալք կամ յուրուք ՚ի
մարդկանէ :

Ոչինչ իմիք կասեցու զանէր :

Ի ուեալ ՚ի մեռելոց ուրուք առ նոսա
գնացելոյ :

Ի Պարսից կամ յայլոց ուրուք :

339 . Վիանալու է որ մասնական ածա-
կաններէն ո՞նք որք մարդու տեղ կը գործա-
ծուի . և ի՞նչ ինչը անշունչ իրաց տեղ . որոնք
գոյականէն ետքը դրուած ասե՛ննին իրենց
յաատուկ հորտօւիք կը հորտօւին անոնց հետ .
իսկ եթէ նախադաս ըլլան, երբեմն անհա-
մաձայն ալ կը մնան շատ անգամ համաձայ-
նելով : Օ որ օրինակ .

Այր ոմն . առն ուրումն . առն ումեմն .
յայր որ . առ այր որ , յառնէ ումեմնէ :

Արք ոմանք . արանց ոմանց . առ արս ո-
մանս . դարս ոմանս . յարանց ոմանց . ա-
րամբք ոմամբք :

Պատճառ ինչ . պատճառ իմն . պատճա-
ռի իրիք . պատճառի իմիք . ՚ի պատճառէ յի-
մեմնէ , յիմեքէ , դպատճառ ինչ , և այլն :

Ոմն մեռեալ . ուրուք մեռելոյ . ումեք մե-
ռելոյ , յումեմնէ մեռելոյ . ոմանք մեռ-
եալք . ոմանց մեռելոց . ոմամբք մեռելովք .
և այլն :

340 . Թուական ածականները թի էն զատ
միւսները յոգնակի կամ հաւօքական ըլլա-
լով յոգնակի գոյական կ'ուզեն ընդհանրա-
պէս , որոնք թէ նախադաս և թէ յետադաս
կը դրուին համաձայն կամ անհամաձայն .
քիչ անգամ ալ եղակի : Օ որ օրինակ .

Արիւք հնգօր ամօք :

Մի յերեք անձնաւ որու թե՛նէ՛ն =
 Երեք լուսոյ . ՚ի պատիւ երեք Նստուծոց =
 Թաղաւ որեաց ամն երեսուն և երեք =
 Չորս բաժնի քան և չորս երիցանցն =
 Ի հարուածոց չորք հրեշտակացն =
 Ինն դասուք =
 Կատարեցան ամբն եօթանասներորդք =
 Աջ ամն եօթանասներորդ =

341. Բիան և զին վերջաւ որեալ ածականե-
 ներն ալ գոյականներու հետ թէ նախադաս
 և թէ յետադաս ստեղծարար կը համարու-
 նին : Օր օրհնակ .

Յերկոցունց կողմանց =

Ի ձե՛նջ երկոցունց =

Օստուցանել յայլոցն ամենեցուն =

Օերկոտասանեսին աշակերտան իւր =

Օասաներու միք աստիճանօք =

Եղբարքն Յովսեփու սասանքիւք , և այլն =

342. Իւրաքանչիւր , երկաքանչիւր , անյնիւր , ա-
 ճականներն առանց հարմարու եղակի միայն
 կը բանին իրենց գոյականաց հետ : Օր օրի .

Աղջոյն սաջիր սիրելեաց մերոց իւրաքան-
 չիւր յանուանէ =

Սարմիւք իւրաքանչիւր =

Ընձնիւր մարմիւք =

Իւրաքանչիւր սոցա =

Մեկնու թիւն բանիցն իւրաքանչիւր :
 Ի միտս անձնիւր :

343. Աճական դերանուներէն այս, այդ, այն,
 թէ յետադաս և թէ նախադաս կը համար-
 ձայնին տարբեր եղանակաւ :

Այս տուն, սցոր տան, այսմ տան, այ-
 տու տամբ, յայսմ տանէ, զայս տուն :

Այս տունք, այսց տանց, յայսց տանց,
 այսոքիւկ տամբք, յայս տունս, և այլն :

344. Արբ յետադաս դրուելու ըլլան,
 գոյականին վրայ դիմորոշ յօդ մը կը դրուի
 սովորաբար, ու դարձեալ կը համարձայնի
 այսպէս : Օրօր օրինակ .

Տունս այս, տանս այսորիկ, տանս այս-
 միկ, ՚ի տանէս յայսմանէ, զտունս զայս,
 տամբս այսուիկ :

Տունքս այսոքիկ, տանցս այսոցիկ, ՚ի տան-
 ցքս յայսոցիկ, տամբքս այսոքիւք :

Այդ այդ, առնդ այդորիկ, առնդ
 այդմիկ, յառնէդ յայդմանէ, արամբդ այդ-
 ուիկ, արբդ այդօքիկ, արանցդ այդոցիկ,
 յարանցդ յայդցանէ, արամբքդ այդօքիւկ,
 և այլն :

345. Ստացական դերանուները գոյա-
 կանին հետ թէ յետադաս և թէ նախադաս

կը բանին համաձայնելով . բայց նախդրիւ
հոլովներուն մէջ անհամաձայն կը մնան :
Օ՞րք օրինակ .

Եղբայր իմ . եղբօր իմոյ . եղբօր իմում .
յեղբայր իմ . ղեղբայր իմ . յեղբօրէ իմմէ .
եղբարբ իմով . եղբարբ իմ . եղբարց իմոց .
զեղբարս իմ . յեղբարց իմոց . եղբարբք իմովք :

Եւ յայէս ալ միւսներն ու աոյն , դոյն ,
նոյն ածականներն ալ երբեմն համաձայն և
անհամաձայն կը դրուին թէ յետադաս և
թէ նախադաս :

Գ Լ Ո Ւ Խ Է .

ՅԱՐԱԲԵՐՍԱԿԱՆ ԵՒ ՅԱՐԱԲԵՐԵԱԼ

346 . Յարաբերականն է որ դերանունը ,
որ յառաջուրնէ ըսուած բառ մը կամ խօսք
մը կը յարաբերէ : Եւ այն բառը կամ խօսքն
ալ կ'ըսուի յարաբերեալ :

347 . Յարաբերականը սովորաբար յա-
րաբերեալէն անմիջապէս ետքը կը դրուի
բային պահանջած հոլովովը առանց յարա-
բերեալին հոլովին նայելու : Օ՞րք օրինակ .

Ես՝ որ հաստատուես գիտեմ :

Օ՞այր Մարեմայ՝ որում խօսեցեալ ղՄա-
րիամ կոյս յորմէ ճնաւ Յիսուս :

Արդւոյն՝ զոր եղ ժառանգ ամենայնի ,
որով և զյաւխտեանսն արար , որ է լոյս փա-
ռաց :

Տուեալ ժամանակս եւ տեղիս , որովք
զերծանիցին 'ի չարեաց :

Վեց օր է՝ յորս արժան է դործել :

Օ՛անկեալ անատունն 'ի խորխորատ 'ի վեր
հանէք , որ կարի աշխատութիւն է :

Չարչարեցաւ և մեռաւ , որով կենդա-
նացար :

Վարդ միայն անհնազանդ եղեալ ամբա-
րչտեցաւ առ օրէնսն Աստուծոյ , որով եւ
զատաարարտեցաւ :

348. Երբեմն յարաբերականը թէ և յե-
տադաս , բայց կրնայ հեռի մնացած լլլալ
յարաբերեալէն : Օ՛ր օրինակ .

Հաց ոչ ունիս , որով բուժանես զաղքա-
տին . այլ լեզու ունիս՝ որով զհոգևորական
հայն նմա քաղցրացուցանես :

Մինչեւ յօրն սրատիրելոյ Առաքելոցն 'ի
ձեռն Հոգւոյն Արքոյ զորս ընտրեացն :

Ամենեքեան կորեան որ ընդ նմայն էին :

Օ՛քաղաքն յապէտացւոյ ամբացոյց , որ
'ի վերայ ծովուն էր :

Այլ զնոսա մոգպետին յառաջագոյն , ու
բում յանձն արարեալ էր , բազում անգամ
աւելի քան զհրամանն արքունի չարչարեալ էր :

Իբրեւ զայն լուան որդիքն Իսրայելի եւ
բնակիչքն Հրէաստանի, զոր արար Հողո-
վեռնէս :

349. Եւ ատ անգամ եղակին յողնակիի
տեղ կը բանի, մանաւանդ ուղղականին,
հայցականին, և ուրիշ նախդրիւ հորոմնե-
րուն մէջ : Օ որ օրինակ :

Երանի այնոցիկ որ սուրբ են սրտիւք :
Սոքա են որ զբանն Աստուծոյ լսեն եւ
առնեն :

Իսրա որ կանդ :

Եղիա և Ենուք, որ ցայժմ կենդանի են :

Օ գործան զոր ես գործեմ :

Օնանիցի երկիրն արդիւնս շահեկան,
վասն որոյ գործեցին :

Քանի աշխարհք են որում գուք տիրէք :

Ի վերայ լերանց բազմաց, յորում բնա-
կեալ են ՚ի նոսա :

350. Եթէ յարաբերեալն անեղական
ըլլայ, համարձակ եղակի կը դրուի վերջա-
հորոմներուն մէջ ալ : Օ որ օրինակ :

Հասին այնմ աւետեաց, որում ցանկա-
ցեալ էին :

Ի կարծեացն կասկածանաց՝ յորմէ երկնչիմ :

Վերքն յորում կեայր :

351. Հատ անգամ յարաբերականն յարաբերեալէն յառաջ կը դրուի, իւր ամեն սարագայներովը : Օր օրինակ .

Վասն զի սուրբ է որ եմուտ անդր տապանակն տեառն :

Ո՛ւր է որ ծնաւ արքայն Հրէից :

Որ 'ի ձեռն հրեշտակաց խօսեցաւ՝ բանն հաստատուն եղեւ :

Ի ուաւ 'ի նմանէ, վասն որ 'ի Քրիստոս Յիսուս հաւատոցն :

Օ՛ղբեկանն՝ որ յառաքինութենէն է, սինդ պահիցեմք զաղատութիւնն :

Ընդ որ 'ի յերկինս խաւարն լինի ուստի՞ իցէ :

Յորմէ դուդ զարհուրեալ ես՝ դիւրահաւան լեր, եւ վաղվաղակի աշակերտիս ճշմարտութեանն :

Օ՛րմէ գրեաց Մովսէս յօրէնան և մարդարէքն՝ գտաք զՅիսուս :

Ոչ եթէ զոր կամիմ գբարին առնեմ, այլ զոր ոչն կամիմ զչարն՝ զայն առնեմ :

Իբրեւ գիտացին՝ որ 'ի թեսաղոնիկէ Հրեայքն էին :

Ոչ հնձես, զոր ոչ արկեր զտերմանան :

'Ի ու որ դործէին զամբարտաւանութիւն զսողոմապիսն խայտառակեցեր :

352. Արբեմն յարաբերականն ու յարաբերեալն իրարու հոլովով կը դրուին : Օրօրինակ .

Աչ էլի Արուսաղէմ՝ առ որ յառաջագոյն քան զիս Առաքեալք էին :

Աստատաբուժիւնն ուսուցանես 'ի Մովսիսէ որոց 'ի հեթանոսս ամենայն Հրեայք են :

Մարգարէքն որք վասն որոց 'ի ձեզ լինելոց էին Հնորհքն՝ մարգարէանային :

Օնոյն գրէ առ որս 'ի խուժաստան էին ժողովուրդք :

Որոց առ գերութեամբն մարգարէք՝ առաջին է սա :

Օր Արապեան Յովհաննէս մարգարէիցն 'ի դժոխս աւետարանէր զգալուստ արեգականն արդարութեան , զնա օրհնելով :

353. Արբեմն յարաբերեալն յարաբերականին կը համաձայնի հոլովով , և անոր պահանջուած հոլովովը բառ մը կ'աւելցուի տեղ տեղ : Օրօրինակ .

Օգործսն զոր էս գործեմ յանուն Հօր իմոյ , նոյն իսկ վկայեն վասն իմ :

Եւ զբանն զոր խօսիք , մի մնացէ առ ձեզ :

Օամենայն՝ զոր էտ ցիս Հայր , ոչ կորուսից 'ի նմանէ :

Օ՛ւամենայն ազգս՝ զոր արարեր , եկեացեն
և երկիր պաղցեն առաջի քոյ :

Օ՛խ որ 'ի նաւի աշխարհի ալեկոծեն
մեղք իմ , նաւահանդիստ ապաշխարութեան
շնորհեա ինչ բազում մողորմ , և կեցո :

Օ՛վէմն՝ զոր անարգեցին շինողքն , նա եւ
դեւ գլուխ անկեան :

Եւ զամենայն՝ զոր ինչ արասցէ յաջողեացի
նմա :

Օ՛այդ ամենայն՝ զոր տեսանէք , եկեացեն
աւուրք յորս ոչ թողցի այդք քար 'ի քարի
վերայ :

354. Եւ ատ անգամ ալ յարաբերականք
յարաբերեալին հոլովովը կը դբուի , եւ
յարաբերականին պահանջուած հոլովով ալ
դերանուն մը կ'աւելցուի երբեմն : Օ՛որ .

Եւ զիս ջնջեա 'ի դպրութենէն յորմէ գը-
րեցերն :

Արդի Աստուծոյ կենդանւոյ . . . որ ար-
կարանայ առ 'ի քէն և ոչ ինչ :

Արոց նստէին յաշխարհին և 'ի ստուերս
մահու , լոյս ծագեաց նոցա :

355. Երբ յարաբերեալը զորութեամբ
դբուած ըլլայ , յարաբերականն յարաբե-
րեալին հոլովովը կը դբուի : Օ՛որ օրինակ .

Արում խնդրէ 'ի քէն՝ սուր :

Դուք ոչ մտանէք, և որոց մտանենն չըտայք թող մտանել :

Ոչ ումեք պատմեցին և ոչինչ յորոց անսինն :

Դուք երկիր պագանէք՝ որում ոչն գիտէք, մեք երկիր պագանեմք՝ որում գիտեմքն :

Երկիր պագին՝ որոց արարին մատուեր իւրեանց : այսինչն՝ այնոցիկ զորս արարին :

356 . Երբեմն թէեւ յարաբերեալը զօրութեամբ մնայ, սակայն և այնպէս յարաբերականն իր պահանջուած հարստութիւնը կը դրուի դարձեալ :

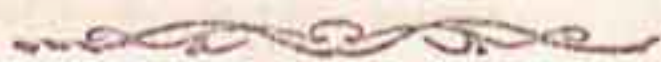
Որ կամի ՚ի քէն փոխ առնուլ, մի դարձուցաներ զերեսս : Փոխանակ յորմէ :

Օ խաղ դժուարին է, որ զինչսդ ունին մտանել յարքայութիւնն երկնից :

Օ որ հայր սրբեաց և առաքեաց յաշխարհ, դուք ասէք թէ հայհոյես :

Ընանց նորա եղեւ և ոչինչ՝ որ ինչ եղեն :

Օ ազեա զողորմութիւնս քո ոյք ճանաչեն զքեզ, զարդարութիւնս քո ոյք ուղիղ են սրտիւք :

Գ Լ ՈՒ Խ Ը .

Դ Ի Մ ՈՐ Ո Շ Յ Օ Դ

357 . Նիսորոշ յօդերն են ս , ր , ն տառերը որոնք խօսքի մէջ բառերու վերջը դրուուելով , նոյն բառերուն որոշեալ և յայտնի ըլլալը կը ցուցնեն : Եւ անորոշ ու անյայտ կամ դեռ անձանօթ բառերու վրայ չեն դրուիր : Օրր օրինակ .

Օ ի նչ արասցուք քեզ , և դադարեացէ ծովս ՚ի մէնջ . առէք ընկեցէք զիս ՚ի ծովս , և դադարեացէ ՚ի ձէնջ ծովս . և առին ըզ Յովնան և ընկեցին ՚ի ծովն . և դադարեաց ծովն ՚ի խառվուծենէ իւրմէ :

Մինչ Արրորդուծենէր պատարագի , և միւսը ընդունի :

Ազգակիցն քո , էակիցն Հօր , անդրանիկն որդի :

Այլ ՚ի քո բարեգթուծիւնդ ցանգ ապաւինեալ :

Մարմինն եղեալ ՚ի գերեզմանի միաւորեալ աստուածուծեամբն . հողւովն իջեալ ՚ի դժոխս անբաժանելի աստուածուծեամբն . քարոզեալ հողւոցն . . . երևեալ աշակերտացն :

Իկց էակդ :

Մարմնացելոյդ ՚ի սուրբ կուսէն :

Լոյսդ որ ՚ի քեզ է :

358 . Հատ անգամ դիմորտչ յօղը բա-
ռերու վրայ դրուելով լռելեայն իմացուած
բառ մը մէջ կը բերէ : Օ որ օրինակ .

Բնկալ զփոքրս 'ի տկարէս , և շնորհեա ըզ-
մեծդ առ 'ի հզօրէդ :

Այսինքն . ընկալ զայս իմ փոքր յինէն 'ի
տկարէ , և շնորհեա զայդ քո մեծ 'ի քէն 'ի
հզօրէ :

Տեղիս անապատ է , և օրս տարածամեալ :

Չերն չէին վասն չէին յաշտ առնէր :

Եթէ ընդ փայտ դալար զայս առնեն , ընդ
չորն զինչ լինիցի :

Արդի Գովսեփայ , որ Գալովբայն , որ
Հեղեայն :

Օ գործ տեառն գործէ , որպէս և ես :

Բարեաց գործողքն պատկին , չարեացն 'ի
հուրն անչէջ մատնին :

Կերպարանիմ զՆաւթին և զգործ Սա-
ւուղայն գործեմ :

Յիշեացես զոր մահուն եւ զդատաստա-
նին :

359 . Ար և է մատունք բանի երբեմն
իբրեւ անուն առնուելով յօղ կ'առնեն :
Օ որ օրինակ .

Այոն այն , և նչն ոչ :

Օ ինչ իցէ այն փոքր միւս եւսն :

Արագընթացն և փախիղն զմի միտս ունին :

Ամենայն սրատու իրանք 'ի մի բան կատարին , 'ի սիրեացեան զոնկեր քո իբրեւ զանձրն քո :

Յիշեցէք և զոչ ոք է արդարն և ոչ մի :

360. Հատ անդամ վայելչութեան համար բառի մը դիմորոշ յօդն իրմէն յառաջ դրուած յատկացուցիչը կամ անականը և կամ բացայայտիչը կամ խնդիրը և կամ մակբայը կ'առնէ : Օր օրինակ .

ՂԶմարիտքն երկրպագութեամբ . անեղին Աստուծոյ . մարդկայինս բնութեան :

Յիմն ասեմ վարժապետէ :

Ատրեատանեացն արքայի :

Օ Ալանացն առ զկոյս :

Դկլաթն գետոյ . զկուաշն աւան . 'ի թիղն աւան :

Օ անձնէ անսոյթ առնես 'ի մարդոյ առիւծդ եղելոյ :

Օ 'ի վերուսան փափագէր առնուլ շնորհաբար միւսանդամն 'ի գալատեան :

361. Հաղկապով կապուած մի և նոյն տեսակի անուններ , թէ եւ ամենքը դիմորոշ յօդ առնելու օրոշեալ ըլլան , բայց շատ անդամ միայն վերջնոյն յօդը կը դրուի . երբեմն ալ միայն աւաջնոյն : Օր օրինակ .

Ով խորք մեծութեան և խնաստութեան և գիտութեանն Աստուծոյ :

Մըքաան և տնանկ :

Օ պղինձն և զարծաթ և զոսկի :

Օ քաղցրութիւն և զսասկութիւնն Աստուծոյ :

Հրաման ետ մոգուց և մոգպետացն :

Սերժեացէ զամսլոհացին և զխեւացին և զքանանացին և զքետացին :

262. Միմորոշ յօդ կրնան առնել ամեն մասունք բանիներ , երբ որոշեալ առնուին խօսքի մէջ :

Ուր են երթամ , որ շուրջ զմեւք բնակեալ են , որ 'ի մէնջն պատուեցան :

Մեզ որս դուք զարմանայք :

Մերն է բաշխող և նայն ինքն բաշխի 'ի միջի մերում , որոյ իւրն է հանդերձեալքն :

Օ որ սայա առնէ , զոր նայն առնէ , որ 'ի նմայն ճնեալ է , որ 'ի վերայն մեռաւ :

Աս եմ որ խօսիմն ընդ քեզ , գիտէք զինչ արարիդ ձեզ , ուր երթամ ն գիտիցէք :

Որ էջն յերկնից Որդին մարդոյ :

Որ ընթեռնուն 'ի միտ առցէ :

Եայց զիարդ այժմդ տեսանէ : ոմանք յայնցանէ որ անդն կային , որ այժմն կեամ :

363. Միմորոշ յօդերու տեղ կը բանին երբեմն մակբայներ ալ , որ են .

Նախդրիւ տրականներու և ուրիշ նախդրիւ վերջահօլովներու քով սաս , անդր , անդ ,

բացառականներու քով . ապի , այպի , անպի :
 Օր օրինակ .

Տէր , 'ի ժամանակի ասպ յայսմիկ հասու-
 ցանելոց իցես զարքայութիւնն Իսրայելի :

Սօտ 'ի քաղաք անդր :

Իարձոյց զոգի մանկանն 'ի մարմին անդ :

Ի դրախտի այդր . 'ի տօնի անդ :

Ար յերկրէ ասպի է . յաշխարհէ ասպի չեն
 նորա :

Սի յերկոտասանից անպի :

Ի պտղոյ անպի ծառն ճանաչի :

Ի տապանէ այպի :

Ի տեղւոջէ այպի ձերմէ :

364 . Այսպէս են նաեւ անդուստա անդապին
 որ բացառականաց հետ կը բանին :

Անդապին 'ի տղայական հասակէն :

Անդուստա յաղբերէն :

365 . Իմորոշ յօդ առնող բառերն եթէ
 ա կամ ո կը վերջաւորին , յով մը կ'առնեն
 իրենց յօդը : Օր օրինակ .

Ար 'ի նմայն ճնեալ է :

Օի զոր նայն առնէ :

Եւ դ.բոյս 'ի քոյոց քեզ մասուցանեմք :

Քոյր ց.քեզ :

Օի և քոյն ծածկեացին յանցանք :

Սորայս այլանդակութիւնն :

Իորայս արտասուաց :

Գ Լ Ո Ի Խ Թ .

Ն Ա Խ Դ Ի Ր

366 . Երբ խօսքի մը մէջ նոյն բառը պիտի կրկնուի , նախդիրը միայն առաջնոյն վըրայ կը դրուի : Օրր օրինակ .

Օայր այր իւրաքանչիւր . զաղգս աղգս բուսոց . զծանր ծանր օրինացն . ժողովեցին զբարի բարին յամանս . զոմանս ոմանս արս գռեհիկս :

Ի շաբաթու շաբաթու . 'ի տունս տունս . յընտիր ընտիրն . ընդ գաւառս գաւառս : յանոյշ անոյշ . 'ի միոյ միոյ . ըստ ցեղից ցեղից :

367 . Այս տեսակ պարագայներու մէջ քիչ անգամ ալ վերջնոյն 'վրայ կը դրուի : Օրր օրինակ .

Կէս 'ի կէս տեսանել . ժամ ընդ ժամ յայց երթալ . փոյթ ընդ փոյթ . ժամ առ ժամ :

368 . Այսպէս է նաև , երբ նոյն բառը վերջէն կրկնուի նորէն , նախդիրը չդրուիր : Օրր օրինակ .

Տարայց զգոսա յերկիրն բարի՛ զոր երդ .

ուայ հարց դոցա . երկիր՝ որ բղխէ զկաթն
և զմեղր :

Սերժեաց յիւրմէ զխորանն 'ի Սելով , խո-
րան՝ զոր բնակեցոյց 'ի մէջ մարդկան :

Եհանն զնոսա 'ի լեառն սրբութեան իւ-
րոյ , լեառն այն՝ զոր ստացեալ էր աջոյ նորա :

369 . Երբ մի և նոյն բառը երկու զատ
զատ հոլովիւ դրուիլ պէտք ըլլայ խօսքի մէջ
նախդիրը ասխորաբար վերջնոյն վրայ միայն
կը դրուի :

Քիչ անգամ երբ բացառականը նախա-
դատ ըլլայ , երկուքին վրայ ալ կը կրկնուի
նախդիրը : Օր օրինակ .

Օգրութենէ 'ի դօրութիւն . շնորհաց 'ի
շնորհս . դրանէ 'ի դուռն . քաղաքէ 'ի քա-
ղաք . ազգաց յազգս . գաւառաց 'ի գաւա-
ռքս . ծագաց 'ի ծագս . փառաց 'ի փառս .
հրաշից 'ի հրաշս . կենաց 'ի կեանս . չա-
րեաց 'ի չարիս . սրտէ 'ի սիրտ . ամ ըստ ա-
մէ . օր ըստ օրէ . ամիս յամսոյ . դարուց
'ի դարս . բարձանց 'ի բարձունս :

Ի քաղաքէ 'ի քաղաք , յառաւօտէ յա-
ռաւօտ . 'ի շաբաթէ 'ի շաբաթ , 'ի կենաց
'ի կեանս :

370 . Երբեմն խօսքի մէջ նոյն հոլովիւ
բառերու նախդիրը առաջնոյն վրայ միայն

կը դրուի : Օտր օրինակ .

Առ Պետրոս և Յովհաննէս :

Առ ամենայն ազգս և ազինս և լեզուս :

Ելանեմ ես առ հայրն իմ և առ հայր ձեր,
և Աստուածն իմ և Աստուած ձեր :

Յարքայէն Պարօխը Արշակայ, և Աղաբա-
շակայ եղբօրէ նորա :

Օգոյշ կացէք անձանց յերանելոյ ՚ի լեա-
ւրն և մերձենալոյ առ նա :

Յոգի և մարմին էաք տրտմեալք :

Ի վերայ անօրինաց և անհնազանդից, ամ-
պարշտաց և մեղաւորաց, անսրբոց և սլըղ-
ծոց, զհայր և զմայր անարգողաց :

371. Երբեմն բառեր՝ որ շ, ՚ի նախդիր
կ'ուղեն, չդրուիր իրենց այս նախդիրը ե-
թէ բառերն արդէն շ, յ տառերով սկսուած
ըլան : Օտր օրինակ .

Արպէս զԱրեբն, Օէբն և զՕերէէ :

Հասեալք յատակս մոլորութեան :

Աինչեւ յաւիտեանս յաւիտենից :

Տեսանելով զանազան աթուան :

Յաւանակի նստիլ :

Աինչեւ յատակս :

372. Եստ անգամ բառի մը նախդիրը
իրմէն յառաջ դրուած ինդրոյն վրայ կը
դրուի վայելչութեան և ձեւի համար : Օտր .

Օ՛ առ 'ի քեզ ապաւինեալ և զյուսացեալ
ժողովուրդս քո :

Օ՛ առ 'ի քէն հովանացեալն այսօր հան-
գուցեր 'ի փառս առաջին :

Օ հուրք կիզեալն , զհողմով հոսեալն ,
և զժանեօք գաղանաց ծախեալն :

Օ՛ առ 'Իարեհիւ զկռիւն :

Օ՛ մեղօք մեռեալ հոգիս կենդանացն :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ .

Մ Ա Կ Բ Ա Յ

373. Նոյն կամ նոյն զօրութիւն ունե-
ցող մակբայներ կը կրկնուին երբեմն սաստ-
կութեան համար : Օ՛րր օրինակ .

Մի մնացէ անդ և մի մի քար :

Մի , մի ուտեր 'ի դմանէ այլ եւս :

Բժշկեցաւ անդէն առ ժամայն վաղվա-
ղակի :

Յետոյ ապա հեղձոյց :

Իարձեալ միւսանգամ ուրացեալն Վա-
սակ անդրէն 'ի հնարս հայթայթանաց մը-
տանէր :

Ըհա աւանիկ երազատեան :

374. Ամանութենէն առնուած խօսքերն որպէս մակբայիւ ըսուելով ետեւը կը կցորդուի այնպէս մակբայիւ հետեւութիւնը : Օրր օրինակ .

Արպէս աչք ծառայի 'ի ձեռն տեառն իւրոյ , եւ որպէս աչք ազատնոյ 'ի ձեռն տիկնոջ իւրոյ , այնպէս են աչք մեր առ քեզ տէր Աստուած մեր :

Իբրեւ զծիծառն՝ այնպէս ճշեցի . որպէս զազաւնի այնպէս մնչեցի :

Արպէս հուր՝ զի այրէ զանտառս , որպէս բոց՝ զի կիզու զերինս , այսպէս հալածես , ցես զնոսա :

Արպէս հալի մամ առաջի հրոյ , այնպէս կորիցեն մեղաւորք յերեսաց Աստուծոյ :

Արպէս փափաքէ եղջերու յաղբերս ջուրոյ , այնպէս փափաքէ անձն իմ 'ի գաւիթս քո :

375. Երբեմն ալ այս մակբայներէն մէկը կը զեղչուի : Օրր օրինակ .

Արպէս պահասի ծուխ , պահասեսցին :

Աին քո որպէս այգի վայելուչ յանկիւնս տան քո . որդիք քո որպէս նորատունկք ձիթենւոյ շուրջ զսեղանով քով :

Այսպէս օրհնեսցի ամենայն մարդ , որերկնչի 'ի տեառնէ :

Յ Ա Ի Ե Լ Ո Ի Ա Ն

Գ Լ Ո Ի Խ Ա .

Ձ Ե Ի Կ Ր Կ Ն Ո Ի Թ Ե Ա Ն

376 . Հաստ անգամ՝ բառ մը կը կրկնուի
խօսքի մէջ՝ աղղուութիւն տալու համար .
և այս ձեւը կարի զօրաւոր կը ձգէ խօսքին
արտասանութիւնը աղաչանաց և յանդիմա-
նութեան մէջ : Օրը օրինակ .

Հասուած իմ, Հասուած իմ, ընդէր թու-
ղեր զիս :

Այ՛ մեզ տէր, մի՛ մեզ, այլ անուան բում
տուր զիսուս :

Փրկեա զիս յարեմէ Հասուած, Հասուած
փրկութեան իմոյ :

Տէր Հասուած օրհնեալ, օրհնեալ է տէր
զօրհանապաղ :

Երուսաղէմ՝, Երուսաղէմ՝, որ կոտորէիր
զմարդարէս :

Եղովեցարուք, և լուարուք սրղիք Յա-
կովբայ, լուարուք Իսրայելի հօր ձերում :

Արդեանկ աճեցեալ Յովսէփ, որդեանկ ա-
ճեցեալ նախանձելի, որդեանկ մատաղ, առ-
իս դարձիր :

Յուդա՛, զքեզ օրհնեսցեն եղբարք քո . . .
կրիւն առիւծոս Յո-բա, ՚ի շառաւիղէ ելեր
որդեանկ իմ, ելեր՝ բաղմեցար :

Մատնելով մատնեսցի քաղաքդ այդ 'ի ձե-
ռքս արքային Նաբեղացւոց . և դու ոչ ապ-
րեսցիս 'ի ձեռաց նորա , այլ բաբոնելով բա-
բոնեսցիս : Օրհնելով օրհնեցից , սաղմոսելով
գովեցից :

Մեղան մեծիդ բարերարութեան անարգս ,
մեղան , մեղան շնորհացդ անբաւ երաստեաց
արդարեւ , մեղան , մեղան սիրոյդ վերնում
գթութեան յայանապէս , մեղան . մեղան ծագ-
մանդ ճառագայթից խաւարս , մեղան :

Սուսաւորեանց լուսաւորեաց Արուսապէմ :

377. Շատ անգամ ալ այս կրկնութեանց
մէջ նոյն բառը կրկնելու փոխանակ , անոր
մերձաւոր բառ մը կը կրկնուի , դարձեալ
նման աղղուութեամբ : Օր օրինակ .

Օձք , ճնունդք իժից , ս եցոյց ձեզ փախ-
չի 'ի բարկութենէն որ գալոցն է :

Մորսք , և կոյրք , զննչ մեծ է , ոսկին ե-
թէ տաճարն , որ օրքէ զոսկին :

Ննջեցեր իբրեւ զառիւծ և իբրեւ զկո-
րիւն առիւծոյ :

Ալ քանզի կառուցեր քեզ անել արգելան
և անխախտելի որոգայթ . . . ու չարդ 'ի բա-
րեաց , ու գառնութիւն 'ի քաղցրութեանց ,
նոյն խաւարդ 'ի լուսազարմից , ու կապտեա-
լոյ 'ի պճնելոց , ու դարովեալդ 'ի գովելոց :

Սուիցէ 'ի տաճարէ իւրմէ ձայնի իմում ,
և աղաղակ իմ յականջս նորա :

Հայեցաւ և խռովեցաւ և շարժեցաւ
երկիր և հիմունք երկնից խռովեցան և տա-
պալեցան :

378. Այս կրկնութիւնը կ'ըլլայ նաեւ
երբեմն խօսքերու , ողբոց և օրհնութեանց
մէջ : Օ որ օրինակ .

Ողբամ զքեզ Հայոց աշխարհ , ողբամ ըզ-
քեզ հանուրց հիւսիսականաց վերագոյն :

Բազում անգամ մարտեան ընդ իս ասաս-
ցէ Իսրայէլ , բազում անգամ մարտեան ընդ-
իս և ինձ ոչ յաղթեցին :

Եթէ ոչ տէր էր առ մեզ ասացէ Իսրա-
յէլ , եթէ ոչ տէր էր առ մեզ , ընդ յառ-
նել մարդկան 'ի վերայ մեր կենդանւոյն կա-
մեցան կլանել զմեզ :

Ընդ ուղիս անցին անձինք մեր , անցին
անձինք մեր ընդ ուղիս անդադարս :

379. Այսպէս է նաեւ երգերու իւրա-
քանչիւր պարբերութեանց վերջին մասին
կրկնուիլը : Օ որ օրինակ .

Անկանիմ առաջի քո և խնդրեմ զթողու-
թիւն յանցանաց իմոց , մի անտես առներ
Հայր զաղաչանս իմ :

Աղաղակեմ որպէս զմարտաւորն , և հե-
ղում զարտասուս իմ առաջի քո որպէս պու-
նիկն , մի անտես առներ Հայր զաղաչանս իմ :

Յաներեւոյթ թշնամուցն պարտեցայ և
'ի գաղտնի նեախց բանսարկու ին վիրաւորե-
ցայ , մի անտես առներ Հայր զաղաչանս իմ :

Գ Լ ՈՒ Խ Բ .

Ա Ռ Ո Գ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

580. Առողանուծիւնն է խօսելու կամ կարդալու առանձայնին եղանակաւորուծիւնը , ինչպէս է երկու խօսքին բառերն իրարու շխառնելու և բացորոշ ընելու համար կամ քիչ մը շունչ առնուլ պէտք եղած տեղը , և կամ ձայնը եղանակաւորուծեամբ մը քիչ մը վեր վերցնել , ոլորել :

581. Առողանուծեան այս դանազան եղանակները նըշանակող յատուկ նշաններ ալ յօրինած է քերականուծիւնը , որոնց պէտք է հմտուծիւն ունենայ մէկը . կարդացածն ըստ մտաց դրուածոյն հասկնալու , կամ դրածն ըստ իւր մտաց հասկցունելու համար : Այս նշաններն են բուծ (˘) , ստորակէտ (,) , միջակէտ (.) , վերջակէտ (:) , շէշտ (') , երկար (ˆ) , պարայկ (ˆ) :

582. ԲՈՒԹԸ (˘) կը դորձածուի , երբ բառը բառէն կամ բառ մը խօսքէն զատել պէտք ըլլայ : Ննչպէս վէմն՝ զոր անարդեցին շինողքն : Մարան՝ որ առ իս՝ քեւ տէր , վանեացի : Բոլոր մարմնոյս՝ հողի է կենդանուծիւն , իսկ մարմնոյ և հողւոյ՝ միտք են կառավար :

583. ՍՏՈՐԱԿԵՏ (,) կիսատ խօսքերը իրարմէ կը բաժնէ , և որ խօսքին ետեւ որ դրուի , անոր աւրիչ խօսքի մը կցորդ ըլլալը կը ցուցնէ : Չոր օրինակ .

Որ ծաղը առնէ զողքաան , բարկացուցանէ զարարիչ նորա , և որ սան հարկանէ կորուսելոյն , նչ արդարացի . իսկ որ գծացն , զողորմուծիւն գացէ : Ճառայք խնաստուներ՝ տիրեցեն տերանց անստաց , և ընդ եղբարս բաժանեացեն զմասն : Արպէս փորձի ՚ի բովս արծաթ և ոսկի , նոյնպէս ընարէ զսիրաս Աստուած :

584. ՍՏՈՐԱԿԵՏ կը դրուի նաեւ խօսքի մէջ կոչական բառի մը ետեւը , զոր օրինակ :

Մի մեզ տէր , մի մեզ , այլ անուան քում տուր ըզփառս : Տէր , ո՞վ կացցէ ՚ի խորանի քում : Առայքեա տէր , զայս քո , և զճշմարտուծիւնս քո : Հայր մեր , որ յերկինս ետ Արի տէր , և մի մերժեր զմեզ իսպառ : Արդեակ , մի սեր-

մաները դարձիս յակօսս անիրաւութեան, և մի՛ հնձեցես ըզնոսս եւթնագամիկ :

585. Առանց շաղկապի նոյնադէմ շատ մը բայերու մէջերը ստորակէտ դնելու հարկ չկայ, միայն երբ իւրաքանչիւրին կամ որուն որ առանձին մակրայ կայ: Ա յայն ալ նոյն կարգով անուններուն մէջերն ստորակէտ կը դրուի, եթէ ածականը ունենան ամենքն ալ կամ ոմանք: Չոր օրինակ,

Բարդեա և դիզեա անձինդ մեղապարտի բանջասանս յորունս . . . անձն իմ կշտամբեալ, յքնախիթանդ բանիւ . դարութիւնն զանօրե՛նութիւնն զվրիպութիւնն, զառ ՚ի մարտին հանդիսէ փախուստ, զպարտութիւնն զմնկեղնութիւնն զապշութիւնն զթմբութիւնն, զքունն արթնական, զառ ՚ի յրնթացնն զնիրհումն, զխորհուրդն օտարախիզապարթեանն հաճութիւն, զյամենայն ՚ի նմին:

586. ՄԻՋԱԿԵՏ (.) կը դրուի ուր որ խօսքը կը ընկայ ամբողջ խօստ մը տալով, զոր օրինակ :

Մի տար փախ աշն հղօրագունի քեւ, զի եթէ փոխապես, իբրեւ զկորուսեալ կալ . . . ընդ բարկացողի մի առնիցես զհաղ, և ընդ համարձակի մի երթիցես յանապատ. քանզի իբրեւ ոչինչ է առաջի նորս արիւն: Մի տայես կնաջ զզօրութիւն անձին քո, զի մի հասցի ՚ի վերայ զօրութեան քո, և ամաչեցես: Մի գովեցես զայր առաջի իւր, և մի քամահեր զմարդ յանդիման ինքեան:

587. ԱԵՐՋԱԿԵՏ (:) որ կը դրուի երբ սղաքերութեան մը բոլորական խնասար կը ընկայ, կայ նաեւ Միջակէտի տեղ ալ գործածուած երբեմն: զոր օրինակ :

Սկիզբն ամբարտաս անութեան՝ յետս դարձումն Առտուծոյ . քանզի յայնմանէ, որ արար զնա՝ յետս դարձաւ սիրտ նորա, զի նախկին ամենեցուն մեղաց՝ է հոգարտութիւն . որ բունն հարու զնմանէ, առ լցցի անիծիւք, և կործանեցէ զնա ՚ի վախճանի:

Այն որ ՚ի թագաւորաց այլազգ սկիզբն կալաւ լինելոյ, մի մուտ է ամենեցուն յաշխարհս, և մի ել հասարակաց:

Վասն այնորիկ ինդրեցի ՚ի տեառնէ աղօթիւք, և տըւաւ ինձ հանձար, կոչեցի, և եկն ինձ հոգի խնաստութեան, և նախամեծար ընտրեցի զնա քան զիշխանութիւնս

և զաթուս . և զմեծութիւն առ ոչինչ համարեցայ առ նա-
րա համեմատութեամբն :

Ոչ նմանեցուցի նմա զականս պատուականս . զի ամե-
նայն սակի առ նոյաւ . որպէս սակաւ մի աւազ , և որպէս
զկաւ համարեասի առաջի նորա արծաթ : Քան զառողջու-
թիւն և զգեղեցկութիւն սիրեցի զնա . և ընտրեցի զնա
նախ փոխանակ լուսայ ունիլ . զի անբուն է լոյսն՝ որ ՚ի նոյն՝ է :

Եւ եկին ինձ բարութիւնք միանդամայն ընդ նորա , և
անթերի մեծութիւն ՚ի ձեռն նորա :

Ուրախ եղէ ընդ ամենեւեմն՝ որոյ առաջնորդէր իմաստու-
թիւն . բայց զիտէի ոչ զնա՝ թէ ճուռնդ իցէ սոցա : Առանց
նենդութեան ուսայ . և առանց նախանձու բաշխեցից . ըզ-
մեծութիւն նորա ոչ թարուցից . զի անպակաս գանձ է նա
մարդկան . որով որք փարեցանն առ Աստուած առաքեցին
զբարեկամութիւն , վասն առ ՚ի խրատու է պարզեւացն ըն-
ծայեալք :

Բայց ինձ տայէ Աստուած սակ ըստ միաս . խորհիլ
արժանաւոր ըստ բանիցս ասացելոց . զի նա իսկ իմաստու-
թեան առաջնորդ է , և իմաստնոց ուղղիչ :

588 . ՇԵՇՏՆ (') է զարնելու նշանը , որ հրամայական-
ներու , բացասականներու և երբեմն կոչականներու վրայ կը
դրուի . զոր օրինակ :

Խնդրեա՛ դու քեզ նշան : Խատրեա՛ ՚ի շարէ , և արա՛
զբարե : Զի մի կորիցիսք անապաշխար : Գիտեմ ես ոչ :
անշիկ դու՛ քեզ ասեմ , արի՛ : Էս ինքն իսկ եմ :

589 . ԵՐԿԱՐ (') այն ձայնարկութեանց վրայ կը դրուի .
որոնք որ կիրքերը երկայն դարձուածով մը կը յայտնեն :
զոր օրինակ :

Բայէ . վա՛շ . ս՛ անկար :

590 . ՊԱՐՈՅԿ (°) հարցումն եղած խօսքերու մէջ . ձայ-
նը պարուելիք բառերուն վրայ կը դրուի : զոր օրինակ :

Կերա՞ր արդեօք ՚ի նմանէ : Ոչ յօրէ՛նս ձեր դրեալ է :
Ոչ ապաքէն հինդ ձագք երկուց դանկաց վաճառին : Մի-
թէ օրէնքն մեր դատի՞ն զմարդ :

591 . Ուղղագրութեան համար դիտելու է հետեւեալ
նշաններուն . որ են ենթամիայ , ասպարից , մակակիտ :

592 ԵՆԹԱՄՆԱՅ (-) կը դորձածուի տողադարձներու
կամ տառադարձներու մէջ, ընթերցման ատեն վարժու-
թեամբ կը սորվուի, թէ բառ մը ուրիշց կը դառնայ,
որոց օրինակները կը գնեմք հոս :

Աղ - նիւ , աղ - նը - լի , կորու - սեալ , նո - բընծայ ,
չա - բա - բուեաա , որ - դւոց , ան - դիր , ան - նման , ան -
նը - ման , նախ - դրաց , նախդը - բաց , փոք - բողի , տատ -
բակ , անձ - բեւ , վերջ - նայ , ան - վրէպ :

595 . ԱՊԱԹԱՐՅՆ (') է որ զեղջուած ձայնաւոր տա-
ռի մը տեղը կը դրուի : Զոր օրինակ .

'նդ արդարութեան , նա 'ւանիկ , 'ւ եկին հասին , զ'ի-
մաստունը , հաս'ոն յառաջ և այլն :

594 . ՄԱԿԱԿԵՏՆ (') կը դրուի 'ի նախդիրին կռնակը .
'ի բանախն , 'ի տուն , 'ի քաղաքն , 'ի դասել :

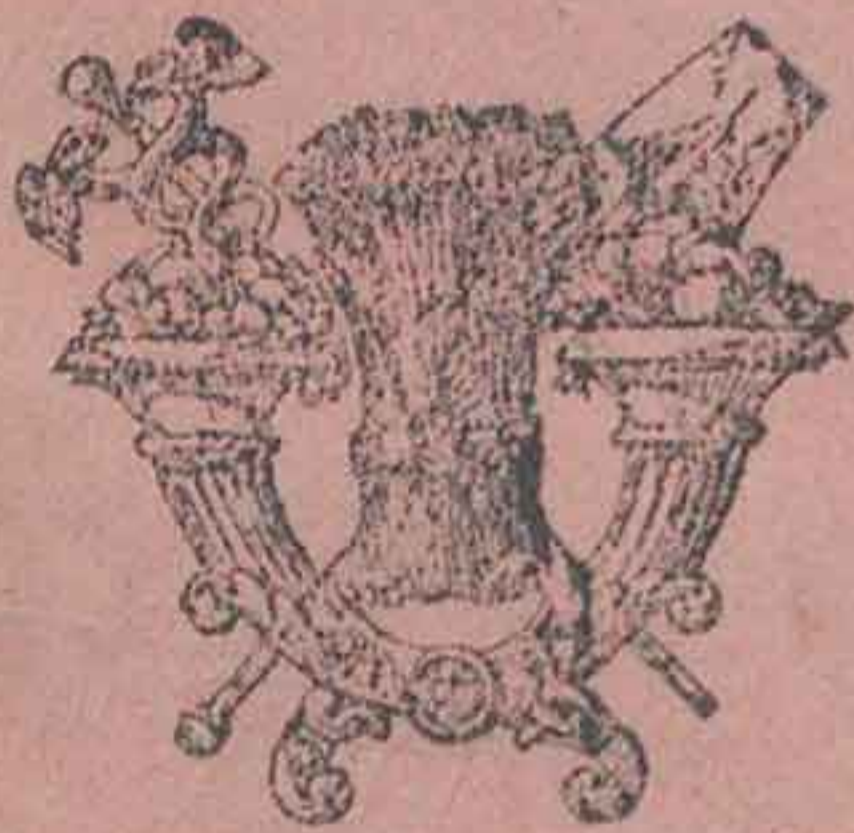
595 . Մակակէտը շղթուիք երբ 'ի նախդիրը գլխագիր
ըլլայ : Զոր օրինակ .

Ի համբառնալ բանին յերկինս : Ի յերկնից երեւեալ
նշանն յաղթութեան այսօր : Ի մէջ երկուց կենդանեացն
յայտնեցիս :

3097

2017 << Ազգային գրադարան

NL0061900

